

Jirka

Jiří Mezřický

Až budeš umět tolik, že se budeš moci odvážit k vlastní tvorbě, neohlížej se a nedej se zmást tím, že druzí malují jinak. To, co se ti u tebe i jiných líbí, je to pravé, co potřebuješ a hledáš. Nedej se omámit hesly modernosti, jdi jedinež za svou představou a nelekej se, bude-li výsledek zdánlivě nemoderní. Tvoříš-li, jsi nutně moderní. Neboj se být výjimečným, osamělým v okolní tvorbě. Ti, kteří tvoří školu, jsou slabí, podlehlí zakladateli, který byl také jediným a výjimečným.

Wenn du so viel kannst, um eigene Schöpfung zu wagen, dann drehe dich nicht um und lasse dich nicht verwirren, weil andere andersartig malen. Das, was dir bei anderen gefällt und nicht weniger bei dir selbst, ist das Wahre, das du brauchst und suchst. Lasse dich durch Schreie der Modernität nicht betäuben, erschrick nicht und bleib auch dann deiner Vorstellung treu, wenn das Ergebnis deiner Arbeit unmodern erscheint. Wenn du arbeitest, bist du zwangsläufig modern. Habe keine Angst, herausragend zu sein. Diejenigen, die eine Schule bilden, sind schwach, sie unterlagen dem Gründer, der auch einzigartig und herausragend war.

Jan Zrzavý: *Vyznání umělcova*. | *Bekennnis des Künstlers*. 1971

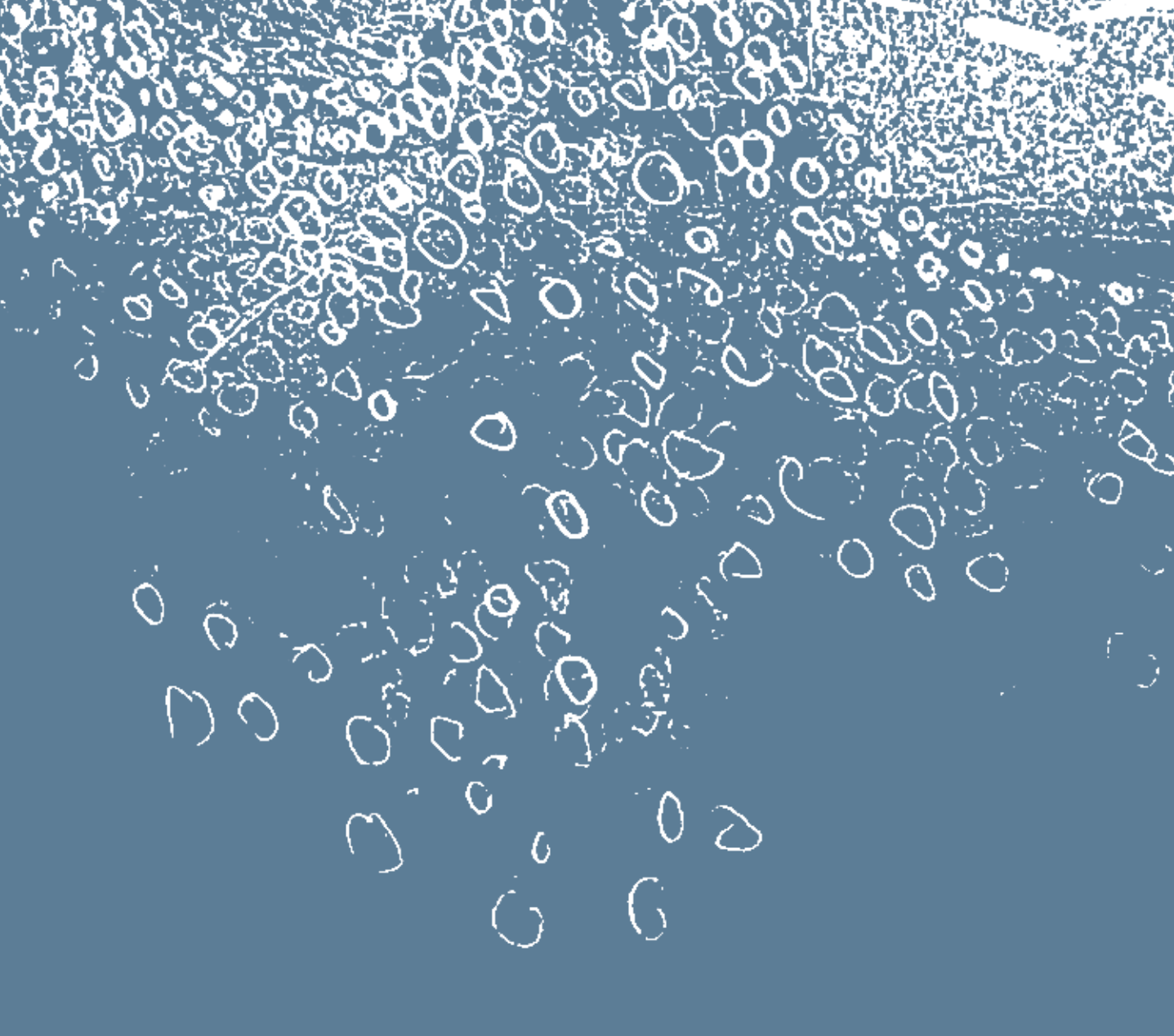

**Od Křížové cesty
Vom Kreuzweg**

1963

**po anonymitu ľudského mraveniska
bis Anonymität des menschlichen Ameisenhaufens**

2009

© Jiří Mezřický, 2009

Texty © Bohumír Bachratý, Alena Hejlová, Jana Liptáková, Václav Mezřický, Teodor Münz, Kristian Sotriffer, 2009
Překlad © PhDr. Jaroslav Stahl, Jiří Mezřický, 2009
Layout © Design friendly, s. r. o. – Peter Bližňák, 2009
Fotografie © Design friendly, s. r. o. – Peter Bližňák, 2009

Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR – program Kultúra národnostných menšín 2009.
Realizované s finančnou podporou Úradu vlády Slovenskej republiky – z fondu na podporu kultúry národnostných menšín a etnických skupín.

Obsah | Inhalt

Bohumír Bachratý	8
Výběr z architektonické tvorby Auswahl der Architekturrealisierungen	48
Kristian Sotriffer	54
Alena Hejlová	70
Teodor Münz	86
Alena Hejlová	124
Václav Mezřícký	132
Jana Liptáková	152
Životopis Lebenslauf	156
Výstavy Ausstellungen	164

Obraz vyvíjející se v procesu malby se nemůže úplně vzdálit realistické předloze, musí přinejmenším v náznaku obsahovat její prvek, jinak se vystavuje nebezpečí, že ztratí jakýkoli vztah k cílené výpovědi.

Das Bild, das im Prozess der Malerei entwickelt wird, kann sich von der realistischen Vorlage nicht ganz entfernen, es muss mindestens in der Andeutung ihr Element beinhalten, ansonsten setzt es sich der Gefahr aus, dass die Beziehung zur gezielten Aussage verloren geht.

Luigi Ficacci

Obraz

Das Bild

olej, plátno
Öl auf Leinwand
120 × 140 cm
1963

Bohumír Bachratý

Architekt a projektant, maliar, výtvarník v disciplínach úžitkovej grafiky a litografie, v ostatných rokoch spisovateľ. Obsahom tejto jeho monografie nie je však iba maliarske dielo. Obrazy a architektúra, ktoré vznikli v rokoch 1963 – 2009, boli vytvorené v Československu (v Kolíne a Bratislave), v Rakúsku a potom v Slovenskej republike. Pochádzajú z niekoľkých vývinových období tvorby. Z rokov začiatkov a hľadania, kryštalizácie a zrelého veku umelca i človeka Jiřího Meziříckého. Najstaršie obrazy vznikli ešte na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Tie súčasné neďaleko Bratislavy v obci Tomášov. Dávne diela majú už málo pamätníkov, *Křížová cesta* z liet 1965 – 1968 je však stále v blízkosti tela a duše maliara. Obrazy z ostatných rokov (aj premaľované po roku 2002) boli vystavené na viacerých autorských prezentáciách. Sám autor napísal k svojej prvej

Architekt und Projektant, Maler, bildender Künstler in den Bereichen angewandte Grafik und Lithografie, in den letzten Jahren Schriftsteller. Inhalt seiner Monografie ist jedoch nicht nur sein Werk als Maler. Die Bilder und die Architektur aus den Jahren 1963 – 2009 entstanden in der Tschechoslowakei (in Kolín und Bratislava), in Österreich und dann in der Slowakischen Republik. Sie stammen aus mehreren Entwicklungsperioden des Schaffens. Aus den Jahren der Anfänge und der Suche, der Kristallisierung und des reifen Alters des Künstlers und Menschen Jiří Meziřícký. Die ältesten Bilder entstanden noch an der Hochschule für bildende Kunst in Bratislava, die Heutigen nicht weit von Bratislava in der Gemeinde Tomášov. Die frühen Werke haben bereits wenige Zeitzeugen, *Der Kreuzweg* aus den Jahren 1965 – 1968 ist jedoch dem Körper und der Seele

Obraz
Das Bild
olej, plátno
Öl auf Leinwand
116,5 × 212 cm
1963

Obraz
Das Bild
olej, plátno
Öl auf Leinwand
116,5 × 212 cm
1963

« Z cyklu Křížová cesta

Aus dem Zyklus

“Der Kreuzweg”

olej, plátno

Öl auf Leinwand

200 × 120 cm

1966

väčšej bratislavskej expozícii v roku 2004 vysvetľujúce slová. Múdre i veselé, trochu ironické, ale pravdivé: „JIRKA, s. r. o., predstaviteľ mladé, sľubné nastupujúcej generácie, je umeliec introvertný, skromný, trochu autistický se špetkou schizofrenie a dokonca bych řekl až chorobně plachý... Zabývá se malbou závěsného, komorního, jinak řečeno tabulového obrazu, používá k vyjádření svých myšlenek a pocitů plochy a barvy, v dnešní době jev poměrně neobvyklý, pro zasvěcené publikum nepochopitelný, zavržení a dokonce trestuhodný... Jirka měl a myslím, že stále má ambice vstoupit do nějaké skupiny výtvarných umělců, ale nikde ho nechtěli. A tak zůstal se svými tvůrčími mukami osamocen...”

Už to tak celkom nie je. Jiří Mežřícký vystavuje v rámci Českého spolku v Bratislave, je členom Spoločnosti voľných výtvarných umelcov a účastníkom viacerých sympózií. Táto monografia ho prezentuje aj v širších, doteraz nepublikovaných súvislostiach generačných a názorových, v rámci vývoja umenia druhej polovice 20. storočia a súčasnosti. Po prvýkrát sa tak pred nami otvára panoráma – výber z maliarskej tvorby „pôvodom“ architekta, teraz maliara Jiřího Mežříckého. Jirka Mežřícký (1939) napísal do svojej monografie krátky autorský životopis.

des Malers immer nah. Bilder aus den letzten Jahren (auch nach 2002 übermalt) wurden auf mehreren Autorenpräsentationen ausgestellt. Der Autor selbst fügte zu seiner ersten größeren Ausstellung in Bratislava einige erklärende Worte auf Papier hinzu. Gescheite und lustige, etwas ironische aber wahre: „JIRKA, GmbH., Vertreter einer jungen, vielversprechenden antretenden Generation ist ein introvertierter, bescheidener, etwas autistischer Künstler mit ein bisschen Schizophrenie, ich würde sogar sagen krankhaft scheu... Er befasst sich mit dem Malen von Hängebildern oder Kammerbildern, mit anderen Worten Tafelbildern und verwenden Flächen und Farben zum Ausdrücken seiner Gedanken und Gefühle, in heutiger Zeit ein relativ unübliches Phänomen, für das eingeweihte Publikum unverständlich, verwerfens-, ja sogar tadelnswert... Jirka hatte und hat, glaube ich noch immer Ambitionen, irgendeiner Gruppe bildender Künstler beizutreten, wurde aber nirgendwo gewollt. Und so blieb er mit seinem kreativen Leid allein...”

Das stimmt aber nicht mehr ganz. Jiří Mežřícký stellt im Rahmen des Tschechischen Verbands in Bratislava aus, ist Mitglied der Gesellschaft freier bildender Künstler und

POZNÁMKY

- ¹ Umelecko-historický pojem Nástup 61 označuje nové aktivity v slovenskej výtvarnej kultúre najmä v Bratislave po roku 1960. Ich fažiskom bola nefiguratívna tvorba. Abstrakcia rôznych podôb s veľmi skromnými tradíciami v našom výtvarnom umení. Bola to abstrakcia geometrická a silnejší informel – štrukturálna a gestická maľba, tašismus, lyrická abstrakcia... Túto tvorbu – maľbu, kresbu, grafiku, sochárstvo – najskôr prezentovali neverejné Konfrontácie v ateliéroch J. Jankoviča (1961) a A. Rudavského (1962). Prvá verejná Konfrontácia 4 bola vo foyeri divadla Malá scéna SND (1964). Problematiku Nástupu 61 a predchádzajúceho Nástupu 57 prezentovala po prvýkrát publikácia: MAUSTIK Radislav a kolektív (BACHRATY, B., JANČOVÁ, L., KOSTROVÁ, Z., MALIKOVÁ, M., ŠEFCÁKOVÁ, E.): *Nové slovenské výtvarné umenie, Nástup 1957, Nástup 1961*. Bratislava: Pallas, 1969, 302 str. V publikácii sú prezentovaní hlavní predstavitelia Nástupu 61: Marian Čunderlík (1926 – 1983), Rudolf Fila (1932), Jozef Jankovič (1937), Jaroslav Kociš (1933 – 1990), Anastázia Mierťušová (1927 – 2002), Eduard Ovcáček (1933), Andrej Rudavský (1933) (spájal N 57 a N 61), Miloš Urbásek (1932 – 1988). Do okruhu Konfrontácií patrili ešte Mira

**Z cyklu Křížová cesta ›
Aus dem Zyklus
"Der Kreuzweg"**

olej, plátno
Öl auf Leinwand
200 × 120 cm
1965

**Z cyklu Křížová cesta ››
Aus dem Zyklus
"Der Kreuzweg"**

olej, plátno
Öl auf Leinwand
200 × 120 cm
1965

**Z cyklu Křížová cesta ›
Aus dem Zyklus
"Der Kreuzweg"**

olej, plátno
Öl auf Leinwand
200 × 120 cm
1966

**Z cyklu Křížová cesta ››
Aus dem Zyklus
"Der Kreuzweg"**

olej, plátno
Öl auf Leinwand
200 × 120 cm
1966

« Z cyklu Křížová cesta
Aus dem Zyklus
"Der Kreuzweg"
olej, plátno
Öl auf Leinwand
200 × 120 cm
1966

◁ Z cyklu Křížová cesta
Aus dem Zyklus
"Der Kreuzweg"
olej, plátno
Öl auf Leinwand
200 × 120 cm
1966

Z cyklu Křížová cesta
Aus dem Zyklus
"Der Kreuzweg"

olej, plátno
Öl auf Leinwand
200 × 120 cm
1966

Z cyklu Křížová cesta
Aus dem Zyklus
"Der Kreuzweg"

olej, plátno
Öl auf Leinwand
200 × 120 cm
1966

« Z cyklu Křížová cesta
Aus dem Zyklus
"Der Kreuzweg"
olej, plátno
Öl auf Leinwand
200 × 120 cm
1967

◁ Z cyklu Křížová cesta
Aus dem Zyklus
"Der Kreuzweg"
olej, plátno
Öl auf Leinwand
200 × 120 cm
1967

« Z cyklu Křížová cesta
Aus dem Zyklus
"Der Kreuzweg"
olej, plátno
Öl auf Leinwand
200 × 120 cm
1967

◁ Z cyklu Křížová cesta
Aus dem Zyklus
"Der Kreuzweg"
olej, plátno
Öl auf Leinwand
200 × 120 cm
1968

Z cyklu Křížová cesta »

Aus dem Zyklus

„Der Kreuzweg“

olej, plátno

Öl auf Leinwand

200 × 120 cm

1965

Haberernová, Dagmar
Kočišová, Pavol Maňka
a Dušan Valocký. Blízke
informelu a štruktúrálnej
malbe bolo aj rané dielo
Alexa Mlynárčika. Pre
Bratislavu boli vtedy
dôležité aj podnety
z Prahy, z okruhu Mi-
kuláša Medka. Blížšie
In: NEŠLEHOVÁ, Mahulena:
*Poselství jiného výrazu
(Pojetí „informelu“
v českém umění 50.
a první poloviny 60. let).*
Praha 1997, 286 str.,
a PRIMUS, Zdeněk: *Umění
je abstrakce (česká
vizuální kultura 60. let).*
Praha 2003, 328 str.

² Vo Viedni spolupracoval
s hospodárskym inštitú-
tom (WIFI Wien), v rámci
vlastného projekčného
atelieru projektoval od
roku 1974 obchodné,

Pripomína v ňom roky detstva a mladosti na
konci druhej svetovej vojny v rodnom českom
Kolíne. Píše o dramatickom ohrození svojho
života v roku 1943. Potom o hľadani budúcnos-
ti, kryštalizácii záujmov o profesiu, povolanie.
Otec bol proti umeleckým štúdiám. Jirka sa
pokúšal „o“ medicínu a ekonómiu. Pracoval
ako pomocný robotník. Hľadal a potom v roku
1957 našiel. Bratislava. Fakulta pozemného
staviteľstva vtedajšej Slovenskej vysokej školy
technickej (dnes STU – Slovenská technická uni-
verzita). Technika a zároveň zblíženie s výtvar-
ným umením. Pokračovaním bolo štúdium na
Vysokej škole výtvarných umení (1961 – 1964)
opäť v Bratislave, odbor architektúra u profe-
sora Dušana Kuzmu. Na odbore starší i mladší
spolužiáci, neskôr známi architekti doma i vo
svete. Anton Cimmermann, Peter Mandzjuk,
Peter Lizoň, Pavol Malina, Peter Peressényi,
Pavol Puťora... V jeho absolventskom ročníku
Juraj Cajchan, Jaroslav Kalivoda a Ivan Marko.
Z ročníka 1939 na VŠVU aj budúci výtvarníci –
M. Haberernová, V. Popovič, V. Gažovič, K. Baron,
J. Galis, z rovesníkov na stavebnej fakulte
Virgil Droppa, Štefan Šlachta (dlhoročný profe-
sor a rektor VŠVU, historik modernej architek-
túry).

Teilnehmer mehrerer Symposien. Diese
Monografie zeigt ihn auch in breiteren, bisher
unveröffentlichten generations- und meinungs-
bezogenen Zusammenhängen im Rahmen der
Kunstentwicklung der zweiten Hälfte des 20.
Jahrhunderts und der Gegenwart. Zum ersten
Mal breitet sich somit vor uns ein Panorama –
die Auswahl aus dem malerischen Schaffen des
„der Herkunft nach“ Architekten, jetzt Malers
Jiří Mezřický aus. Jirka Mezřický schrieb eine
kurze Autorenbiografie in seine Monografie. Er
erinnert dort an seine Kinder- und Jugendjahre
Ende des Zweiten Weltkriegs in seiner Geburts-
stadt Kolín. Er schreibt über die dramatische
Gefährdung seines Lebens im Jahr 1943, dann
über die Suche nach Zukunft, Kristallisierung
seiner Berufsinteressen. Der Vater war gegen
das Kunststudium, Jirka „versucht sich in“ Medi-
zin und Ökonomie. Er ist Hilfsarbeiter, sucht und
wird 1957 auch fündig. Bratislava. Fakultät für
Hochbau der damaligen Slowakischen tech-
nischen Hochschule (heute STU – Slowakische
technische Universität). Technik und zugleich
das Antasten an bildende Kunst. Die Fortsetzung
war das Studium an der Hochschule für bildende
Künste 1961 – 1964 wieder in Bratislava, Fach-
richtung Architektur bei Professor Dušan Kuzma.
Im demselben Fach gab es ältere und jüngere
Kommilitonen, später bekannte Architekten
daheim und im Ausland. Anton Cimmerman,
Peter Mandzjuk, Peter Lizoň, Pavol Malina, Peter
Peressényi, Pavol Puťora... In seinem Absolven-
tenjahrgang waren Juraj Cajchan, Jaroslav
Kaliwoda und Ivan Marko. Vom Jahrgang 1939
an der Fakultät der Hochschule für bildende
Künste auch künftige bildende Künstler –
M. Haberernová, V. Popovič, V. Gažovič, K. Baron,
J. Galis, von den Altersgenossen an der Fakultät
für Bauwesen waren es Virgil Droppa, Štefan
Šlachta (langjähriger Professor und Rektor der
Hochschule für bildende Künste, Historiker der
modernen Architektur).

Während des Architekturstudiums an
der Hochschule für bildende Künste häufige
Zeichnungen, angewandte Grafik, Plakate für
gemeinsame Schulausstellungen, kleine Büh-
nenbilder für das junge „Theater der Poesie“
am Corso von Bratislava. Da wird auch der
Beginn der Malerei datiert. Erste Kammerbil-
der. Bilder ohne Namen. Strukturelle Malerei
von geometrischer Abstraktion. Schon damals
Kontakt mit bildenden Künstlern und dem
Programm Nástup 61 (Antritt 61).¹

Počas rokov štúdií architektúry na VŠVU sústavnejšia (a prirodzene) kresba, úžitková grafika, plagáty pre spoločné školské výstavy, malá scénografia pre mladé Divadlo poezie na bratislavskom Korze. Vtedy tiež, okolo roku 1963, začiatok maľby. Prvé komorné obrazy. Obrazy bez názvu. Štruktúrna maľba geometrickej abstrakcie. Vtedy už kontakt s výtvarníkmi a programom umenia *Nástup* 61.¹

Veľmi dôležité v osobnom i profesijnom živote mladého J. Mezřického boli roky 1964 a 1965. Absolvovanie Vysokej školy výtvarných umení. Prvá cena v súťaži absolventských projektov v Paríži, spolu so spolužiakmi Cajchanom, Kalivodom a Markom. Projekt obchodného, spoločenského a administratívneho centra na brehu Dunaja. Manželstvo. Hrozba povinnej dvojročnej vojenskej služby. Preto aj s manželkou odchod do Rakúska, ako sa neskôr ukázalo na dlhé roky, do roku 1991. Obrodny proces šesťdesiatych rokov vo vtedajšom socialistickom Československu a éra Alexandra Dubčeka i jeho pád a vpád „osloboditeľských“ vojsk Varšavskej zmluvy ostali za hranicou. V blízkosti týchto osudových Križovatiek začal Jirka Mezřický maľovať svoju *Křížovou cestu*. Štrnásť obrazov z rokov 1965 – 1968.

V Rakúsku to boli viaceré miesta bývania i ateliérov: Viedeň, Traismauer – Stollhofen, Getzersdorf – Inzersdorf (renesančný dom). Narodenie dcéry Natálie (1966) a syna Lukáša (1967). Na Týždni mladej kultúry v Innsbrucku (1967) stretnutie s významnými umelcami Rakúska aj Nemecka. Prvé vlastné výstavy. 1969 uznanie vysokoškolského vzdelania.

Sehr wichtig im persönlichen wie beruflichen Leben des jungen J. Mezřický waren die Jahre 1964 und 1965, Absolvieren der Hochschule für bildende Künste. Erster Preis im Wettbewerb der Absolventenprojekte in Paris, gemeinsam mit den Mitschülern Cajchan, Kalivoda und Marko. Projekt eines Geschäfts-, gesellschaftlichen und Verwaltungszentrums am Donauufer. Heirat. Drohender zweijähriger Pflichtwehrdienst, daher Abreise mit Ehefrau nach Österreich, wie sich später zeigte, für lange, bis 1991. Der Prager Frühling der „Sechziger“ in der damaligen Tschechoslowakei und die Ära und Sturz Alexander Dubčeks sowie der Einmarsch der „Befreiungstruppen“ des Warschauerpaktes blieben hinter der Grenze. In der Nähe dieser Wendungen des Schicksals begann Jirka Mezřický seinen *Kreuzweg* zu malen. Vierzehn Bilder aus den Jahren 1965 – 1968.

In Österreich waren es mehrere Wohnorte und Ateliers: Wien – Traismauer – Stollhofen, Getzersdorf – Inzersdorf (Renaissancehaus). Geburt der Tochter Natalia (1966) und Sohn Lukas (1967). In der „Woche junger Kultur in Innsbruck“ (1967) Treffen mit bedeutenden Künstlern aus Österreich und Deutschland. Erste eigene Ausstellungen. 1969 Anerkennung der Hochschulbildung. 1972 Erteilung der österreichischen Bürgerschaft. 1974 staatliche Befähigungsprüfung zum autorisierten Architekten. Eigenes architektonisches Schaffen.² Vorher Arbeit im Bereich angewandter Grafik aus existenziellen Gründen. 1980 – 1989 Produktion poetischer Fantasielithografien neben Arbeit im

administrativne a športové stavby, potom hlavne banky (Raiffeisenbank) v Dolnom Rakúsku, od roku 1991 na Morave, v Čechách a na Slovensku (investičné a poštové banky, investičné a rozvojové banky, poštové sporiteľne a slovenské sporiteľne), ďalej logistické centrá v Čechách a na Morave. „Osobitosť jeho tvorby spočíva ve spojení hluboké racionality znalosti funkčného modelu moderní banky s vysokou estetickým architektonickým uchopením nabídnutých prostor“ (Katalog *Mag. arch. Jiří Mezřický – Banky v České a Slovenské republice*. Nedatované).

³ Galerie M, Praha, Jáchymova ul. 1, mala program prezentácie súčasného československého umenia a pôsobila v rokoch 1994 – 2000.

« Bez názvu

Ohne Titel

olej, sololit

Öl auf Spannplatte

80 × 80 cm

1969

« Miss Afganistan

Miss Afghanistan

olej, sololit

Öl auf Spannplatte

80 × 80 cm

1969

Zachránci ničeho
Retter vom Nichts

olej, sololit
Öl auf Spannplatte
80 × 80 cm
1969

⁴ ORTEGA Y GASSET, JOSÉ: *Velké postavy západního myšlení, Slovník myslitelů*. Uspořádal Ian P. McGreal. Praha 1999, 584 str.

⁵ Z už spomínaných moravských výtvarníků studovali na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě J. Kočíš v letech 1956 – 1961, E. Ovčáček 1957 – 1963 a M. Urbásek 1958 – 1964. Do roku 1964 ještě absolvovali z Moravy a Čech K. Gandlová, J. Cihla, M. Peterka,

1972 udělení rakúskeho občianstva. 1974 štát-na skúška spôsobilosti – autorizovaný architekt. Vlastná architektonická tvorba? Predtým z existenčných dôvodov práca v oblasti užitkovej grafiky. V rokoch 1980 – 1989 vedľa architektonickej kancelárie tvorba poetických fantazijských litografií. Ťažiskom však ostalo maliarske dielo, sústredené do rokov 1965 – 1974, 1985 – 1989, potom po roku 2004 (premaľby z rokov 1984 – 1989), potom obdobie 2002 – 2004. K nim tie najnovšie, súčasné, namaľované na Slovensku.

Vo svojich zreých rokoch sa architekt, maliar i grafik Jirka Mezřický vrátil domov. V rokoch 1991 a 1992 zriadil architektonickú kanceláriu vedľa rakúskej, aj v Bratislave a Prahe. Projektuje vo viacerých mestách na Morave, v Čechách i na Slovensku. V rokoch 1996

Architekturbüro. Schwerpunkt blieb jedoch das Malerwerk, in konzentrierter Form in den Jahren 1965 – 1974, 1985 – 1989, dann nach 2004 (Übermalungen aus den Jahren 1984 – 1989), dann der Zeitraum 2002 – 2004. Dazu die neuesten, in der Slowakei gemalten Werke.

In seinen reifen Jahren ist der Architekt, Maler und Grafiker Jirka Mezřický heimgekehrt. 1991 und 1992 errichtete er ein Architekturbüro in Bratislava und Prag. Er projiziert in mehreren Städten in Mähren, Böhmen und der Slowakei. 1996-2000 hatte er eine Galerie in Prag.³ Seit 2004 widmet er sich nur mehr der Malerei. Er lebt in Bratislava, zurzeit in der Gemeinde Tomášov. Das Schaffen als Maler präsentiert er auf vielen Ausstellungen: Bratislava, Kolín, Trenčín, Kežmarok, Spišská Nová Ves, Prag,

Lékařský kongres
Der Ärztekongress
 olej, sololit
 Öl auf Spannplatte
 110 × 110 cm
 1970

– 2000 mal galériu v Praze³. Od roku 2004 už iba maľuje. Žije v Bratislave, v súčasnosti v obci Tomášov. Maliarsku tvorbu prezentuje na mnohých výstavách: Bratislava, Kolín, Trenčín, Kežmarok, Spišská Nová Ves, Praha, Brusel. Zúčastňuje sa na kolektívnych výstavách Českého spolku v Bratislave a Spoločnosti voľných výtvarných umelcov pri Slovenskej výtvarnej únii. Na individuálnej výstave v bratislavskom divadle Lasicu a Satinského v Štúdiu L+S (2004) prezentuje aj svoje prozaické texty. V roku 2006 vydal knižne *Povidky a jiné nesmysly*. Výborná „vec“ sa podarila v roku 2008 (16. 6.). Mím prof. Milan Sládek (1938), dlhé roky žijúci v Nemecku, uviedol na scéne Domu umenia v Piešťanoch svoju veľkú pantomímu *Křížová cesta*. Hudba Marcel Dupré, organová

Brüssel. Er nimmt an kollektiven Ausstellungen des Tschechischen Verbandes und der Gesellschaft freier bildender Künstler bei der Slowakischen bildenden Union teil. Seine prosaischen Texte präsentierte er auf einer individuellen Ausstellung im Theater Lasicu und Satinský in Bratislava, dem Studio L+S (2004). 2006 gibt er *„Kurzgeschichten und sonstiger Unsinn“* als Buch heraus. Eine hervorragende Sache gelang 2008 (16. 6.). Der Mime, Prof. Milan Sládek, der seit langem in Deutschland lebt, führt auf der Szene des Kunsthauses in Piešťany seine große Pantomime *Kreuzweg* auf. Musik von Marcel Dupré, Orgelstück *Kreuzweg*. Dazu biblische Texte, Gebete des Kreuzweges. Und auf der Szene? Bilder des Jirka Mezřícký – *Kreuzweg*. Der spanische Philosoph José Ortega y Gasset

O. Cienciala, M. Dobeš, R. Fila, Č. Hlavinka, J. Hovorka, F. Chrástek, S. Zadržil, D. Kopecká, A. Mikulka, J. Trojan, F. Šesták.

⁶ In: NEŠLEHOVÁ, Mahulena c. d., str. 13.

⁷ „Jedovnický oltář stojí na počátku nového období (M. Medka) jako její slavnostní předznamenání. (1963) V Jedovnicích je výzdoba kostela výjimečné

« Údiv

Die Verwunderung

olej, sololit

Öl auf Spannplatte

50 × 35,5 cm

1971

skladba Krížová cesta. K tomu biblické texty, modlitby Krížovej cesty. A na scéne? Obrazy Jirku Mezřického – *Křížová cesta*. Španielsky filozof José Ortega y Gasset nám odkazuje: „Mezi lidmi, a okolnostmi v nichž žijí, probíhá vzájemné dynamické ovlivňování. Formulí pro zachycení tohto dynamického vlivu je věta: „Já jsem já a má okolnost.““⁴

JIRKA, s. r. o. „On a jeho okolnosti“

On – Jiří Mezřický – publikuje svoje najstaršie maliarske diela, pomenované iba *Obrazy*, z roku 1963. Vznikli ešte počas vysokoškolských výtvarných štúdií. Sú to meditatívne, tmavé, štruktúrálné monochrómy s minimom vnútorného svetla i farebných signálov. Výrazná a pôsobivá je ich reliéfná plasticita, prekryvanie pigmentov. Tie v tvare obdĺžnikov a štvorcov, spočívajúce na tmavej ploche pozadia. Sú to svojské pôdorysy? Projekcie? Plány? Možno je tu niečo z architektúry (a jej štúdia). Iste sú to plochy a steny, múry a štruktúry hmoty, tela, ale aj duše a pocitov. Sú to diela vizuálnej i haptickej pôsobnosti. Dotýkame sa ich očami, vidíme a cítime ich pohladením prstov. Je to Mezřického INFORMEL. Jeho variácia na túto tému a tento významný prúd európskej maľby po roku 1945

sagt uns: „Unter Leuten und Umständen, in denen sie leben, spielt sich ein gegenseitiges dynamisches Beeinflussen ab. Die Formel zum Festhalten dieses dynamischen Einflusses ist der Satz: „Ich bin ich und mein Umstand.““⁴

JIRKA, GmbH. „Er und seine Umstände.“

Er – Jiří Mezřický, gibt seine ältesten Malerwerke nur Namens „*Bilder*“ aus dem Jahre 1963 heraus. Sie entstanden noch während der universitären bildenden Studien. Es sind meditative, dunkle, strukturierte Monochrome mit einem Minimum inneren Lichts und farbiger Signale. Markant und eindrucksvoll sind deren Plastizität des Reliefs und das Durchbrechen der Pigmente. In Form von Rechtecken und Vierecken verweilen diese in der dunklen Fläche des Hintergrunds. Sind das eigensinnige Grundrisse? Projektionen? Pläne? Vielleicht findet sich hier auch etwas aus der Architektur (und deren Studium). Sicher sind es Flächen und Wände, Mauern und Strukturen von Masse, Körper aber auch Seele und Gefühlen. Es sind Werke visueller und haptischer Kraft. Wir berühren sie mit Augen, wir sehen und fühlen sie mit dem Streicheln der Finger. Es ist Mezřickýs INFORMEL. Seine Variation zu diesem Thema und diese wichtige Strömung europäischer Malerei nach 1945, auch in der tschechischen Malerei, von Mikuláš Medek und mehrerer Teilnehmer der Konfrontationen von Prag und Bratislava seit 1960.

Informel hat viele wichtige Gründer und Darsteller. In Europa waren es Tápies, Dubuffet, Fautriér, Burri, Wols..., in Böhmen Istler, Medek, Boudník, Koblasa, Valenta, Málek, Tomalík ... Von den Studenten der Hochschule für bildende Künste auch bildende Künstler mährischer Herkunft R. Fila, J. Kočíš, M. Urbásek, E. Ovčáček und Alex Mlynářčik.⁵

Vieles wirkte sich auf Geist und Form des Informel aus: Gefühlsemotionalität, vertiefte Psychik, existenzielle Philosophie, Kontraste und Paradoxe: Chaos und Ordnung, Aktion – Meditation, Expression – Lyrik, Erschaffung – Untergang, Materialität – Mystik, Zeugnis sowie Skepsis und Trauer vor seelischem Schmerz und des „Martyriums der Materie“. Dazu noch die Spontaneität des Schaffens und die hohe, subjektive Überempfindlichkeit auf sich selbst, das ich und die „Umstände“ – die Zeit, das Milieu des aktuellen und authentischen Lebens. Der Theoretiker des Informels Michael Tapié schreibt – „das, was

umělecké úrovně, je to první případ u nás, kdy avantgardní umělci úspěšně vyřešili tak závažný úkol. Sešli se tu Mikuláš Medek – oltářní obraz *Kříž* (email, olej, 200 × 300 cm), Jan Koblasa – rám obrazu, svatostánek a svícny, Josef Ister – okna v kněžišti a Karel Nepraš – dřevěné zábradlí“ (In: MRÁZ, Bohumír; MEDEK, Mikuláš. Praha 1970, str. 49).

⁸ Heslo Křížová cesta In: *Slovník biblické kultury*. Praha 1990, str.118-119.

⁹ ČÍCO, Martin; KALINOVÁ, Michaela; PAULUSOVÁ, Sílvia a kolektiv: *Kalvárie a křížové cesty na Slovensku*. Bratislava 2002, 408 str.

¹⁰ ČERNÝ, Václav: *První a Druhý sešit o existencialismu*. Praha 1992, str. 29.

¹¹ Český malíř František Mertl (1930 Třebíč), který v roku 1958 emigroval do Francúzska, už dlhé roky vystupuje pod menom FRANTA.

¹² B. Hrabal, M. Kundera, L. Fuchs, L. Mňačko, z filmových režisérov F. Vlácil, M. Forman, J. Menzel, V. Jasný, J. Jireš, J. Herz...

¹³ CHALUPECKÝ, Jindřich: *Nové umění v Čechách*. Praha 1994, str. 43.

¹⁴ Katalog výstavy Civilizace – České umění čtyřicátých let ze sbírek Českého muzea výtvarných umění

v Praze. Praha 1998 – 1999. Kurátorka a texty Alena Potůčková.

¹⁵ Takmer rovesníkmi sú Zdeněk Beran (1937), Zbyšek Sion (1938) a jeden z posledných surrealistických „mistrů“ Josef Vyleřál (1940 – 1989), ktorý v roku 1975 vytvoril cyklus *Apokalypsa*. Mladší sú imaginatívny a poetický maliar a psychológ Zdeněk Hajný (1942) a lyrický, fantazijný Josef Velčovský (1945). Meditatívny typ štrukturálnej maľby, kúzla metamorfóz, hry svetiel a tieňov i napätia z tajomných premien uviedol v bratislavskom Klube umelcov v júni 2009 na Slovensku neznámy Josef Bavor (1944).

¹⁶ *Velké postavy západního myšlení*, c. d., str. 587.

¹⁷ ORTEGA Y GASSET, JOSÉ: *Vzpoua davů*. Praha 1993, str. 99.

¹⁸ *Velké postavy západního myšlení*, c. d., str. 186.

¹⁹ MEZŘICKÝ, Jiří: *Povídky a jiné nesmysly*. Bratislava 2006. Citácie sú z poviedok Umění Arta Buffa, str. 111, a Jsem rád, že končím, str. 105.

²⁰ SOIRIFFER, Kristian: *katalóg Krížovej cesty*. Viedeň, Galerie in Griechenbeisl, 1967.

²¹ HOSCHL, Cyril: Kundera, idealismus a paměť. In: *Lidové noviny*, 28. 3. 2009.

i českého maliarstva Mikuláša Medka, i viacerých účastníkov pražských a bratislavských Konfrontácií od roku 1960.

Informel má mnohých významných zakladateľov a predstaviteľov. V Európe to boli Tápiés, Dubuffet, Fautriér, Burri, Wols..., v Čechách Istler, Medek, Boudník, Koblasa, Valenta, Málek, Tomalík... Z poslucháčov bratislavskej VŠVU aj výtvarníci moravského pôvodu R. Fila, J. Kočíš, M. Urbásek, E. Ovcáček a Alex Mlynářčík.⁵

Na ducha a formu informelu vplývalo mnohé: citová emocionalita, prehĺbená psychika, filozofia existencializmu, kontrasty a paradoxy: chaos a „Rád“, akcia – meditácia, expresia – lyrika, stvorenie – zánik, materiálnosť – mystika, svedectvo i skepsa a smútok z bolesti duše a „martyria hmoty“. K tomu ešte spontánnosť tvorby a vysoká, subjektívna precítnosť na seba samého, svoje Ja i „okolnosti“ – čas, dobu, prostredie aktuálneho i autentického života. Teoretik informelu Michael Tapié píše: „To, čo (informel) prináša, nemá príliš spoločného s pocitom radosti, nýbrž, a to v ďaleko väčšej miere, s nejnáročnejšou zkouškou, jíž je člověku dáno čelit, to jest hluboce a bez nejmenších zábran pohlédnout do vlastního nitra.“⁶

Spomínam na názvy niektorých obrazov M. Medka z obdobia po roku 1961: Senzitivní manifestace, Utrpení 16.000 cm², Náhlá příhoda, Smrtka pro 21 870 křehkých modrých cm²... Ponúka sa tu aj vzácna, aj keď vzdialená a náhodná „spřízněnost“. V roku 1963 vytvoril M. Medek oltárny obraz Kříž pre kostol v Jedovnicích pri Blansku na Morave.⁷ O tri roky neskôr maľoval J. Mezřický (1966) velké oleje na plátne (200 × 120 cm) – cyklus *Křížová cesta*.

Křížová cesta – via crucis, via dolorosa – bolestná cesta, je cestou Krista v Jeruzaleme, od sídla rímskeho guvernéra, kde bol odsúdený, na vrch Golgota, kde bol ukrižovaný. V kresťanskej histórii je súčasťou pašiového cyklu. V kostoloch má podobu jednoduchých krížov, reliéfov alebo obrazov 14 zastavení. Obrazových variácií krížových ciest je v Európe veľmi veľa. V Čechách vo figurálnej podobe namaľoval sugestívnu Křížovou cestu Josef Jíra. V hudbe sa touto témou inšpirovali F. List, O. Ostrčil i spomínaný M. Dupré a i.⁸ Umelecko-historicky sú obsiahle spracované kalvárie a krížové cesty na Slovensku v rovnomennej publikácii z roku 2002.⁹

Mezřického *Křížová cesta* je veľmi voľnou obrazovou reflexiou témy. Obrazy absolútne neilustrujú tento príbeh, udalosť, dej, jeho

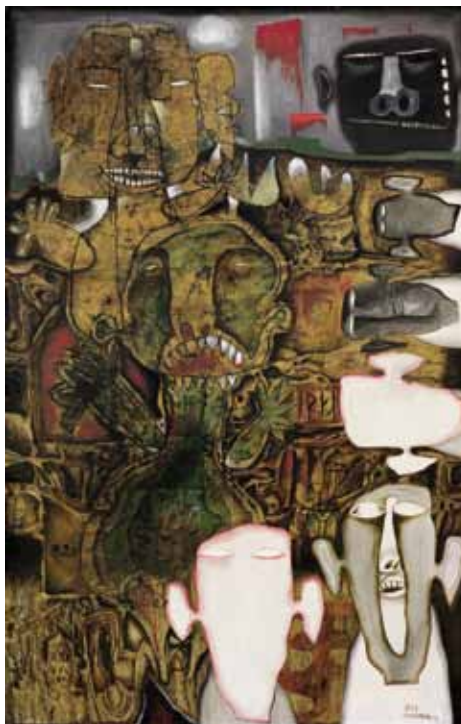
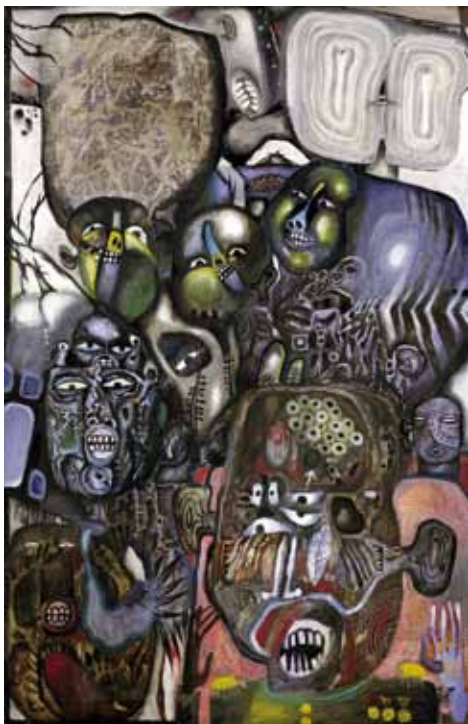
(das Informel) bringt, hat nicht viel mit dem Gefühl der Freude zu tun, sondern und zwar in viel größerem Maße, mit der schwierigsten Prüfung, der sich der Mensch stellen muss, dass heißt, tief und ohne jegliche Hemmungen in sein eigenes Inneres hineinzusehen.⁶

Ich erinnere mich an die Namen einiger Bilder des M. Medek aus der Zeit nach 1961: Sensitive Manifestation, Leid 16.000 m², Plötzliches Ereignis, der Sensenmann für 21.870 zarte blaue cm²... Es bietet sich hier eine seltene, auch wenn entfernte und zufällige „Verwandtschaft“ an. 1963 schuf M. Medek das Altarbild „Kreuz“ für die Kirche in Jedovnice bei Blansko in Mähren.⁷ Drei Jahre später malt J. Mezřický (1966) große Ölbilder auf Leinen (200 × 120 cm) – den Zyklus *Kreuzweg*.

Kreuzweg – via crucis, via dolorosa – der Schmerzensweg, ist der Weg Christi in Jerusalem, vom Sitz des römischen Statthalters, wo dieser verurteilt, auf den Berg Golgota, wo er gekreuzigt wurde. In der christlichen Geschichte hat der die Form einfacher Kreuze, Reliefs oder Bilder der 14 Stationen. In Europa gibt es sehr viele Bildervariationen der Kreuzwege. In Tschechien malte Josef Jíra einen suggestiven Kreuzweg in figuraler Form. In der Musik haben sich F. Liszt, O. Ostrčil sowie der erwähnte M. Dupré u.a. von diesem Thema inspiriert.⁸ Kunsthistorisch sind „Kalvárie a Krížové cesty na Slovensku“ (Kalvarien und Kreuzwege in der Slowakei) in einer gleichnamigen Publikation aus dem Jahr 2002 verfasst.⁹

Mezřickýs *Kreuzweg* ist eine sehr freie Bildreflexion des Themas. Die Bilder stellen absolut nicht diese Geschichte, das Ereignis, Handlung, ihre Teilnehmer und Umgebung dar. Es sind Bilder von Symbolen und Gleichnissen – geheimnisvoll und mystisch. Es sind Bilder von Leid und Schmerz. Es sind dort Strukturen blutiger Wunden, des Untergangs, dunkler Lichter und Hinweise aus Grab und Jenseits enthalten. Aus dem Biblischen darin bleibt das „mene tekel ufarsin“ – eine Drohung, Warnung. Christus, Jesus von Nazareth ist bereits seinen Kreuzweg gegangen. In Schmerzen ging Gott – Sohn in den Himmel zu seinem Gott – Vater. Dann sind jedoch Millionen Leute unseres Planeten ihren Kreuzweg gegangen und tun es auch. Kriege, Katastrophen, Epidemien und Pest, das Töten im Ersten und Zweiten Weltkrieg des 20. Jahrhunderts, der Holocaust, Grausamkeiten und unzählige Gewalttaten der Gegenwart.

« Snímek z pekla
Aufnahme aus der Hölle
olej, plátno
Öl auf Leinwand
110 × 70 cm
1971

« Studie všech svatých
Studie aller Heiligen
olej, plátno
Öl auf Leinwand
170 × 70 cm
1971

účastníkov a prostredia. Sú to obrazy symboly a podobenstvá – tajomné a záhadné. Sú to obrazy utrpenia a bolesti. Sú v nich štruktúry krvavých rán, zániku, temných svetiel a odkazov z hrobu i záhrobia. Z biblického v nich zostáva „mene tekel ufarsin“ – hrozba, výstraha, varovanie. Kristus, Ježiš Nazaretský, už prešiel svojou krížovou cestou. V bolestiach odišiel Boh – syn na nebesá ku svojmu Bohu – otcovi. Potom však svojou krížovou cestou prešli a prechádzajú milióny ľudí našej planéty. Vojny, katastrofy, epidémie a morové rany, vraždenie v prvej a druhej svetovej vojne 20. storočia, holokaust i krutosť a nespočetné násilensvá dneška. Večný archetyp zla! Sú to dramatické obrazy – aj Jirku Mezřického – o jestvovaní, o ľudskom bytí a človekovom vedomí. Sú to zložité a náročné abstraktné obrazy. Prečo by aj nie, veď „umělecké existenciální konkrétno znamená jen sebe, není výkladem života, ani náhražkou za ní, ani jeho... vodítkem,“ píše kritik a historik Václav Černý.¹⁰ V Rakúsku viackrát vystavená *Křížová cesta* sa stretla s pozornosťou, ohlasom i uznaním. Viedenské kritiky pripomínajú ľudské a filozofické zovšeobecnenie. Je „to latentný strach zo života nášho storočia“ (Wiener Zeitung,

Der ständige Archetyp des Bösen! Es sind dramatische Bilder – auch von Jirka Mezřický über die Existenz, das menschliche Dasein und das Bewusstsein des Menschen. Es sind komplizierte und anspruchsvolle, abstrakte Bilder. Warum auch nicht, da „die künstlerische existenzielle Konkrettheit nur sich selbst bedeutet, weder Schaufenster des Lebens noch deren Ersatz ist, auch nicht dessen... Leitschnur“, schreibt Kritiker und Historiker Václav Černý.¹⁰ In Österreich fand der mehrmals ausgestellte *Kreuzweg* Aufmerksamkeit, Anklang und Anerkennung. Die Wiener Kritiken erinnern an die menschliche und philosophische Verallgemeinerung. Es ist dies „die latente Angst vor dem Leben unseres Jahrhunderts“ (Wiener Zeitung, 4. 2. 1967), „es sind makabre bildliche Beschwörungsformeln“. Es sind Bilder „dramatischer Dunkelheit“ (Die Presse, 4. 2. 1967). Es ist ein „Mythos, Traum und eine verhüllte, nicht ganz auflösende Realität heutiger Tage nebst einer Idylle am Entsetzen leidend und das alles ist in diesen Bildern an eine Art Zwischenraum angeschlossen, der unser Dasein darstellt“, schrieb Kristian Sottriffer in der Einführung zum Ausstellungskatalog der Bilder des *Kreuzweges*

NOTIZEN

- ¹ Kunsthistorischer Begriff „Nástup 61“ bezeichnet neue Aktivitäten in der slowakischen bildender Kultur insbesondere in Bratislava nach Jahr 1960. Ihr Schwerpunkt waren Arbeiten des Nichtfigurativen – Informeller Malerei. Abstraktion jeder Art, in unserer bildenden Kunst ist eine, von sehr bescheidener Tradition. Geometrische Abstraktion, stärker vertreten war strukturelle, gestische Malerei, Tachismus, lyrische Abstraktion... Diese Art der Malerei, Zeichnungen, Graphik, Bildhauerei präsentieren zuerst in den nicht öffentlichen Konfrontationen in Ateliers von

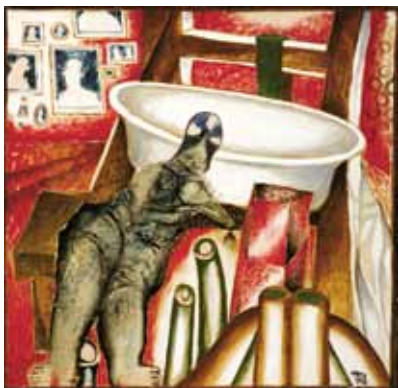
J. Jankovič (1961) und Andrej Rudavský (1962). Erste öffentliche Konfrontation findet im Foyer der Kleinen Szene des Nationaltheaters (1964) statt. Die Problematik vom Nástup 61 und des vorausgehenden Nástup 57 war das erste Mal in Publikation von MATUŠIK, Radislav und Kolektív (B. BACHRATÝ, L. JANČOVÁ, Z. KOSTROVÁ, M. MALIKOVÁ, E. ŠEFCÁKOVÁ) „*Nové slovenské výtvarné umenie*“, Nástup 57, Nástup 1961. Pallas, Bratislava 1969, 302 S. In der Publikation waren die Hauptrepräsentanten von Nástup 61. Marian Čunderlík (1926 - 1983), Rudolf Fila (1932), Jozef Jankovič (1937), Jaroslav Kočíš (1933 - 1990), Anastázia Miertušová (1927 - 2002), Eduard Ovcáček (1933), Andrej Rudavský (1933) (verbindet N 57 und N 61) und Miloš Urbásek (1932 - 1988). In dem Kreis der Konfrontationen hatten

4. 2. 1967), „sú to hrôzostrašné obrazové zaklínadlá“. Sú to obrazy „dramatickej temnoty“ (Die Presse, 4. 2. 1967). Je to „mýtus, sen a zahalená, nie úplne rozlúštiteľná realita dnešných dní vedľa idyly trpiacej hrôzou a to všetko je v týchto obrazoch pripojené k akémusi druhu medzipriestoru, ktorý charakterizuje naše bytie,“ napísal v úvode katalógu výstavy obrazov *Krížovej cesty* v roku 1967 v Galérii im Griechenbeisl vo Viedni Kristian Sotriffer. Písal sa rok 1968. Štrnásť obrazov *Krížovej cesty* J. Mezřického sú znepokojujúce abstrakcie a fantázie z konkrétneho a reálneho sveta, času, doby, z ktorých každá mala a aj tá postmoderná má svoje obrazové, apokalyptické vízie a des. Nebolo to teda iba zjavenie sv. Jána...

Křížová cesta bola nesporné vrcholom informelu v ranej maliarskej tvorbe J. Mezřického. Svoje obrazy už vtedy v Rakúsku prezen-toval po menom JIRKA a neskôr, na Slovensku JIRKA, s. r. o.¹¹ Po prekonaní „bremena“ Křížovej cesty aj s väzbami na udalosti v Československu v rokoch 1968 - 1969 maľoval J. Mezřický nové obrazy. Sú to zložité figurálne kompozície opätovne symbolických obsahov a významov – *Zachránci ničeho*, *Studie všech svatých*, *Snímek z pekla*, *Údiv*, *Neuvěřitelné setkání*, *Jen stíny* a iné. Obrazy z roku 1969 – *Revoluce potápěčů*, *Miss Afghanistan*, *Bez názvu...* – spájajú dynamickú „figurálnu akciu“ s prostredím zeme i vody, vo víre času a života, v napätí. Zároveň aj v hre a súhre, v boji a zápase, na ktorom sa zúčastňujú aj *Zachránci ničeho*. O čom sú tieto hry, tieto zápasy? Expresívne obrazy, blízke novej figurácii

1967 in der Galerie im Griechenbeisl in Wien. Man schreibt das Jahr 1968. Vierzehn Bilder des *Kreuzweges* von J. Mezřický sind beunruhigende Abstraktionen und Fantasien aus der konkreten und realen Welt, einer Zeit, in welcher jede, auch die postmoderne ihre bildhaften, apokalyptischen Visionen und Schrecken besitzt. Es war also nicht nur die Offenbarung des Hl. Johannes....

Der Kreuzweg war zweifelsohne der Gipfel des Informels im frühen Schaffen von J. Mezřický als Maler. Seine Bilder präsentierte er schon damals in Österreich unter den Namen JIRKA und später in der Slowakei als JIRKA GmbH.¹¹ Nach dem Überwinden der „Bürde“ des Kreuzweges, auch mit Bindungen an die Ereignisse in der Tschechoslowakei, malt J. Mezřický neue Bilder. Es sind komplizierte, figurale Kompositionen wiederholt symbolischer Inhalte und Bedeutungen – „*Retter des Nichts*, *Studien aller Heiligen*, *Aufnahme aus der Hölle*, *Das Staunen*, *Unglaubliches Treffen*, *Nur Schatten*“ und andere. Bilder aus dem Jahr 1969 – „*Revolution der Taucher*, *Miss Afghanistan*, *Namenlos*“ ... verbindet die dynamische „figurale Aktion“ mit dem Milieu von Erde und Wasser, im Wirbel der Zeit und des Lebens, in Spannung. Zugleich im Spiel und Zusammenwirkung, im Kampf und Ringen, an dem auch die „*Retter des Nichts*“ teilnehmen. Was bedeuten diese Spiele, diese Kämpfe? Expressive Bilder, nah an neuer Figuration und die Kunst fantastischer Visionen, antworten: Sie beschreiben den Kampf des Menschen um die menschliche Existenz.

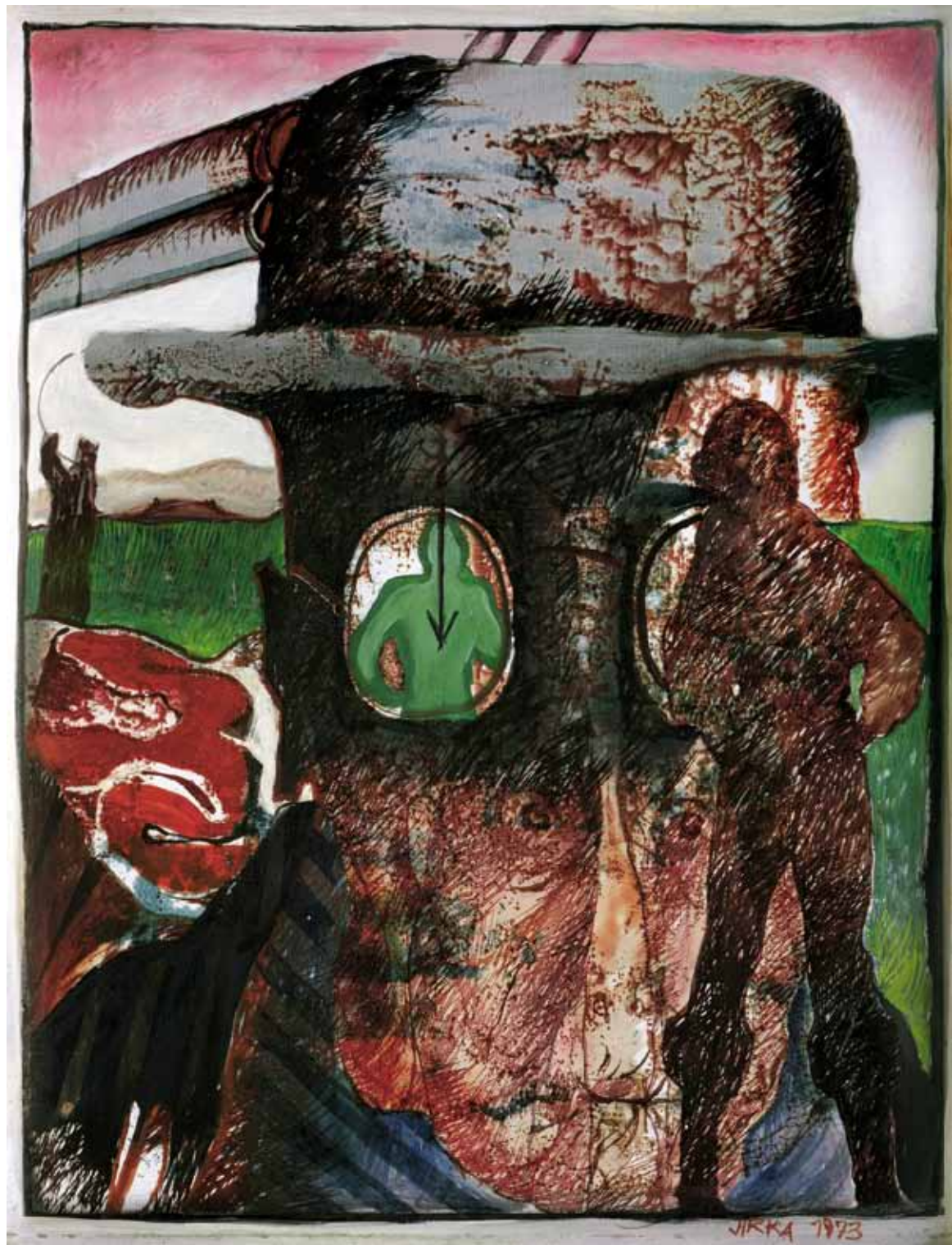

« **Dáma jako předmět**
Dame als Gegenstand
olej, plátno
Öl auf Leinwand
40 × 40 cm
1972

« **Jenom stíny**
Nur Schatten
olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 70 cm
1973

Venuše II v červené židli
Venus II im roten Sessel
olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 70 cm
1973

«« Neuvěřitelné setkání
Un glaube Begegnung

olej, sololit
Öl auf Spannplatte
50 × 40 cm
1973

« Ve třech na louce
Zu dritt auf der Wiese

olej, sololit
Öl auf Spannplatte
60 × 50 cm
1973

« Žena v zátíší
Frau im Stilleben

olej, sololit
Öl auf Spannplatte
60 × 50 cm
1973

a umeniu fantazijných vízií, odpovedajú: sú o boji človeka o jeho ľudskú existenciu. O zmysle života. O postavení človeka medzi ľuďmi. Sú o ľudskom údele človeka. Človeka a ľudí, ktorí sa na seba pozerajú raz s *Údivom* a inokedy sa vidia na *Snímke z pekla*. „Bližní, toť peklo,“ hovoril Jean-Paul Sartre. Peklo tu na našej zemi, na našom svete pod vysokým, vzdialeným, takmer nedostupným nebom. V niektorých obrazoch sa objavuje postava ženy i náznak mestského prostredia – *Dáma jako předmět*, *Žena v zátíší*. Je to nový civilizmus v tvorbe, návrat do spomienok, trochu absurdity, groteskna a rozprávačstva. To všetko malo kvalitné zastúpenie nielen v dobovom českom výtvarnom umení (za hranicou), ale aj v dostupnejšej literatúre a filme.¹² Možno, že v týchto dielach maliar – architekt, architekt – maliar projektuje a stavia svoje obrazy sveta a javiska pre nespočetné varianty a variácie divadla – scény – komédie – tragikomédie a drámy života. Tie scény a javiská sú vo vymedzenom interiéri (a „hrádzi“) tela a duše človeka i umelca predsa len obmedzené. Ponúka sa však nová možnosť. Veľký, voľný priestor – krajina. Prírodné prostredie. J. Mezřícký spomína i na rodnú krajinu – horu Říp, hrad Trosky... ale blízke sú rakúske Alpy. Vrchy a hrebene hôr. Matterhorn, legenda nielen pre horolezcov, ale aj symbo-

Über den Sinn des Lebens. Über die Position des Menschen unter den Leuten. Sie zeigen die menschliche Bestimmung des Menschen. Des Menschen und der Leute, die sich einmal mit „*Stauen*“ anblicken, sich ein andermal auf der „*Aufnahme aus der Hölle*“ erkennen. „Ihr Nächsten, dies ist die Hölle“, sagte Jean Paul Sartre. Die Hölle hier auf Erden, in unserer Welt unter dem hohen, entfernten, fast unerreichbaren Himmel. In einigen Bildern erscheint die Statue der Frau und ein Anzeichen der städtischen Umgebung – „*Dame als Gegenstand*, *Frau im Stilleben*“. Es ist dies ein neuer Zivilismus im Schaffen, eine Rückkehr in Erinnerungen, ein wenig Absurdität, Groteske und Erzählerisches. Das alles hatte eine hochwertige Vertretung nicht nur in der zeitgemäßen tschechischen bildenden Kunst (jenseits der Grenze), sondern auch in der besser erreichbaren Literatur und dem Film.¹¹ Vielleicht projiziert der Maler – Architekt, Architekt – Maler in diesen Werken seine Bilder von der Welt und der Bühne für die unzähligen Varianten und Variationen des Theaters – der Szenen der Komödie – Tragikomödie und des Dramas des Lebens. Diese Szenen und Bühnen gibt es innerhalb eines festgelegten Interieurs (und „Walls“) des menschlichen Körpers und Seele des Künstlers und sie sind doch etwas eingeschränkt. Es bietet sich aber

noch Mira Haberernová, Dagmar Kočíšová, Pavol Maňka a Dušan Valocký dazugehört. Nahe stehend dem Informell und Strukturalmalerei war auch frühes Werk Alexander Mlynářčik. Für Bratislava waren damals wichtig die Anregungen aus Praha aus dem Kreis um Mikuláš Medek. Näher In: NEŠLEHOVÁ, Mahulena: *Poselství jiného výrazu (Pojetí „informelu“ v českém umění 50. a první poloviny 60. let)*. Praha 1997, 286 S. und PRIMUS, Zdeněk: *Umění je abstrakce (Česká vizuální kultura 60. let)*. Praha 2003, 328 S.

² Arbeitet für (WIFI) Wirtschaftsförderungsinstitut in Wien. Im Rahmen des eigenen Architekturbüros plant er ab 1974 Sport-, Administrations-,

Dvě mimosy
Zwei Mimosen
 tempera, papír
 Tempera auf Papier
 ø 14 cm
 1973

Jdu s módou
**Ich halte Schritt
 mit der Mode**
 tempera, papír
 Tempera auf Papier
 60 × 50 cm
 1973

lické sídla „bohov i cisárov“, ožiarené slnkom a pohľadmi tých, ktorí túžia a dokážu ísť hore. Pohľad maliara sa však neviaže iba na prírodnú krajinu. Vidí v nej aj to, čo tam nie je. Čo by tam mohlo vpadnúť, vtrhnúť, vniknúť. Spočívajú to v údoliach týchto obrazových krajín. Sú tu síce aj prirodzené lúky, polia, lesíky, skupiny stromov a kríkov, ale sú tu i metaforické polia ľadu, snehu, údolných hmieľ a je tu aj niečo bizarné, iné! Nepochopiteľné časti i celky architektúry a stavieb, pomníky a pamätníky, pyramídy smerujúce k nebu. To všetko v krajine bez účasti ľudského svedka. Obraz je opätovne umeleckou víziou, projekciou a myšlienkou. Denkbild. Aj pri svojom strednom formáte (100 × 140 cm) má veľký rozmer znepokojujúceho posolstva a podobenstva. Človek, neprítomný v týchto kompozíciách, je adresátom týchto odkazov. Je tu, je v tom. O tom sú slová Jindřicha Chalupeckého: „Mýtus človeka se prolíná s mýtem přírody v nelítostné divadlo.“¹³

Civilistické motívy a moderná civilizácia ako osobitý inšpiratívny prameň kultúry a umenia sú frekventované v 20. storočí i v súčasnosti. Objavujú sa už v umení impresionizmu a postimpresionizmu. V širokej tematickej a formovo-výrazovej škále hovoria o civilizme všetky klasické i nové smery a tendencie moderny i postmoderny. Veľké tradície a kvalitu má civilizmus aj v českom maliarstve po roku 1941. Vecne to dokumentuje obraz Josefa Istlera *Civilizace* (1941 – 1943) a tvorba mnohých ďalších významných maliarov: J. Baucha, A. Paderlíka, J. Lieslera, F. Grossa, K. Součka, K. Lhotáka, J. Smetanu, J. Kotíka, F. Hudečka, B. Lacinu, V. Tikala... Východiskovým spracovaním tejto problematiky bola reprezentatívna výstava *Civilizace* (Praha 1998 – 1999).¹⁴

Česká maľba civilizmu rokov druhej svetovej vojny je už históriou a klasikou. Ako nadčasové hodnoty, blízke aj J. Mezřickému, z nej však vystupujú osobitá poetika a filozofia ohrozeného civilistického prostredia a zložité osudy človeka v civilistických štruktúrach mlynských kameňov vedomia a bytia, citov a rozumu i zasiatého zrna neznámeho pôvodu, a preto aj neistej kvality vymletej múky a chystaného chlebká poznania. Nepokoj sprevádza nielen to, čo tušíme, ale aj to, čo už vieme. Pomôžu nám slová básnika Vladimíra Holana?

*I když snad předstihnem vědomí,
zablácneme si vnuknutím...*

eine neue Möglichkeit. Ein großer freier Platz – die Landschaft. Eine natürliche Umwelt. J. Mezřický erinnert sich auch an das Land seiner Geburt – den Berg Říp, die Burg Trosky, ... nahe liegen aber auch die österreichischen Alpen. Berge und Bergketten, Matterhorn, nicht nur für Bergsteiger eine Legende, sondern symbolische Sitze von „Göttern und Kaisern“, durchstrahlt von der Sonne und die Blicke von jenen, die sich danach sehnen, nach oben zu gehen und nach oben gehen können. Der Blick des Malers bindet sich jedoch nicht nur an die Naturlandschaft. Er sieht auch jenes in ihr, was dort nicht ist. Was dort hineinfallen, einfallen, eindringen könnte. Dies besteht in den Tälern dieser Bildlandschaften. Es gibt hier zwar auch natürliche Wiesen, Felder, Wälder, Baumgruppen und Sträucher, es sind hier aber auch metaphorische Eis- und Schneefelder, Talnebel vorhanden, auch etwas Bizarres, anderes! Unverständliche Teile und Gesamtheiten der Architektur und Bauten, Mahnmale und Denkmäler, Pyramiden, gegen den Himmel sich richtende Pyramiden. Das alles in der Landschaft ohne die Teilnahme eines menschlichen Zeugen. Das Bild ist wiederholt eine künstlerische Vision, Projektion und Gedanke. Denkbild. Auch mit seinem mittleren Format (100 × 140 cm) hat es eine große Dimension einer beunruhigenden Botschaft und Gleichnisses. Der Mensch, der in diesen Kompositionen nicht zu finden ist, ist Adressat dieser Hinweise. Er ist hier, drin. Das besagen auch die Wörter von Jindřich Chalupecký: „Der Mythos des Menschen durchdringt den Mythos der Natur in einem unbarmherzigen Theater“.¹³

Zivilistische Motive und die moderne Zivilisation sind als besondere inspirative Quelle von Kultur und Kunst im 20. Jahrhundert als auch in der Gegenwart häufig. Sie kommen auch in der Kunst des Impressionismus und Postimpresionismus vor. In einer breiten thematischen sowie Form- und Ausdrucksskala erzählen alle klassischen und neuen Richtungen sowie Tendenzen von Moderne und Postmoderne. Große Traditionen und Qualität besitzt der Zivilismus auch in der tschechischen Malerei nach 1941. Sachlich dokumentiert dies das Bild Josef Istlers „Zivilisation“ (1941 – 1943) und das Schaffen vieler anderer bedeutsamer Maler: J. Bauch, A. Paderlik, J. Liesler, F. Gross, K. Souček, K. Lhoták, J. Smetana, J. Kotík, F. Hudeček, B. Lacina, V. Tikal... Ein Ausgangspunkt der Auseinandersetzung mit dieser Problematik war die

Schulgebäuden, und Banken (Raiffeisenbank) in Niederösterreich, ab 1991 auch Logistische Zentren und Banken in der Tschechischen und Slowakischen Republik. „Eigenart seiner Arbeit besteht aus Verbindung tiefer Rationalität, Kenntnis des Funktionsschemas moderner Bank mit einem hochästhetischen architektonischen Ergreifens angebotener Räume“. Katalog *Mag arch. Jiri Mezricky - Banky v České a Slovenské republice*. Nicht datiert.

³ Galerie M, Praha I, Jáchymova 1, hatte im Programm die Präsentation der zeitgenössischen tschechoslowakischen Kunst und war zwischen 1994 – 2000 tätig.

⁴ ORTEGA Y GASSET, JOSÉ: *Velké postavy západního myšlení. Slovník myslitelů*. Uspořádal Ian P. McGreal. Praha 1999, 584 S.

⁵ Zu den erwähnten Künstlern die auf der Hochschule bildender Künste in Bratislava waren, reihen sich noch J. Kočíš 1956 – 1961, E. Ovcáček 1957 – 1963, und M. Urbásek 1958 – 1964. Bis Jahr 1964 absolvierten noch aus Böhmen und Mähren K. Gandlová, J. Cihla, M. Peterka, O. Cienciala, M. Dobeš, R. Fila, C. Hlavinka, J. Hovorka, F. Chrástek, S. Zadržil, D. Kopecká, A. Mikulka, J. Trojan, F. Šesták.

Konec expedice
Ende der Expedition
olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 100 cm
1984/2002

Jak dělat podobiznu ptáka

Jako zázrakem. Praha 1972, str. 32.
Jacques Prévert

Nejdřív namalovat klec
S otevřenými dvířky
pak namalovat
něco hezkého
něco prostého
něco krásného
něco vhodného...
pro ptáka
podepřít potom plátno o strom
v zahradě
v háji
nebo v lese
schovat se za strom
beze slova
bez pohnutí...
Někdy přijde pták brzo
Ale může sidát na čas po dlouhá léta
Než se rozhone
Nedat se odradit
...
Ale zpívá-li je to dobré znamení
Znamení že můžete obraz podepsat
Tehdy vytrhnete zlehýnka
Ptákovi jedno péro
A napište své jméno do rohu obrazu

Zeď III

Asklépiovy kohouta. Verše z let 1966 – 1967.
Praha 1970, str. 164.
Vladimír Holan

Jen taktak, že jsi nuzně vykročil,
a už je tu zeď a na ní
barokem dobře živená
socha smrti... Jde-li o pocit,
mohl bys v jejím stínu
zůstat přes noc a nic
by ti nebylo odepřeno...Jde-li
o vědomí, nezastavuj sama sebe
v dvojníkoví a couvej
do utrpení...

Vyznání

Jiří Mezřický

Každou sekundu následující minuty
žiji do nejistoty budoucnosti.
k horizontálnímu tichu
krajině jako zátiší
zátiší jako krajině
k motivu pohoří
symbolu sebevědomí
k banalitám
žádným vizím
ano
k tomu statickému
a ne spasticky-dynamickému
se příznávám.

Ale i setkání vodorovného klidu
s všude přítomným člověkem
jeho duchem
s ním
jako tvůrcem
vynálezcem
ničitelem
živá a neživá příroda
neočekávané
netušené
neviditelné spojitosti
pohnout zdánlivou sterilitu
zlomit
moci
anebo ji chtít omluvit?

Žité

naplněné
dokončené je jistota.
Anebo snad pravda?

Pod jemnou pokrývkou bílého sněhu
byla vyřešená
nevyřešená
především neřešitelná minulost
uložená k poslednímu odpočinku

A právě proto myslím na budoucnost

⁶ In: NEŠTEHOVÁ, Mahulena. c. d., S. 13

⁷ „Altar in Jedovnice steht am Anfang eines neuen Zeitalters (von M. Medek) als ihr feierliches Vorzeichen.(1963) In Jedovnice ist die Schmückung der Kirche von herausragendem künstlerischen Niveau, bei uns ist es das erste Beispiel, wenn Künstler der Avantgarde erfolgreich so eine wichtige Aufgabe gelöst haben. Hier trafen sich Mikuláš Medek, - Altarbild, *Kreuz* (Email, Öl, 200 × 300 cm), Jan Koblasa - Bildrahmen, Tabernakel und Kerzenleuchtern, Josef Istler - Bildfenstern im Presbyterium und Karel Nepraš - Holzgeländer“ In: MRÁZ, Bohumír, MEDEK, Mikuláš. Praha 1970, S. 49.

⁸ Křížová cesta in: *Slovník*

S novou intenzitou maľuje J. Mezřický svoje opusy od roku 2005. Vtedy už dal architektúre „vale“ a v tichu najskôr bratislavského bytu a potom svojho vidieckeho domu a záhrady tvorí svoje hlasité plátna. Sú to však nielen ateliérové poklady, ale aj zverejnené, vystavené diela. Počiatkom týchto výstav bola objavná expozícia v Štúdiu L+S (v rámci Festivalu českého divadla, vernisáž 13. a 14. 11. 2004). Neskôr prišli výstavy *Anonymita ľudského mraveniska* - Galéria M. A. Bazovského v Trenčíne (2007) a Rakúske kultúrne fórum v Bratislave (2009). Vystavené obrazy sú uvedené pod spoločným titulom *Eidolon* - po grécky obraz. Listujem v slovníkoch . „Ei“ po latinsky znamená ach!, beda! a „eidós“ je idea, podstata, „eidológia“ je náuka o rôznych typoch a formách ľudského vedomia (po grécky). Spolu s videním, poznáním a fantáziou to vskutku platí o eidoloch Jirku Mezřického. Tieto obrazy popri číslovaní majú aj svoje názvy a pomenovanie. To nám pomáha k základnej orientácii diel od roku 2004 (je ich viac ako 100). Staršie sú krajínarske motívy bez človeka a ľudí. Krajiny s nízkym horizontom, oblohou a mrakmi, svetlami a tieňmi súmraku i večera. Je tu aj tajomná účasť - súčasť rôznych predmetov - prázdna klieťka, rozložené listy, niečo, čo sa vynára zo zeme, čo vstupuje do krajiny alebo sa nad ňou vznáša. V obrazoch z rokov 2005 a 2006 (i neskorších) sa objavuje nový dominantný motív. Dav ľudí. Dav ľudí v krajine. *Sprievod, Manifestácia*, putujúce

repräsentative Ausstellung *Zivilisation* (Prag 1998 - 1999).¹⁴

Der tschechische Zivilismus in der Malerei im Zweiten Weltkrieg ist bereits Geschichte und Klassik. Als zeitlose Werte, die auch J. Mezřický nahe stehen, stellt sich hier die außergewöhnliche Poetik und Philosophie des bedrohten zivilistischen Milieus und das komplizierte Schicksal des Menschen in den zivilistischen Strukturen der Mühlsteine des Bewusstseins und Seins, der Gefühle und des Verstands als auch des gesäten Kornes unbekannter Herkunft und daher auch der unbekanntenen Qualität des gemahlten Mehls und des zu erwartenden Brotes der Erkenntnis, heraus.

Die Unruhe begleitet uns nicht nur darin, was wir ahnen, sondern auch das, was wir wissen. Helfen uns da die Worte des Dichters Vladimír Holan?

Auch wenn wir dem Bewusstsein zuvorkommen, steht uns die Eingebung im Wege ...

Mit neuer Intensität malt J. Mezřický seine Opera ab 2005. Da hatte er schon der Architektur vale gesagt und malt in der Stille seiner Wohnung in Bratislava und später seines Landhauses und Gartens seine lauten Werke. Der Anfang dieser Ausstellungen stellte die entdeckende Exposition im Studio L+S (im Rahmen der tschechischen Theaterfestspiele, Vernissage am 13. und 14. 11. 2004) dar. Später kamen die

«« **Nad krajinou**
Über der Landschaft

olej, plátno
Öl auf Leinwand
80 × 60 cm
1984/2003
soukromá sbírka | Privatsammlung

« **Kouzelná bedna**
Die Zauberkiste

olej, plátno
Öl auf Leinwand
70 × 50 cm
1984/2004

« **Rekonstrukce Matterhornu**
Rekonstruktion vom Matterhorn

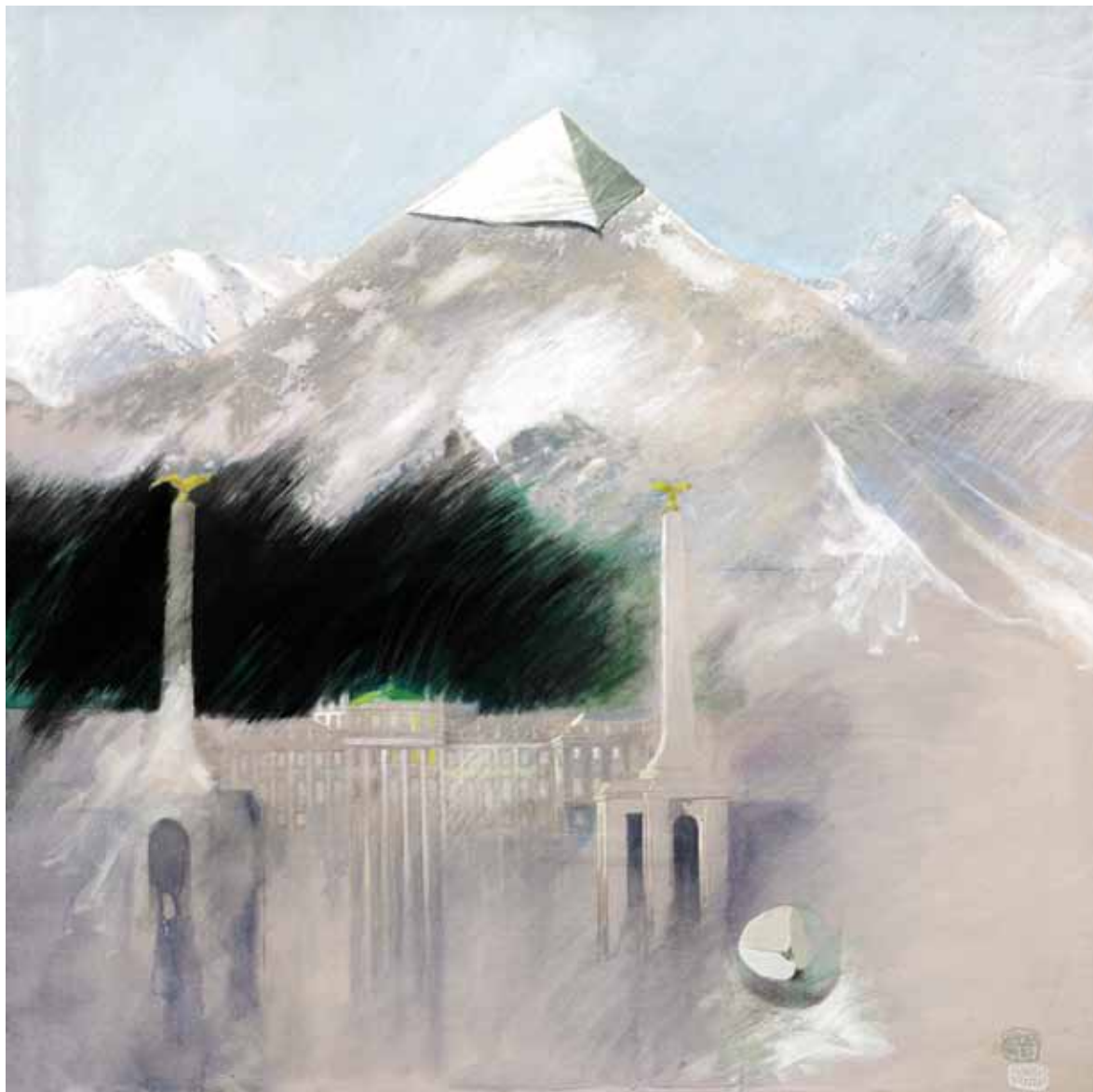
olej, plátno
Öl auf Leinwand
70 × 50 cm
1984/2004
soukromá sbírka | Privatsammlung

Ausstellungen *Anonymität des menschlichen Ameisenhaufens* – Galerie des M. A. Bazovský, Trenčín (2007) und das Österreichische Kulturforum, Bratislava (2009) hinzu. Die ausgestellten Bilder sind unter dem gemeinsamen Titel „Eidolon“ – auf griechisch Bild. Ich blättere in Wörterbüchern. „Ei“ bedeutet lateinisch Ach!, O weh! und „eidōs“, Idee, Substanz, „Eidologia“ ist also die Lehre über verschiedene Typen und Formen des menschlichen Bewusstseins (griechisch). Zusammen mit dem Sehen, der Erkenntnis und der Fantasie gilt dies tatsächlich für die Eidolone von Jirka Mezřický. Neben der Nummerierung haben diese Bilder auch seine Bezeichnungen und Namen. Dies hilft uns in einer grundlegenden Orientierung der Werke seit 2004 (es sind über 100). Älter sind Landschaftsmotive ohne Mensch und Leute. Landschaften mit niedrigem Horizont, Himmel und Wolken, Licht und Schatten, Dämmerung und Abend. Auch geheimnisvolle Gegenstände sind zu finden – Teile ihrer selbst – leerer Käfig,

Návrh pomníku
Entwurf für ein Denkmal

olej, plátno
Öl auf Leinwand
70 × 100 cm
1983

zástupy, hľadajúci a blúdiaci *Dobývateľia zeme*. Je to aj množina ľudí pri odhaľovaní obľudného pomníka. Sú to ľudia pri oslavách, na festivale *Open air*, na tenisovom štadióne i v rámci *Skupinového portréту divákov* a anonymného húfu nevedno koho a idúceho nevedno kam a prečo. Kto? Kam? A prečo?

Ďalšie otázky nám kladú aj deje a udalosti, ktoré v obrazoch vidíme. Je to odpútanie, prúdeňie i rojenie. *Sedimentácia. Ukladanie. Kontemplácia. Prelet a Útek*. Revolúcia, ktorú sprevádzajú nečitateľné transparenty a neidentifikovateľné zástavy. To všetko sa odohráva na zemi, *V púšti, Na brehu* (akého mora?, akého moru?), priamo na mori, vo vode i pod vodou, v tuneli, ktorý „sa vytvára vo vnútri každého víru a spája peklo s nebom,“ ako napísal filmový režisér Hans-Jürgen Syberberg. K jeho slovom môžeme pripojiť aj slová Ingmara Bergmana „mlčím a protestujem“ (pre maliara príznačné) a Andreja Tarkovského o tom, kto sme: „Sme civilizácia na hriechu!“

V súčasnom maliarstve na Slovensku sú obrazy J. Mezřického ojedinelé a vzácné. Vznikajú trochu v samote času, priestoru a subjektu umelca. Viditeľnými sa stali až na výstavách v ostatných rokoch. Mnohé, ale veľmi voľné a skôr duchovné, myšlienkové príbuznosti majú tieto obrazy s dielami niektorých generácie blízkyh českých maliarov.¹⁵ Ich obrazy, tak ako aj eidolony Jirku Mezřického predstavujú fantastické krajiny, v nich záhadné fragmenty, alegorické atribúty i bizarné fantazijné útvary. V týchto dielach je niečo zo surrealizmu a imaginácie, poézie a lyriky, ilúzie i verizmu a absurdnosti. Sú v nich aj temné tóny smútku, beznádeje a smrti, ale je tu aj prvok groteskna i vzdoru proti rezignujúcomu vedomiu márnosti boja človeka so svojim osudom. Obrazový motív ľudských zástupov a ľudského davu nám opätovne pripomenie Ortegu y Gassetu. Jeho *Vzbura davov (La rebelion de las masas)* vyšla v Madride v roku 1930, ale mnohé z myšlienok tejto knihy má trvalú a nadčasovú platnosť. Jeho teória dvoch tried, davov a tvorivých menšín, platí aj v dobe a spoločnosti postindustriálnej, komunistickej, modernej, ... A pred – avant ľudskej spoločnosti a vývoja vždy bude nie „specialista, učený ignorant... ale dynamický, vynikajúci človek, hrdina, vykonávajúci svoju vôľu ve službě hodnotám a cílům, které jej přesahují...“¹⁶ Z tejto filozofickej knihy ešte jeden citát, súd i varovanie: „Evropská civilizace,

ausgebreitete Briefe, etwas was aus der Erde herausragt, was in die Landschaft hereintritt oder über ihr schwebt. In den Bildern aus den Jahren 2005 und 2006 (auch späteren) kommt ein neues dominantes Motiv auf. Menschenmenge. Menschenmenge in der Landschaft. *Ein Gefolge, eine Manifestation*, wandernde Menschenmasse, suchende und irrende „*Eroberer der Erde*“. Es ist dies auch eine Menge von Leuten beim Enthüllen eines monströsen Denkmals. Es sind Leute bei Festen, beim *Open air Fest*, am Tennisplatz auch im Rahmen eines „*Gruppenporträts von Zuschauern*“ als auch einer anonymen Masse von irgendwelchen Leuten, die irgendwo gehen, niemand weiß warum. Wer? Wo? und warum?

Weitere Fragen werden uns vom Geschehen und Ereignissen gestellt, die wir auf den Bildern sehen. Es ist Loslösung, Strömung und Schwärmen. *Sedimentation. Ablagerung. Kontemplation*. Überflug und Flucht. Revolution, begleitet von unlesbaren Spruchbändern und nicht erkennbaren Fahnen. Das alles spielt sich auf am Boden, *in der Wüste, am Strand* (welchen Meeres?, welcher Verheerung?), direkt auf dem Meer, dem Wasser und unter Wasser, im Tunnel ab, der „im jeden Wirbel entsteht und Hölle mit Himmel verbindet“, wie Filmregisseur Hans-Jürgen Syberberg schrieb. Zu seinen Worten können wir auch die Worte Ingmar Bergmans – „ich schweige und protestiere“ (für den Maler bezeichnend) und Andrej Tarkovskýs darüber, wer wir sind, hinzufügen: „Wir sind eine Zivilisation auf der Sünde!“

In der gegenwärtigen slowakischen Malerei sind Bilder von J. Mezřický einmalig und kostbar. Sie entstehen ein wenig in der Einsamkeit von Zeit, Raum und Subjekt des Künstlers. Sichtbar wurden sie erst auf Ausstellungen in den letzten Jahren. Viele Ähnlichkeiten, die eher lockerer Art und geistiger Natur sind, haben diese mit Werken einiger altersmäßig naher tschechischer Maler.¹⁵ Ihre Bilder, so wie die Eidolone des Jirka Mezřický stellen fantastische Landschaften und darin geheimnisvolle Fragmente, allegorische Attribute und bizarre Fantasiegebilde dar. In diesen Werken ist etwas von Surrealismus und Imagination, Poesie und Lyrik, Illusion und Verisimen sowie Absurdität vorhanden. Es sind auch dunkle Töne von Trauer, Hoffnungslosigkeit und Tod zu finden, aber auch Elemente des Grotesken und des Trotzes im Lichte der resignierenden Erkenntnis über

bibličké kultury. Praha 1990, S. 118-119.

- ⁹ Čičo, Martin; KALINOVÁ, Michaela; PAULUSOVÁ, Silvia, und Kollektiv: *Kalvárie a Křižové cesty na Slovensku*. Bratislava 2002, 408 S.
- ¹⁰ ČERNÝ, Václav: *První a Druhý sešit o existencialismu*. Praha 1992, S. 29.
- ¹¹ Tschechischer Maler František Mertl (1930 Třebíč), emigriert im Jahr 1958 nach Frankreich, lange Jahre tritt er unter Pseudonym FRANTA auf.
- ¹² B. Hrabal, M. Kundera, L. Fuchs, L. Mačko, Filmregisseure F. Vlášil, M. Forman, J. Menzel, V. Jasný, J. Jiren, J. Herz...
- ¹³ CHALUPECKÝ, Jindřich: *Nové umění v Čechách*. Praha 1994, S. 43.
- ¹⁴ Katalog der Ausstellung *Civilizace – České umění čtyřicátých let aus Samlungen Tschechischen Museums bildender Künste in Praha*. Praha 1998 – 1999. Kurator und Texte Potůčková, Alena.
- ¹⁵ Fast Zeitgenossen sind Zdeněk Beran (1937), Zbyněk Sion (1938) und einer der letzten surrealistischen „Meister“ Josef Vyletál (1940 – 1989), der im Jahre 1975 Zyklus *Apokalypse* geschaffen hat. Jünger ist imaginativer und poetischer Maler und Psychologe Zdeněk Hajný (1942) und

lyrisch - fantastischer
Josef Velčovský (1945).
Meditativer Typus der
Strukturalerei, Zauber
der Metamorphosen,
Lichtspiele, und Spannung-
gen aus geheimnisvollen
Metamorphosen hatte im
bratislaver Klub umelcov
in Juni 2009 in der
Slowakei unbekannter
Josef Bavor (1944) seine
Werke präsentiert.

¹⁶ Velké postavy západního
myšlení, c. d., S. 587

¹⁷ ORTEGA Y GASSET, José:
Vzpouza davů. Praha
1993, S. 99

¹⁸ *Velké postavy západního
myšlení*, c. d., S. 586

¹⁹ MEZŘICKÝ, Jiří: *Povídky*

jak jsem již několikrát zdůraznil, automaticky
způsobila vzbouření davů. Svým lícem před-
stavuje znamenitou věc; jak jsme již řekli:
Vzpouza davů je jedno a totéž co úžasný rozkvět
lidského života za našich dob. Ale hrozivý je rub
téhož jevu: z této strany znamená vzpouza davů
naprostou demoralizaci lidstva.“¹⁷

Isteže. Múdrošť Ortegu y Gasseta a jeho
„cirkum standia, okol – nost, teda němé věci,
které nás obklopují“¹⁸, je jedna, veľká, vysoká
vec. Oveľa bližšie sú menšie formáty, obrazy
a obraz-nosť tvorby Jirku Mezřického. „Je práma“
a je to tiež vzácnosť, že k týmto obrazom
(možno aj k ich pochopeniu a iste aj výkladu),
môžeme uviesť aj slová. Čítame ich v skrom-
nom paperbacku *JIRKA Jiří Mezřický Povídky
a jiné nesmysly* s úžasným podtitulom Jirkův
literární přínos do Evropské unie. Za globalizaci,
internacionalizaci, racionalizaci, komercializaci,
fusionalizaci, koncernalizaci, masáž a masakro-
vání celého světa. V knižke je pätnásť poviedok
a šestnásť *Vyznání*. Každý si tu iste niečo
nájde: *Maria*, *Lady B*. i *Černého Edgara*. *Šťastné
a veselé Vánoce* a *Fantoma bratislavské opery*.
Je tu aj *Konec Andyho W. (ej dabljú)* a nielen
pre výtvarníkov a teoretikov *Umění Arta Buffa*
(malba porúč). Poviedky sú to veselé i vážne.

die Vergeblichkeit des menschlichen Kampfes
mit seinem Schicksal. Das Bildermotiv von
Menschenmengen und –massen erinnert uns
wieder an Ortega y Gasset. Sein „*Aufstand der
Massen – La rebelion de las masas*“ erschien
1930 in Madrid, viele der Gedanken aus diesem
Buch sind jedoch zeitlos und behielten ihre
Gültigkeit. Seine Theorie zweier Klassen – der
Massen und kreativer Minderheiten, gilt auch in
der postindustriellen, kommunistischen, moder-
nen Zeit und Gesellschaft ... Und die Avantgarde
menschlicher Gesellschaft und Entwicklung
wird nie ein „Spezialist, gelehrter Ignorant
sein ... sondern ein dynamischer, herausra-
gender Mensch, ein Held, der seinen Willen
im Dienste von Werten und Zielen ausübt, die
ihn überragen ...“.¹⁶ Noch ein Zitat aus diesem
philosophischen Buch, ein Urteil und eine
Warnung: „Die europäische Zivilisation, wie ich
schon mehrmals betonte, bewirkte automatisch
den Aufstand der Massen. Auf der Vordersei-
te ist es eine hervorragende Sache; wie wir
bereits sagten: Der Aufstand der Massen ist
ein und dasselbe wie die wunderschöne Blüte
des menschlichen Lebens in unseren Zeiten.
Bedrohlich ist aber die Kehrseite desselben
Phänomens: Aus dieser Seite bedeutet der Auf-

◁ **Čekání nahoru**
**Das Warten
auf Berg**
olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 70 cm
1986/2002

◀◀ **Modré údolí**
Blaues Tal
olej, plátno
Öl auf Leinwand
80 × 60 cm
1988/2002
soukromá sbírka
Privatsammlung

◀◀ **Tábor**
Das Lager
olej, plátno
Öl auf Leinwand
80 × 50 cm
1988/2002
soukromá sbírka
Privatsammlung

Od 2000 m n. m. »
Ab 2000 m Seehöhe
olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 70 cm
1986/2003

a jiné nesmysly,
(*Erzählungen und andere Unsinnigkeiten*). Bratislava 2006. Zitat aus *Erzählungen Kunst Arta Buffa*, S. 111 Es freut mich am Ende gelangt zu sein. S. 105

²⁰ SOTRIFFER, Kristian: *Katalog zum Kreuzweg*. Wien, Galerie in Griechenbeisl, 1967

²¹ HOSCHL, Cyril: *Kundera, idealismus a paměť*. In: *Lidové noviny*, 28. 3. 2009.

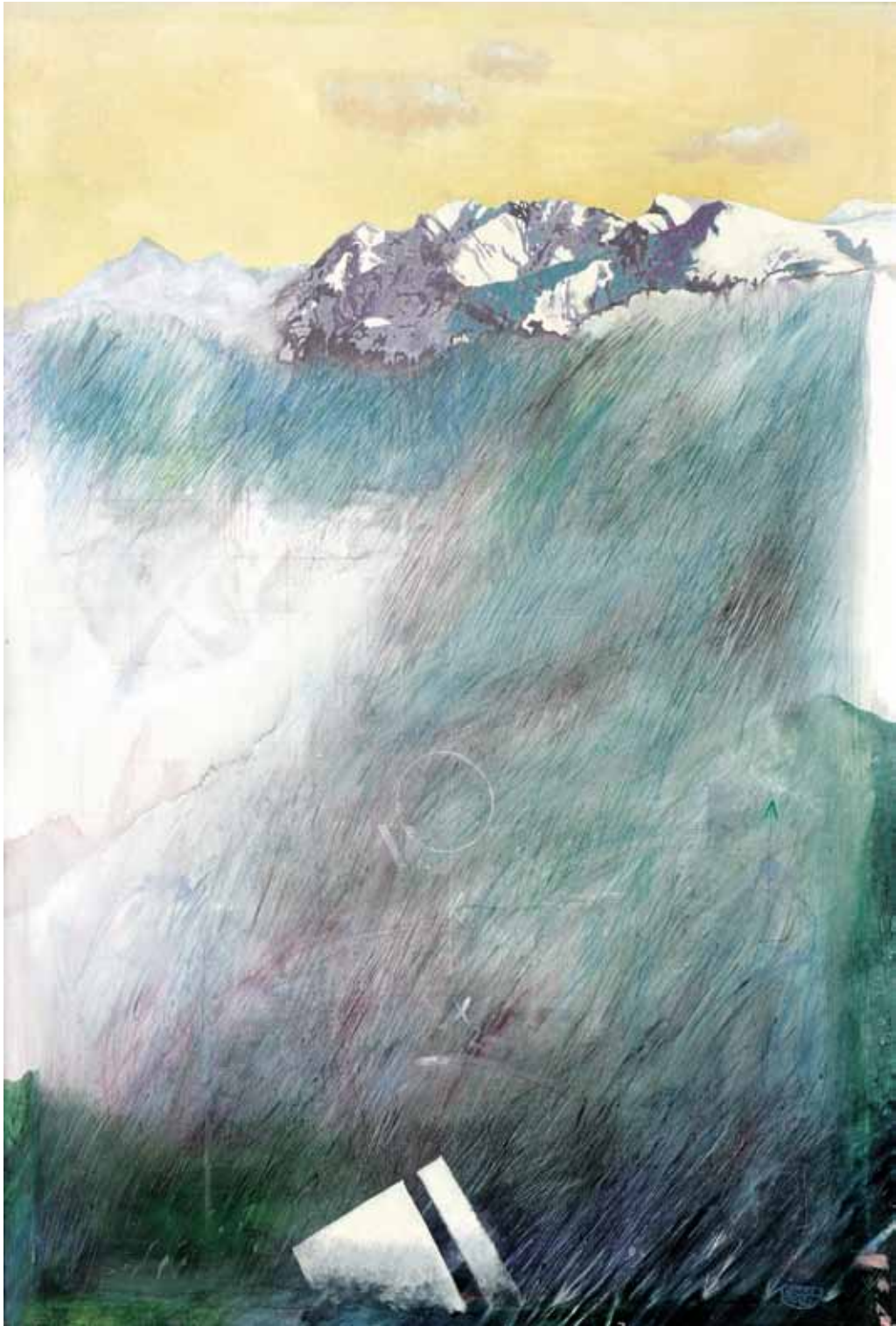
Z niečoho sa ich autor vysekal, iným skutočne „masíruje“. Je tu aj kus múdrej skepsy: „Podléháme zdánlivému pocitu, že vše okolo nás se vyvíjí v klidu a harmonicky, bez vážnějších kotrmelců. Domníváme se, že naše činnost probíhá v souladu se vším, co nás obklopuje. Dokonce i naše myšlení a vztahy jsou harmonické a ladí se vším okolo nás. Je to jen zdání.“ Trpko sa začína aj poviedka Jsem rád, že končím: „Jsem na světě rád, ale byl bych velmi nešťasten a nerad, kdybych měl tu smůlu se pěkně zčerstva narodit do tohoto tisíciletí. Millenium. Je to velmi vznešený název našeho nového a velmi náročného tisíciletí a zároveň bláznivého století. A nebude to asi v budoucnosti lepší. S největší pravděpodobností nalezneme tento stav své pokračování a nejen to, bude se to nadále jen zhoršovat.“¹⁹

Skepticizmus prozaických slov J. Mezřického a myšlienky i poznanie, ktoré je v nich, sa, prirodzene, odrážajú aj v podobe a obsahu niektorých ďalších obrazov z rokov 2005 – 2009. Maliar sa v nich pýta a konštatuje: *To po nás zbylo, Nevím, co si vzali, Co se to s námi děje?* Maliar s obrazmi a spolu s nami ľuďmi aj váha – *Zatím bez názvu, Zatím nerozhodně*, aj vie, že sme raz *Na vrchole kopce* a inokedy *Trochu nad*

stand der Massen eine völlige Demoralisierung der Menschheit.“¹⁷

Sicher. Die Weisheit Ortega y Gasset und seines „circum standias, des Umstands, also die stummen Dinge, die uns umgeben“,¹⁸ ist eine große Sache. Viel näher sind kleinere Formate, Bilder und die Bildhaftigkeit des Schaffens von Jirka Mezřický. „Es ist prima“ und auch einmalig, dass wir zu diesen Bildern (vielleicht auch zu deren Verständnis und sicher Auslegung) auch Worte hinzufügen können. Wir lesen sie in einem bescheidenen Paperback „*JIRKA Jiří Mezřický Povídky a jiné nesmysly*“ (*JIRKA Jiří Mezřický – Kurzgeschichten und sonstiger Unsinn*) mit einem fabelhaften Untertitel „*Jirkas literarischer Beitrag zur Europäischen Union. Für Globalisierung, Internationalisierung, Rationalisierung, Kommerzialisierung, Fusionalisierung, Konzernalisierung, Massage und Massakrierung der ganzen Welt*“. Im Büchlein stehen 15 Kurzgeschichten und die sechzehnte „*Bekennntnis*“. Jeder findet hier sicher was für sich: *Maria, Lady B. und den Schwarzen Edgar. Frohe Weihnachten* und *das Phantom der Pressburger Oper*. Es ist auch *das Ende des Andy W.* da und nicht nur für bildende Künstler und Theoretiker *der Kunst Art Buffos* (Malen von Pannen). Es sind lustige und auch ernste Geschichten. Aus manchem hat sich der Autor herausgehaut, bei manchen gibt es eine echte „*Massage*“. Auch ein Stück weiser Skepsis ist zur finden: „Wir unterliegen dem scheinbaren Gefühl, dass alles um uns sich in Ruhe und Harmonie, ohne ernstere Umwälzungen entwickelt. Wir meinen, dass unsere Aktivität im Einklang mit allem verläuft was uns umgibt. Sogar unser Denken und Beziehungen sind harmonisch und im Einklang mit allem rundum. Es ist nur ein Schein“. Bitter fängt auch die Geschichte „*Ich bin froh, am Ende zu sein: Ich bin gerne auf der Welt, wäre aber sehr unglücklich und ungerne, das Pech zu haben, aufs Neue in dieses Jahrtausend geboren zu werden. Millenium. Eine sehr erhabene Bezeichnung unseres neuen und sehr anspruchsvollen Jahrtausends und zugleich verrückten Jahrhunderts. Und es wird in der Zukunft wohl nicht besser. Mit größter Wahrscheinlichkeit wird dieser Zustand seine Fortsetzung erfahren und nicht nur das, es wird weiter noch schlechter werden*“.¹⁹

Skeptizismus prosaischer Worte von J. Mezřický und die Gedanken und Erkenntnis, die darin sind, widerspiegelt sich natürlicherweise auch in Form und Gehalt einiger weiterer Bilder

**Studie
umělých plíc**
**Studie
der Kunstlunge**
olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 140 cm
1989/2002

Ukončené údolí
**Der Abschluss
vom Tal**
olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 140 cm
1989/2002

a trochu pod hladinou a V pasti. Snaží sa pomôcť a nájsť riešenie – V daném směru, Vynořit, Nadýchněte se! A nakoniec vyslieta tiesňový signál „MAYDAY“ – pomoc. Davy divákov na festivale hudby, na Australian open či na nešpecifikovanej slávnosti iste nekričia o pomoc. Skôr aplaudujú výkonu, kvalite, hodnote. Čo však davy pri *Odhalení pomníka* neforemnej obľudy? A kto to preboha *Prišiel* a stojí nebotyčný nad davom v obraze z roku 2006? Trojnohý obor s previazanými nohami? Obor na vatových nohách? Obrovská obluda? Tyran? Diktátor? Symbol obrovského nebezpečenstva a zla? Francisco Goya maľoval svojich obrov v rokoch 1808 – 1812. Je to bezmála dvesto rokov. Dvesto rokov mnohých obrov zla. Davy sa majú ku komu utiekať. Davy má kto ničiť a hnať do záhuby a smrti. To bolo a je súčasťou reality. Dav trpaslíkov oslavuje *Víťazstvo nad Gulliverom*, a to zďaleka nie iba na rovnomennom obraze z roku 2006.

Súčasný maliarske opusy J. Mezřického pripomínajú tu na zemi bremená i chute existencie človeka a spoločnosti v našom polarizovanom, ambivalentnom prostredí života a smrti. V živote ľudí a v umení sú stále dve „ponuky a dôvody na zúfalstvo a – nádej, ktorá nás chráni pred cynizmom a rezignáciou“ (Tomáš Halík). Jirka Mezřický sa vo svojom živote a vo svojej tvorbe, v architektúre a stavbách, ktorých základy sú v zemi i v obrazoch, ktoré sú o tom, čo sa na zemi deje, dobre cíti a nevzdáva sa gravitácie. Veď tá nás drží pri zemi a drží a ukotvuje nielen v nej, ale i v našom vedomí a svedomí samého seba i v rámci spoločnosti ľudí. Maliar i jeho *Jasnovidec* so zaviazanými očami však vidí ďalej a vyššie, *Nad 2.000 metrov n. m.*, nad hrebeňom hôr, cez *Ukončené údolí* a púštny horizont. Vidí do vesmíru, k *Vesmírnej misii*, k tomu, čo možno raz príde. Čaká a očakáva. Vie, že jeho očakávanie sa naplní tu, na našej zemi, kde jestvujú miliardy ľudí a milióny ciest. Jedna z nich je *Křížová cesta*. Mnohé, mnohé z nich sú cesty s křížom našich osudov a ľudskej sudby.

K vrcholom ranej tvorby Jirku Mezřického a k jeho špičkovému informelu patrila *Křížová cesta* z rokov 1965 – 1968. Jej nadčasový i aktualizovaný význam zdôraznil už vtedy kurátor viedenskej výstavy Kristian Sotriffer: „Zem je ohrozená. Víme dobre, že v jedinečnom predstavení, ktorého krása vyvolá hrúzu neměřitelnou s žádným, lidstvu známým prožitkem, spočívá její zranitelnost. Jen tušíme, že zem

aus den Jahren 2005-20089. Der Maler fragt hier und stellt fest: „Das ist von uns geblieben. Ich weiß nicht was sie nahmen, was geschieht denn mit uns?“ Der Maler mit Bildern und mit uns, Leuten zögert auch – „Bislang ohne Namen, bislang unentschieden“, und er weiß auch, dass wir einmal „Auf dem Berg“ und andermal „Etwas über dem Wasser und etwas darunter und in der Falle sind“. Er versucht zu helfen und eine Lösung zu finden – „In angegebener Richtung, auftauchen, Atem holen!“ Zum Schluss sendet er einen Notruf „MAYDAY“ – Hilfe. Zuschauergruppen auf dem Musikfestival, beim *Australian Open* oder einem nicht näher benannten Fest schreien sicher nicht um Hilfe. Sie applaudieren eher der Leistung, der Qualität, dem Wert. Was tun aber die Massen bei der *Enthüllung des Denkmals* des formlosen Ungetüms? Und wer ist das, mein Gott, „Gekommen“ und steht, himmelhoch über der Masse auf dem Bild aus dem Jahr 2006? Ein dreibeiniger Riese mit verbundenen Füßen? Ein Riese auf Beinen aus Watte? Ein schreckliches Ungetüm? Ein Tyrann? Ein Diktator? Symbol einer riesigen Gefahr und riesigen Übels? Francisco Goya malte seine Riesen in den Jahren 1808 – 1812. Das sind nahezu zweihundert Jahre. Zweihundert Jahre vieler übler Riesen. Die Massen haben jemanden zu dem sie sich flüchten können. Die Massen haben jemanden der sie zerstört und in Vernichtung und Tod treibt. Das war und ist Teil der Realität. Die Masse von Zwergen feiert den „*Sieg über Gulliver*“ und das bei weitem nicht nur auf dem gleichnamigen Bild aus dem Jahr 2006.

Die gegenwärtigen malerischen Opera von J. Mezřický erinnern an die Bürden und Lüste menschlicher Existenz und Gesellschaft in unserem polarisierten und ambivalenten Milieu von Leben und Tod. Im Leben der Menschen und in der Kunst gibt es immer zwei „Angebote und Gründe zur Verzweiflung und – Hoffnung, die uns vor Zynismus und Resignation schützt“ (Tomáš Halík). In seinem Leben und Schaffen, der Architektur und den Bauten, deren Fundamente in der Erde und den Bildern, die jenes erzählen, war auf der Erde geschieht, fühlt sich Jirko Mezřický gut und verzichtet nicht auf die Schwerkraft. Die hält uns nämlich am Boden und ist Anker nicht nur in demselben sondern auch in unserem Bewusstsein und eigenem Gewissen sowie in der menschlichen Gemeinschaft. Der Maler und sein „*Hellseher*“

bude rozdrásána hustým ťetězcom explósi, rozvráčená, zničená, že svetlo se stane nocí a noc dňem, že tato země exploduje... Nebe a peklo, nádeje a tajemné je zde těsně vedle sebe. Obrazy ztvárňujú naše nová utrpení na tomto svete a zmenené hledání našeho vykopení. Právě v nich našla formu naše bezmocnost a námaha, jak zvládnout tuto hrozbu... Jirka ukázal ve svých obrazech zranitelnost země v partiturách smrti a utrpení v jejich nové fascinující kráse.²⁰

Fascinující krása, inšpirovaná práve nadčasovým posolstvom krížovej cesty, bola už spomínaná javisková syntéza – pantomíma, organová hudba, hovorené slovo a obrazy J. Mezřického v Dome umenia v Piešťanoch (16. 6. 2008). V architektúre hudby a pod krížom z obrazov J. Mezřického predviedol mím Milan Sládek jeden z reálnych zázrakov umenia. Syntézu, spojenie človeka (jeho pohybu, gesta, mimiky a doslova aj vzletov a pádov) a mimicky zahral bez slov Krista i mnohé postavy krížovej cesty. Spojil tak svet dávnej histórie a nadčasovej prítomnosti. Svet fyzický, psychický a myšlienkový s výrazom a významom mlčiacich obrazov, ktoré sa na toto všetko a aj na nás divákov pozerali. Vedieť, vidieť platí nielen pre ľudí, ale aj pre obrazy. Mnohé obrazy v dnešnom maliarstve sú zrkadlá iba samých seba. Zrkadlá prázdnoty a ničoty, pokryté strieborným, ale jedovatým amalgámom. Zrkadlá ľahostajnosti a exhibicionizmu, zrkadlá neúčasti „já i okolnosti“. Obrazy J. Mezřického sú plné. Horor vacui – strach z prázdna – sprevádzal už jeho dávne, prvé maľby. Plnosť a takmer úplnosť novších a nových diel je daná tým, že ich autor hľadá, postihuje, zachytáva a vyjadruje rôznorodé vzťahy, väzby, súvislosti medzi konkrétnym a abstraktným, predmetným a duchovným, bytím a nebytím, javmi a ničotou, okamihom a večnosťou... Toto všetko nesie jeho intelektuálna zvedavosť, schopnosť meditovať a „byť aj v strehu“. Zásadná je túžba po poznaní a limit v hraniciach bezhraničnej fantázie. Je to však i vedomie rizik, pocit bezmocnosti a bezbrannosti pred arzenálom sily davu, zvrhlej moci a temna (zďaleka nie iba doby pobielohorskej či Aloisa Jiráska). Tieseň tieňov je temná a múry okolo nás i v nás mlčia. Vieme však, že aj tieň, aj múry môžu raz prehovoriť...

Jiří Mezřický po návrate z Rakúska dnes na Slovensku prehovoril rečou svojich obrazov.

sehen jedoch mit verbundenen Augen weiter und höher, „Ab 2000 m Seehöhe“, über die Bergkämme, über das „Der Abschluss vom Tal“ und den Wüstenhorizont. Er sieht in das Weltall, in die „Weltraummission“, dazu was einmal kommt. Er wartet und erwartet. Er weiß, dass seine Erwartungen hier auf unserer Erde erfüllt werden, wo Milliarden von Menschen leben, mit Millionen von Wegen. Einer davon ist der *Kreuzweg*. Viele, viele davon sind Wege mit dem Kreuz unserer Schicksale und menschlichen Fatums.

Zu den Spitzenwerken des frühen Schaffens von Jirko Mezřický und seinem herausragenden Informel gehörte der *Kreuzweg* aus den Jahren 1965 – 1968. Seine zeitlose und aktualisierte Bedeutung betonte auch der damalige Kurator der Wiener Ausstellung Kristian Sottriffer: „Die Erde ist bedroht. Wir wissen gut, dass in einer einzigartigen Vorstellung, deren Schönheit einen für die Menschheit mit nichts zu vergleichenden Schrecken bewirkt, ihre Verwundbarkeit beruht. Wir ahnen nur, dass die Erde mit einer dichten Kette von Explosionen zermürbt und vernichtet wird, dass Licht zur Nacht wird, und die Nacht zum Tag, dass diese Erde explodiert... Himmel und Hölle, Hoffnung und Geheimnisvolles sind hier dicht nebeneinander zu finden. Die Bilder materialisieren unser neues Leid auf dieser Welt und die veränderte Suche nach unserer Erlösung. Gerade darin fand unsere Hilflosigkeit und Mühe, diese Bedrohung zu bewältigen, seine Gestalt... In seinen Bildern zeigte Jirka die Verwundbarkeit der Erde in Partituren des Todes und Leids in ihrer neuen faszinierenden Schönheit.“²⁰

Die faszinierende, gerade durch die zeitlose Botschaft des Kreuzweges inspirierte Schönheit, war die bereits erwähnte Bühnensynthese – Pantomime, Orgelmusik, gesprochenes Wort und Bilder von J. Mezřický im Kunsthause in Piešťany (16.6.2008). In der Architektur der Musik und unter dem Kreuz aus Bildern von J. Mezřický führte der Mime Milan Sládek eines der realen Wunder der Kunst vor. Die Synthese, die Verbindung des Menschen (seiner Bewegung, Gesten, Mimik und wortwörtlichen Abhebens und Sturzes) spielte er mimisch ohne die Worte Christi auch viele andere Gestalten des Kreuzweges. Er verband damit die Welt vergangener Geschichte und zeitloser Gegenwart. Die physische, psychische und gedankliche Welt mit Ausdruck und

Hnízdo bohů
Das Nest der Götter

olej, plátno
Öl auf Leinwand
80 × 100 cm
1989/2003

Sám často mlčí. Hovorí o sebe viac vo svojich Povedkách a jiných nesmyslech. Jeho súkromie je jeho „hájemství“. Zo svojho života prežil dlhé roky v emigrácii. Zrejme aj v jeho prípade platí, že „je-li emigrant přesazen do jiné kultury, většinou technicky funguje. Ale to zásadnější, co se stane, je působení nové externí paměti, která předchází vzpomínky nebere v potaz a vytváří novou identitu. Kundera doslova píše, že pobyt v emigraci amputuje kus já, asi jako kdybyste ruku uržli a našli rovnou k rameni: byla by tam, ale něco by navždy chybělo“.²¹

V maliarskom diele Jiřího Mezřického nechýba obraznosť ani obrazová poetika a filozofia. Je tu aj fantázia, imaginácia a intuícia. Niečo z predzvestí prvého „prognostika“ apo-

Bedeutung schweigender Bilder, die dies alles und auch uns Zuschauer sahen. Zu wissen und sehen gilt nicht nur für Leute, sondern auch für Bilder. Viele Bilder sind in der heutigen Malerei Spiegel ihrer selbst. Spiegel der Leere und des Nichts, bedeckt mit silbernem aber giftigem Amalgam. Spiegel der Gleichgültigkeit und des Exhibitionismus, Spiegel der Abwesenheit, des „Ich und des Umstands“. Bilder von J. Mezřický sind voll. Horror Vacui – die Angst vor der Leere, war schon in den ersten Gemälden dabei. Die Fülle und nahezu Vollständigkeit neuerer und neuer Werke besteht darin, dass deren Autor diverse Beziehungen, Bindungen, Zusammenhänge zwischen konkret und abstrakt, materiell und geistig, Phänomen und dem Nichts, dem Augenblick und der Ewigkeit sucht, erfasst und

kalypso sv. Jána i jedného z analytikov 20. storočia – filozofa José Ortegu y Gasset. Spolu s étosom je tu aj politikum a s ním obava, že aj napriek jasnej manipulácii davov a svetlých obrov obludnosti „politika zatemňuje a zhasíná svetla“ (Ortega y Gasset). Umenie si odpradáva vytvára svoj svet, svoje svety a ich obrazy. Neznamená to však, že popiera, že sa vzdáva opúšťa alebo falšuje, svojich obrazov kráča a ide ďalej pôvodne architekt, dnes maliar Jiří Mezřický, JIRKA.

zum Ausdruck bringt... Das alles wird von seiner intellektuellen Neugier, der Fähigkeit zu meditieren und auch „wachsam zu sein“ getragen. Grundsätzlich ist seine Sehnsucht nach Erkenntnis und das Limit in den Grenzen grenzenloser Fantasie. Es ist aber auch das Wissen über Risiken, das Gefühl der Hilf- und Wehrlosigkeit vor dem Arsenal der Kraft der Masse, der pervertierten Macht und Dunkelheit (bei weitem nicht nur der Zeit nach Bílá hora (Schlacht am Weißen Berg) oder die von Alois Jirásek). Die Beklommenheit der Schatten ist finster und die Mauern um uns und in uns schweigen. Wir wissen jedoch, dass auch Schatten und Mauern einmal zu sprechen anfangen können ...

Nach seiner Rückkehr aus Österreich kam Jiří Mezřický heute in der Slowakei mit der Sprache seiner Bilder zu Worte. Er selbst schweigt oft. Mehr über sich erzählt er in seinen „Geschichten und sonstigem Unsinn“. Sein Privatleben ist seine „Hegerei“. Lange Zeit seines Lebens verbrachte er in Emigration. Auch in seinem Fall gilt wohl, dass „ein in eine andere Kultur versetzter Emigrant aus technischer Sicht meistens funktioniert. Aber das Wesentlichere, was passiert, ist die Einwirkung des neuen externen Gedächtnisses, das die früheren Erinnerungen nicht berücksichtigt und eine neue Identität schafft. Kundera schreibt wörtlich, dass der Aufenthalt in der Emigration ein Stück Ich amputiert, als ob Sie sich die Hand abschneiden würden und sie direkt oben an die Schulter annähen: Sie wäre dort, aber etwas würde für immer fehlen“.²¹

Im Malerwerk von Jiří Mezřický fehlt weder Bildhaftigkeit noch Bildpoetik und Philosophie. Es ist auch Fantasie, Imagination und Intuition vorhanden. Etwas wie ein Vorbote des ersten „Prognostikers“ der Apokalypse des Hl. Johannes und eines der Analytiker des 20. Jahrhunderts, des Philosophen José Ortega y Gasset. Samt Ethos ist es auch ein Politikum und damit die Befürchtung, dass trotz klarer Manipulation der Massen und lichter Riesen der Ungeheuerlichkeit, „die Politik Lichter verdunkelt und ausschaltet“ – (Ortega y Gasset). Die Kunst schafft seit ältesten Zeiten ihre eigene Welt, ihre Welten und Bilder. Das bedeutet aber nicht, dass sie die Realität leugnet, sie aufgibt, verlässt oder diese verfälscht und belügt. Mit der Wahrhaftigkeit seiner Kunst, seiner Bilder schreitet auch der frühere Architekt, heute Maler Jiří Mezřický, JIRKA voran.

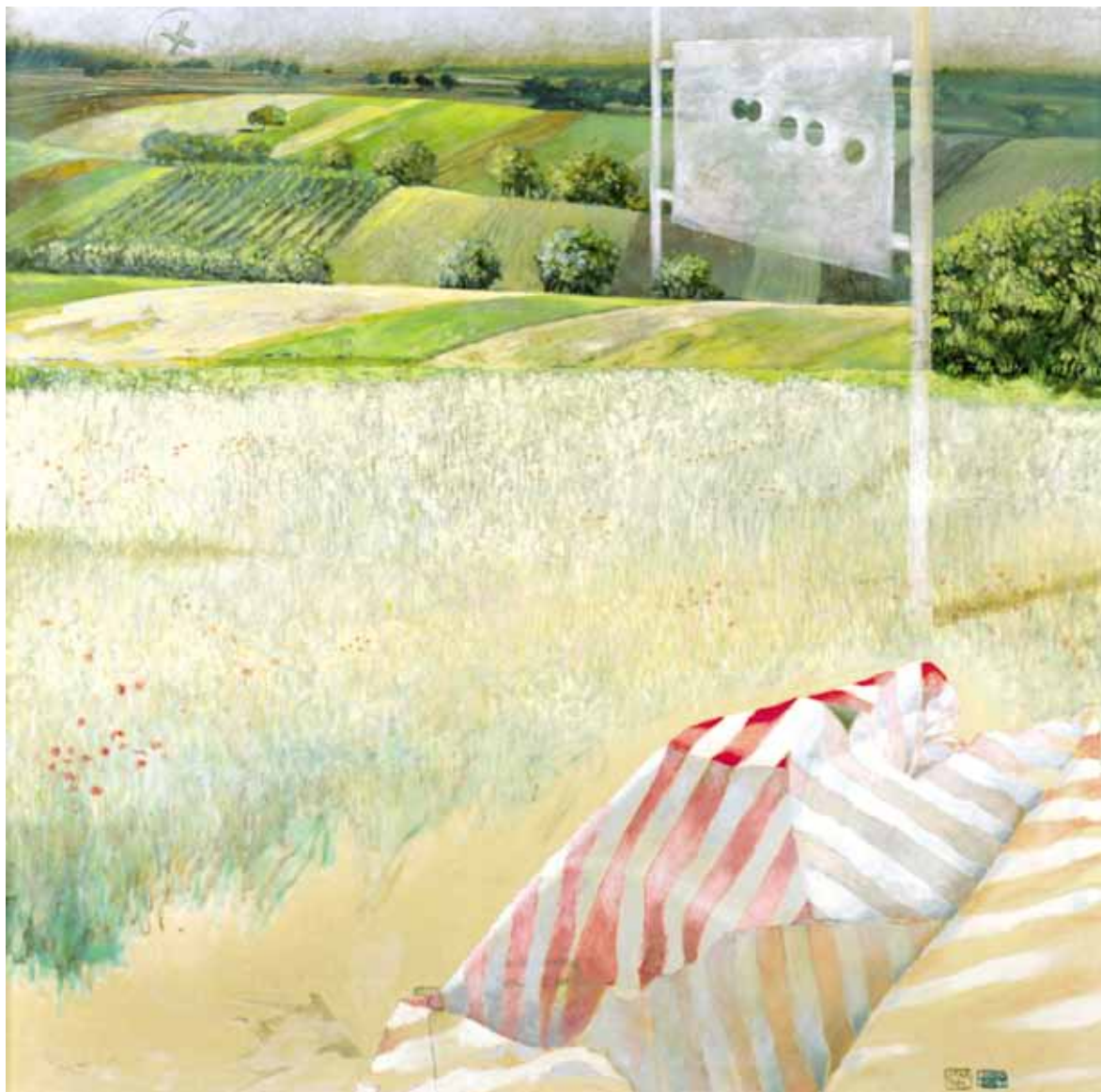
Studie krajiny
Landschaftsstudie

olej, plátno

Öl auf Leinwand

100 × 100 cm

1984/2002

Raiffeisenbank
Rabenstein

◀ Investiční a poštovní
banka a. s.
Ostrava

Raiffeisenbank
Traismauer

Raiffeisenbank
Tulln

Investičná a rozvojová
banka a. s.
Banská Bystrica

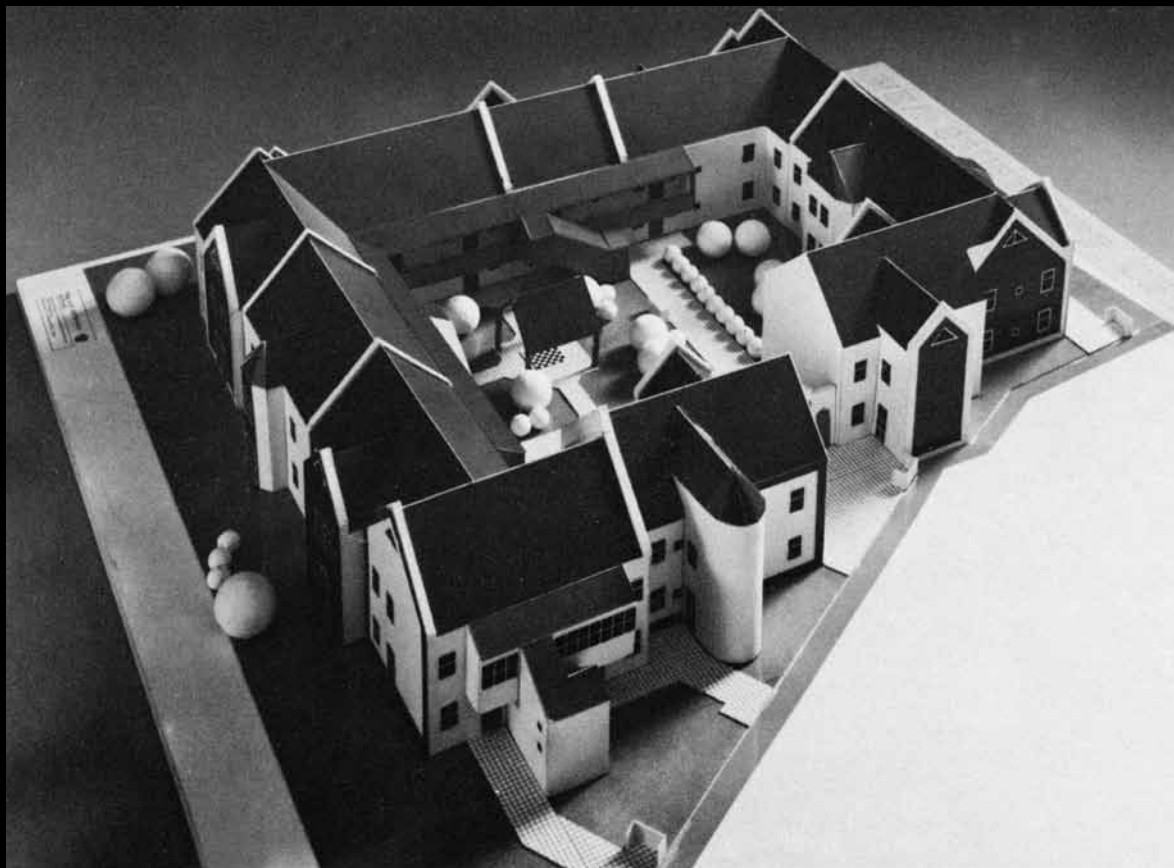

◀ Investiční a poštovní
banka a. s.
Vsetín

Investiční a poštovní
banka a. s.
Písek

Rodinný dům
Einfamilienhaus
Herzogenburg

◀ Bytový komplex
Siedlung
Oberwölbing

Bytový komplex
Siedlung
Oberwölbing

Bytový komplex
Siedlung
Getzersdorf

Město v mlze
Die Stadt im Nebel
olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 100 cm
2006

Kristian Sotriffer

Zem je ohrožená. Víme dobře, že v jedinečném představení, kterého krása vyvolává hrůzu neměřitelnou s žádným lidstvu známým prožitkem, spočívá její zranitelnost. Jen tušíme, že zem bude rozdrásána hustým řetězcem explozí, rozvrácená, zničená, že světlo se stane nocí a noc dnem, že tato zem exploduje jako rudý ohnivý balón (nádherný ohňostroj pro pozorovatele z jiné planety) který všechny život zhasí, že v zlomcích vteřin proletí éterem ohnivé chuchvalce které zastře tmavý kouř: že se to vše může stát a poté jen poušť a spoušť, dokonce víme také. Ale my žijeme s touto znalostí bez toho, že bychom ji zakotvili hluboko v našem vědomí, ba právě naopak se snažíme ji potlačit abychom nemuseli podle ní jednat. Přenecháváme vše stratégům a politikům, ale především náhodě (která se dá samozřejmě

Die Erde ist bedroht, Dass sie in einem einzigartigen Schauspiel, dessen grauenerregende Schönheit sich mit keinem Erlebnis wird messen können, das Menschen bisher haben konnten, dass sie in einer dichten Kette von aufeinander folgenden Explosionen zerrissen, aufgewühlt, zerstört wird, dass Licht zur Nacht und Dunkel zum Tag wird, dass diese Erde in einem rotweiß glühenden Feuerball zerstiebt (ein herrliches Feuerwerk für Zuschauer auf anderen Planeten) alles Leben auslöscht, dass für Sekundenbruchteile Feuerгарben durch den Äther schießen und Rauchkaskaden sie verdecken werden: dass all sein kann, und danach nur Wüste, wissen wir. Aber wir leben mit diesem Wissen, ohne es tief in unser Bewusstsein aufzunehmen; wir verdrängen es, um nicht danach handeln zu müssen. Wir überlassen es Strategen und Politi-

Plán
Der Plan
olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 100 cm
2004
soukromá sbírka
Privatsammlung

předpokládat), tomuto konci se nám nechce ani předejít, anebo se mu přinejmenším zepřít. Tuto hrozebnou skutečnost nebereme vážně. Když na nás z nebes bude seslán oheň a nastane hodina posledního soudu, nebude před nimi úniku, dokonce nebudeme mít ani čas to vnímat.

Je těžké si představit jak tomu bude, když do posledního detailu vypracovaný ochranný systém, když data a vzorce vydaná elektronickými mozky, když propočty computerů a radarové signály, když technika v kosmu, když programování naší budoucnosti technicky někde selže, vždyť vše je výtvořem lidských mozků, když u strážců našeho štěstí vznikne chyba. Když se tento komplikovaný mechanismus osamostatní a vyvolá namísto ochrany zkázu.

kern, vor allem aber dem Zufall (wie er freilich vorhersehbar ist), diesem Ende auszuweichen oder ihm zu entgegnen. Wir nehmen die uns bedrohende Wirklichkeit nicht wahr. Wenn das Feuer vom Himmel fallen wird, das jüngste Gericht anbricht, können wir ihm nicht mehr entrinnen, wir werden es nicht einmal sehen.

Es ist schwierig, sich vorzustellen, wie es sein wird, wenn das ausgeklügelte System von Abschirmungen, wenn die von Elektronengehirnen ausgegebenen Daten und Formeln, wenn die Computerrechnungen und Radarsignale, wenn die Technik im Kosmos, wenn die Programmierung unserer Zukunft im technischen Bereich irgendwo versagt, weil all dies letztlich menschlichen Gehirnen entstammt – wenn den Katastrophenbändigern ein Fehler unterläuft.

**Podvečer v Alpách »
Vorabend in Alpen**

olej, plátno
Öl auf Leinwand
80 × 60 cm
2004

V přírodě »

In der Natur

olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 70 cm
2004

Nebe a peklo, naděje a tajemné těsně vedle sebe. *Křížová cesta*, kterou Jirka (Jiří Meziřícký) vytvořil v podobě čtrnácti obrazů velkých formátů ztvárňuje naše nová utrpení

na tomto světě a změněné hledání našeho vykoupení. Právě v nich našla formu naše bezmocnost a námaha jak zvládnout tuto hrozbu. Jirkovy obrazy nejsou hypotézou budoucího světa, nýbrž zachycují už existující. Dominanty nám nadřazeného světa technického pojetí vystupují formou vektorů, šifer, signálů, to neviditelné v éteru dostalo tvar a formu v prostorech, kterých integrace a překrytí leží mezi světelnými proudy a temnotou cest a jejich rozpuštěním. Jirka ukázal ve svých obrazech zranitelnost země v partiturách smrti a utrpení, v jejich nové fascinující krásě.

Umělecký řád a disciplína s kterými Jirka to vše zachytil, zviditelnil anebo naznačil a v kterých zpracovává dojem, který mu zprostředkoval Robert Jung v knize „Jasnější než tisíc sluncí“ s jehož pocity se ztotožňuje bez toho, že by se vzdaloval, anebo odpoutal od reality. Dává nám příležitost se zabývat světem na který myslit je realističtější a nutnější jako mnohé,

Wenn sich ein Mechanismus selbständig macht, und an die Stelle des Schutzes Verderben setzt.

Himmel und Hölle, Hoffnung, Zweifel und Zuversicht, Errechenbares und Rätselhaftes liegen einander dicht benachbart. Der Kreuzweg, wie ihn Jirka (Jiri Meziřický) in einer Folge von vierzehn großen Bildern geschaffen hat, bezeichnet unser neues Leiden an dieser Welt und unser verändertes Suchen nach Erlösung. In ihnen hat unsere Hilflosigkeit und unsere Bemühung, der Bedrohung Herr zu werden, Form angenommen. Jirkas Bilder enthalten nicht die Hypothese einer zukünftigen Welt, sondern sie fangen ein, was bereits ist. Die Dominanten der uns übergeordneten Welt des technischen Bereiches treten auf in Form von Hinweisen, Leitlinien und Dunkelheiten, Wegen und deren Auflösung. Jirka zeigt in seinen Bildern die Verletzbarkeit der Erde in Partituren des Todes, des Leidens und der in ihnen liegenden neuartigen, faszinierenden Schönheit.

Die künstlerische Ordnung und Disziplin, mit der Jirka all dies einfängt, sichtbar macht oder andeutet, in der er den Eindruck verar-

**Studie
přírodního
úkazu**
**Studie vom
Naturereignis**
olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 70 cm
2004

**Pomník jasnovidce »
Denkmal des Hellsehers**

olej, plátno
Öl auf Leinwand
80 × 60 cm
1985/2004
soukromá sbírka
Privatsammlung

**Lovec nitovek
Fänger
von Zwirnwurmen**

olej, plátno
Öl auf Leinwand
60 × 60 cm
2004
soukromá sbírka
Privatsammlung

To po nás zbylo
Das blieb nach uns
olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 100 cm
2005

« **Před námi**
Vor uns
olej, plátno
Öl auf Leinwand
140 × 100 cm
2004

V pasti

In der Falle

olej, plátno
Öl auf Leinwand
60 × 60 cm
2005

Sjezd

Der Kongress

olej, plátno
Öl auf Leinwand
120 × 90 cm
2005

co se jeví jako náplň našeho každodenního života. Jirkovy obrazy se angažují v labyrintech presumpčních řádů, v kterých moře a vzduch jsou vyplněny fenomény struktur lidského ducha, objevuje jejich estetické čaro a v nich ukryté nebezpečí, ohrožení jen v zdánlivě zakódovaných konstrukcích, velké hodnoty pro toho, kdo změnu kosmu prožívá jako božím dechem naplněný svět, jako konglomerát hodnot, kterými člověk hluboko zasahuje do přirozených událostí běhu života a tím provokuje nový obraz světa.

Tento dalekosáhlý zásah byl do nynějška velmi zřídka téma výtvarného umění za použití poměrně konvenčních prostředků, malovaného tabulového obrazu. Jirkovy obrazy svědčí mimo jiné o tom, jaké vyjadřovací prostředky malířství ještě stojí k dispozici pro ztvárnění podmínek našeho bytí, znázornit odvážnou formou, popsat a odkrýt na rozdíl od mnohých, pracujících domněle progresivnější metodou, a které umožňují zabývat se svědectvím fenoménu moderního života.

Úvodní slova Kristiana Sotriffera v katalogu k výstavě v Galerie im Griechenbeisel, Vídeň 1967

Spodobnění současnosti

Přesto, že Jirka (Jiří Mezřický), dva roky v Rakousku žijící český umělec, pomalu a intenzivně pracuje na svých obrazech, dělají přeci jen dojem, jakoby byly výsledkem šikovných a s lehkostí pracujících rukou.

Tento dojem vyvolávají mnohá díla jeho kolegů v našem severním sousedství. Perfekce, která promlouvá z děl vystavených v galerii Griechenbeisel je výsledkem mnohého přemýšlení pokusů hledání, ale přesto je do určité míry přítomná což je důvodem k zamyšlení. Mladý umělec narozen v Kolíně u Prahy (vystudovaný architekt) si je vědom nebezpečí zlacnění jeho děl, které jsou nesené silnou představivostí, takže nutno doufat, že jeho debut v Rakousku už nemanifestuje určitý konec jeho uměleckého vývoje.

Jirka v podstatě jen začíná, ale konfrontuje nás ale už s díly, která se jiným podaří až po dlouhých zkouškách jejich nadání. Velké formáty obrazů „*Křížové cesty*“ nového pojetí

beitet, den ihm Jungks „Heller als tausend Sonnen“ gegeben hat, mit der er seine Ängste verwandelt und mit der er seiner Phantasie freien Lauf lässt, ohne sich vom Tatsächlichen zu lösen, gibt uns Anlass zur Beschäftigung mit einer Welt, an die zu denken realistischer und notwendiger ist als vieles, was unser Alltagsleben auszufüllen scheint. Jirkas Bilder engagieren sich dem Labyrinth präsumtiver Ordnungen, in denen Meere und Lüfte von Strukturphänomenen menschlichen Geistes erfüllt sind, er entdeckt ihre ästhetischen Reize und ihre Gefährlichkeit, die in ihnen liegende Bedrohung in nur scheinbar verschlüsselten Konstruktionen von hohem Wert für jenen, der die Wandlung des Kosmos als einer vom Hauch Gottes erfüllten Welt in ein Konglomerat von Werten erlebt, mit denen der Mensch tief in die natürlichen Geschehnisse des Lebensablaufs eingreift und ein neues Weltbild provoziert.

Dieser schwerwiegende Eingriff war bisher nur selten ein Thema der bildenden Kunst, des mit vergleichsweise konventionellen Mitteln gemalten Tafelbilds. Die Bilder Jirkas bezeugen aber auch, welche Ausdrucksmittel der Malerei offen stehen um unsere Daseinsbedingungen in nicht weniger kühner Form zu bezeichnen, zu umschreiben und aufzudecken als es jeder anderen scheinbar progressiveren Methode des Bezeugens einer Auseinandersetzung mit den Phänomenen modernen Lebens möglich ist.

Einführungsworte vom Kristian Sotriffer im Katalog zur Ausstellung in der Galerie im Griechenbeisel, Wien 1967.

Gestaltete Gegenwart

Obwohl der seit genau zwei Jahren in Österreich (auf dem Land bei Traismauer) lebende tschechische Maler Jiri Mezricky (der sich als Künstler der Einfachheit halber Jirka nennt) langsam und intensiv an seinen Bildern arbeitet, sehen sie doch so aus, als wären sie das Ergebnis geschickter und mit einer gewissen Leichtigkeit arbeitenden Hände.

Diesen Eindruck machen auch viele Werke seiner Kollegen in unserem Nachbarland. Die Perfektion, aus den in der Galerie im Griechenbeisel gezeigten Bildern spricht, ist das

« **Zítřavečer**

**Morgen, während der
Abenddämmerung**

olej, plátno

Öl auf Leinwand

145 x 105 cm

2004

soukromá sbírka

Privatsammlung

vycházejí z prožitku toho, co se dnes děje v mnohých výzkumných centrech, na jedné straně ovládnout vesmír a na straně druhé perversní formou ohrožovat lidstvo.

JIRKOVI jde právě a především o toto latentní ohrožení. Transponuje je do vizí o prostorech, které jsou protkány čísly, šiframi, signály, světly a světelnými dráhami, tmou a labyrintem fenoménů technických struktur.

Dojem, který na něj udělala četba Jungkovy knihy „Jasnější než tisíc sluncí“ byl východiskem pro jeho ztvárnění zranitelnosti země, partitury smrti, utrpení a v tom všem uložená, neobvyklá fascinující krása. Jedna, v JIRKOVÝCH obrazech zachycená krása je ta o zániku. V mnohých jeho dílech se nachází zobrazená představení, která by měli obyvatelé vzdálené planety, pozorující z ní zánik naší země. Hrůzostrašný a zároveň nádherný zánik v zlomcích vteřin, kde prostorem prolétají neefinovatelné ohnivé předměty, které zastíňují oblaky kouře. Takové obrazy známe z fotografií z pokusných výbuchů atomové bomby.

Různorodost Jirkových děl je velmi pestrá. Příběhy tvořící skupinu s velkými, bohatě diferencovanými formami přechází do dramatické

Ergebnis vieler Überlegungen und forschender Versuche, aber sie ist dennoch in einem Maß vorhanden. Das bedenklich stimmen muss. Der junge, 1939 in Kolin bei Prag geborene Maler (und gelernte Architekt) ist sich der drohenden Veräußerlichung seiner von einer starken Vorstellungskraft getragenen Bilder jedoch bewusst, so dass man hoffen darf, in seinem Debüt in Österreich manifestiert sich nicht schon ein gewisser künstlerischer Abschluss.

Jirka fängt also eigentlich erst an, konfrontiert uns schon mit Werken, wie sie anderen erst nach langer Erprobung ihrer Begabung gelingen. Die großen, zu einem „Kreuzweg“ ganz neuer Art zusammengefassten Binder nehmen ihren Ausgangspunkt vom Erleben dessen, was heute in den Forschungszentren vor sich geht, um einerseits den Weltraum zu beherrschen, in pervertierter Form aber den Menschen zu bedrohen.

Um diese latente Bedrohung ist es Jirka vor allem zu tun. Er setzt sie um in Visionen von Räumen, die von Ziffern, Chiffren, Signalen, von Lichtern und Lichtbahnen, von Dunkelheiten und dem Labyrinth technischer Strukturphänomene erfüllt werden. Der Eindruck, den er von Robert Jungk „Heller als tausend Sonnen“ empfangen hat, bildet dabei einen Ausgangspunkt für seine Darstellungen der Verletzbarkeit der Erde in Partituren des Todes, des Leidens und der in ihnen liegenden neuartigen, faszinierenden Schönheit. Diese in Jirkas Bildern festgehaltene Schönheit ist die eines Unterganges. Auf vielen seiner Bilder finden sich Schauspiele dargestellt, wie sie jene haben würden, die das Sterben dieser Erde von einem fernen Planeten aus beobachten könnten, ein schauerlich – prächtiges Sterben in Sekundenbruchteilen, wo Feuergarben durch den Äther schießen und Rauchkaskaden sie verdecken. Wir können solche Bilder aus Aufnahmen von Atombombenexplosionen.

Die Abfolge der Binder Jirkas ist eine sehr lebendige. Vorgänge, die in großen, reich differenzierten Formen zusammengeschlossen

Na pláži ›
Auf dem Strand
 olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 80 × 60 cm
 2005
 soukromá sbírka
 Privatsammlung

Večer za úsvitu ››
Morgen Während der
Abenddämmerung
 olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 120 × 100 cm
 2005
 soukromá sbírka
 Privatsammlung

temnoty uložených imaginárních scén. Spodobnění prostorových pohybů a tajemných událostí kulminují ve dvou ze čtrnácti obrazů. Pokud se Jirka nezalekne, jemu daných možností podrobí nové zkoušky, můžeme od něho ještě mnohé očekávat. Již nyní svými obrazy obohacuje v této zemi vznikající umění o nový akcent.

■ *Die Presse. 4. Februar 1967*

...avšak nelze k jednotlivým obrazům cyklu „Křížové cesty“ přistupovat s úmyslem rozpoznat jednotlivá zastavení utrpení Krista; spíš představují hledání vykoupení z komplexní situace naší doby. Možná, že jde o hledání jednoty, nebo vnitřní síly. Jde o kompozice neuvěřitelné síly a hustoty; ...

...Jirkovy práce jsou přesto to nejlepší, co na tomto sektoru bylo za poslední léta ve Vídni k vidění.

■ *Kleine Zeitung. Wien, 25. Marec 1967*

werden, wechseln mit in ein dramatisches Dunkel eingebetteten Szenen. Die Darstellung räumlicher Geschehnisse kulminiert in einigen Bildern. Wenn Jirka nicht davor zurückschreckt, die ihm gegebenen Möglichkeiten einer neuen Überprüfung zu unterziehen, wird noch viel von ihm zu erwarten sein. Schon jetzt bereichert er mit seinen Bildern die in diesem Land entstehende Kunst um einen neuartigen Akzent.

■ *Die Presse. 4. Februar 1967*

...allerdings darf man den einzelnen Bildern aus „Kreuzweg“ Zyklus nicht mit der Absicht entgegentreten, die Leidensstation Christi zu erkennen; sie scheinen eher ein Suchen nach Erlösung aus den komplexen Situationen unserer Zeit. Vielleicht ein Suche nach einer Einheit, nach innerer Festigkeit. Es sind Kompositionen von erstaunlicher Kraft und Dichte;...

...Jirkas Arbeiten sind demnach das Beste, das man in Wien in den letzten Jahren auf diesem Sektor zu sehen bekam.

■ *Kleine Zeitung. Wien, 25. Marec 1967*

Studie rodné krajiny

Studie meiner Geburtslandschaft

olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 100 cm
2005

Latentní strach ze života našeho století je velmi často senzualizmem umělců uchopen a v různých fasetách zviditelněn. Osobní přínos – avšak velké umělecké všeobecné platnosti k tomu přidává v Rakousku žijící JIRKA (Jiří Meziřícký). Jeho velkoformátové obrazy, které jsou vystaveny v galerii Griechenbeisl jsou zakletý Menetekel,...

...O co hrůzostrašnější jsou JIRKOVA obrazová zaklínadla, o to subtilnější jsou v jeho malířském přednesu. Zřídka kdy byl organický rozpad tak objektivně abstrahován a v tak okouzujících barvách spodobněn.

■ *Wiener Zeitung. 4. Februar 1967*

Mythos, sen a zahalená, ne úplně rozluštitelná realita dnešních dnů vedle idylly trpící hrůzu, to vše je v Jirkových (Jiří Meziřícký) obrazech spojeno k jakémusi druhu meziprosatoru charakterizujícího naše bytí. Život mezi vzestupem a zřícením, vzletem a pádem, mezi fantazií a banalitou, mezi pevnou a kolísající se zemí.

Nepokoj, který v nás žije a se projevuje tím, čím jsme v různých konstelacích obklopeni, jejichž účinnost podmiňují lidské činy, anebo přečiny. Tento nepokoj nabývá v Jirkových obrazech formu, která pozůstává ze spojitostí, z relací, průhledů a nesouvisle zpřeházených zjevení. Statické a prostorové úkazy se spojují

Die Latente Angst unseres Jahrhunderts wird heutzutage nur zu oft vom Sensualismus der Künstler aufgefangen und auf unterschiedlichsten Facettierungen sichtbar gemacht. Einen ganz persönlichen Beitrag - jedoch von großer künstlerischer Allgemeingültigkeit - liefert dazu der seit zwei Jahren in Österreich lebende Jirka (Jiri Meziřícký). Seine großformatige Ölbilder die von Galerie im Griechenbeisl gezeigt werden, sind ein beschwörendes Menetekel,...

...Selten wurde organischer Zerfall so objektiv abstrahiert festgehalten, in so berückenden Farben dargestellt.

■ *Wiener Zeitung. 4. Februar 1967*

Mythos, Traum und die verschleierte, nie völlig zu entschlüsselnde, das Grauen neben der Idylle dulddende Realität unserer Tage verbinden sich in Jirkas (Jiri Meziřícký) Bildern zu einer Art Zwischenzone, durch die unser Dasein charakterisiert wird. Ein Leben zwischen Steigen und Fallen, Aufflug und Absturz, zwischen Phantasie und Banalität, zwischen festem und wankendem Boden.

Die Unruhe, die in uns lebt und sich in dem ausdrückt, was uns an Konstellationen umgibt, deren Wirksamkeiten von den Taten und Untaten des Menschen bedingt sind – diese Unruhe lässt Jirka in Bildern Form

« **Pod hladinou I**
Unter dem
Wasserspiegel I
 olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 100 × 100 cm
 2005
 soukromá sbírka
 Privatsammlung

« **Odputání**
Die Loslösung
 olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 100 × 100 cm
 2005
 sbírka I Sammlung der
 Galéria Umelcov Spiša

v tajemné, záhadné momentky mezi striptýzem a výletem do vesmíru, světem Kyklopů a Zvěrokruhem. Zbloudilé oči číhají, pozorují a ohrožují; Lemury a Koboldy vstupují do arény k boji, kterému žháří položili základ.

Není to svět, v kterém je možno se pohodlně udomácnět. Je to svět v ohrožení, sotva posouditelný, uvnitř organizovaný a nebezpečný, viděný někdy s dávkou ironie, anebo smířlivosti. A protože takový je, obsahující rozhodující otázky, měl by být vykládán.

Jirka se o to snaží jemu dostupnými prostředky.

annehmen, die aus Verbindungen, Relationen, Durchsichten und durcheinander gewirbelten Erscheinungen bestehen. Statische und räumliche Komponenten verbinden sich zu geheimnisvollen, rätselhaften Momentanaufnahmen zwischen Striptease und Weltraumfahrt, Zyklopenwelt und Sternbildern. Verirrte Augen lauern, beobachten und bedrohen; Lemuren und Kobolde treten in eine Arena zwischen Erde und Kosmos zum Kampf an, zu dem Brandstifter den Grund gelegt haben.

Es ist keine Welt, in der man sich es häuslich und bequem machen kann. Es ist eine gefährdete, in all ihren Dimensionen kaum zu ermessende, in sich zwar wohl organisierte und nicht hoffnungslose, mitunter auch ironisch oder versöhnlich gesehene Welt; aber es ist auch eine, die gedeutet sein will, weil sie entscheidende Fragen enthält.

Jirka wirft sie mit den ihm gegebenen Mitteln auf.

Proniknutí ›
Die Durchdringung

olej, plátno
Öl auf Leinwand
120 × 100 cm
2005

Dopisy ››
Die Briefe

olej, plátno
Öl auf Leinwand
145 × 105 cm
2005

Alena Hejlová

Viera Jiřího Mezřického v umenie – a nielen v umenie – zdá sa neotrasiteľná. Je dobre informovaný o všetkom dôležitom, čo sa vo svete umenia dialo a deje, ale on svoju podstatu nemení, zostáva verný svojmu predurčeniu.

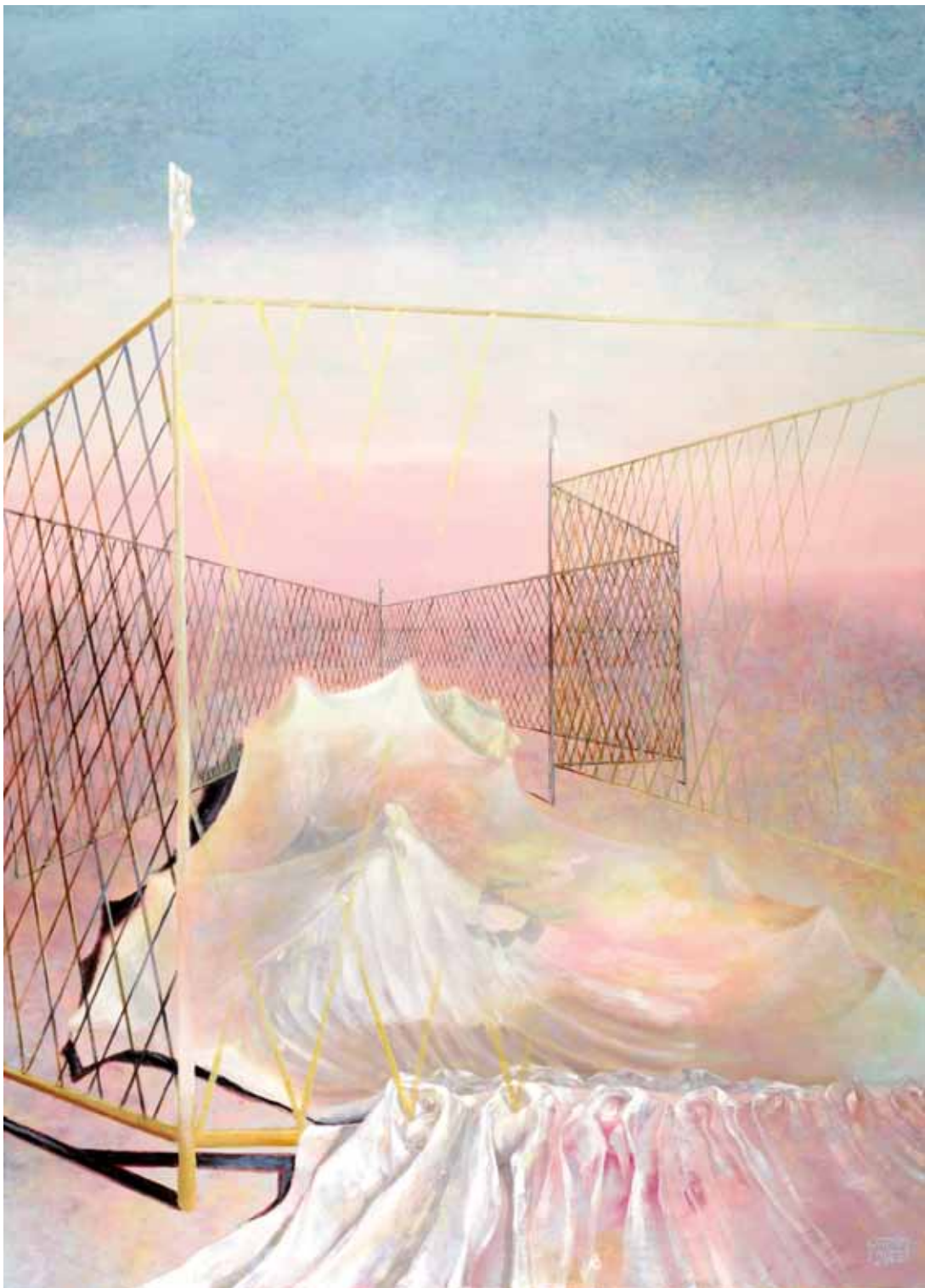
Maliar Mezřický patrí k tvorcom, ktorí idú systematicky za svojím cieľom, nenechávajú sa spútať dobovými trendmi. Zámerne kráča nevychodenými cestami, riskujúc nepochopenie a samotu. Snáď práve preto je schopný dotknúť sa toho podstatného, nás všetkých obklopujúceho problému, ktorého interpretácia je ťažká hlavne preto, že aktuálna a znepokojujúca téma ohrozenej a zraniteľnej planéty Zem i medziľudských vzťahov zostáva v povedomí ľudí skôr len naznačená, pootvorená a tým živá.

Der Glaube Jiří Mezřickýs an die Kunst – und nicht nur an die Kunst, scheint unerschütterlich zu sein. Über alles wichtiges was in der Kunstwelt geschah und geschieht ist er gut informiert verändert aber sein Standpunkt nicht und bleibt seiner Vorbestimmung treu.

Maler J. Mezřický gehört zu den Künstlern die systematisch ihr Ziel verfolgen und sich von zeitgemäßen Trends nicht zusammenkneten lassen. Beim absichtlichen Begehen ungebener Wege riskiert er unverstanden und einsam zu bleiben. Und gerade deshalb kann er wesentliches uns alle umzirkelndes Problem berühren. Seine Interpretation ist schwierig, weil aktuelles und beunruhigendes Thema des bedrohten und verletzbaren Planeten Erde

« V zajetí
Gefangen
 olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 145 × 105 cm
 2005

Jiří Mezřický vstupoval do výtvarného diania na začiatku 60. rokov 20. storočia, teda v čase, keď sa začínajú objavovať ohlasy na aktuálne európske dianie, keď spoločenská situácia bola vďaka otvoreným dverám do sveta naklonená revolučným zmenám. Nový druh tvorby akoby spochybňoval klasické zákony krásy, formy, kompozície, priestoru atď. Zdôrazňoval svoju odlišnosť, založenú na inom vnímaní reálna.

Pri vymedzovaní svojho vyjadrenia v abstraktných kompozíciách autor vychádzal z významových prepojení existenciálnej roviny a roviny transcendentálnej, ktoré v predstave reflektovali bytie človeka v danosti vesmírneho poriadku. Aktívna súvzťažnosť týchto rovín sa stala tiež autorovým podstatným vkladom do podoby česko-slovenského informelu.

Mezřického obrazy z obdobia polovice 60. rokov, maľované v intenciiach informelu, zaznamenávajú explozívne deje vnútorného sveta. Sú napojené na prúd vizuálneho myslenia a meditácie, ktorý preniká od personálneho prežívania imaginatívnej krajiny k absolútnemu horizontu, a formulujú tvorenie ako odvážnu a slobodnú životnú možnosť. V roztvárajúcom

und zwischenmenschlichen Beziehungen im Bewussten der Menschen bleiben bestens nur angedeutet, halboffen und immer lebendig.

Jiří Mezřický war anfangs der 60-er Jahre des 20. Jahrhunderts in das Kunstgeschehen eingetreten, in der Zeit also, wann die Resonanz auf aktuelle europäische Ereignisse laut war und die gesellschaftliche Situation dank der offenen Tür in die Welt es den revolutionären Veränderungen möglich machte. Neue Art der schöpferischen Arbeit erweckte den Eindruck, klassischen Schönheitsgesetze, Formen und Raumkompositionen in Frage zu stellen. Man betonte ihre Andersartigkeit, die durch andere Auffassung der Realität begründet war. Seine Äußerung in abstrakten Kompositionen abzugrenzen, war der Autor ausgegangen aus Deutungsverbindungen der existentiellen und transzendenten Ebenen die in seiner Vorstellung menschliches Seins in der Beziehung zur kosmischen Ordnung reflektierten. Aktive Korrelation der Ebenen war Autors wesentlicher Beitrag der Gestaltung tschechisch – slowakischen Informelles.

In Intentionen des Informellen um die Hälfte der 60-er Jahre gemalte Bilder, notieren

Milovník pořádku »
Der Ordnungsliebhaber
olej, plátno
Öl auf Leinwand
145 × 105 cm
2005

sa priestore nezávislého tvorenia sa autor pohyboval s veľkou intuíciou a súbežne uplatňoval i nevidanú citlivosť pre štruktúrne vlastnosti maliarskej hmoty. Upútal zmyslom pre gestickú a dramatickú maľbu, ktorá sa rýchlym sledom procesuálnych krokov dokázala odpútať od predmetného zobrazenia naznačeného vrstvou podmaľby v prospech hlbšieho a komplexnejšieho obrazu. Na konečnej podobe sa podieľali spontánne maliarske gestá, ktoré prekračovali hranice viditeľného sveta, ale i napätie vyvolané nevyslovenou, len podvedome tušenou témou.

Hľadanie vykúpenia z komplexnej situácie doby priviedlo Mežřického k vytvoreniu cyklu kompozícií neveriteľnej výrazovej sily. V cykle nazvanom *Křížová cesta* nerozpoznávame jednotlivé zastavenia utrpenia Krista. V symbolickej rovine a v sugestívnom martýriu autor hovorí o apokalyptickej beznádeji sveta. Obrazy *Křížovej cesty* – to sú miesta dotyku i rozchodu, osudových ciest, stretnutí, pomyselné brvná kříža, pod ťarchou ktorých človek klesol na zem. Znak večnosti v rúchu všedného dňa, opustené stopy človeka uprostred oslňujúcej civilizácie sveta. Cyklom nielen zaujal a opätovne potvrdil výlučnosť svojho talentu, ale predznamenal novú kapitolu svojej práce.

explosive Geschehnisse des Weltinneren. Sie sind verbunden mit der Richtung des visuellen Denkens und Meditation, bis zu absolutem Horizont vom persönlichen Erleben imaginativer Landschaft durchdrungen, während die Schöpfung wird, als mutige und freie Lebensmöglichkeit deklariert. In dem, langsam sich erschließenden Raum der unabhängigen Schöpfung, hatte sich der Autor mit großer Intuition bewegt und gleichzeitig eine unvorstellbare Empfindung für strukturelle Eigenschaften der Malmaterie für sich nützlich gemacht. Er hatte mit Sinn für gestische und dramatische Malerei mit der es geschaffen hatte durch schnelle Prozessualschritte sich von gegenständlicher Abbildung zu befreien, angedeutet mittels Untermauerungsschicht zu Gunsten des tieferen und komplexeren Bildes. An dem Endergebnis beteiligten sich spontane Geste der Malerei von denen die Grenzen sichtbarer Welt überschritten waren, sowie auch eine Spannung, hervorgerufen durch nicht ausgesagtes, lediglich vom Unterbewussten geahntes Thema.

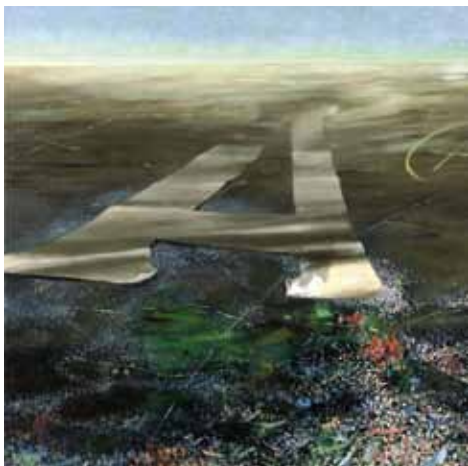
Suche nach Erlösung aus der komplexen Situation der Zeit führte Mežřický zur Schaffung einer Reihe von Kompositionen unglaublicher Ausdruckstärke. Einzelne Stationen Leidens Christi im „Kreuzweg“ genannten Zyklus sind hier nicht wahrnehmbar. Auf der Symbolebene des suggestiven Martyriums spricht der Autor von apokalyptischer Auswegslosigkeit der Welt. Bilder „Der Kreuzweg“, das sind Stellen der Berührung und Auseinandergehens, der Schicksalswege, Begegnungen, geahnten Kreuzbalken, unter derer Last der Mensch zu Boden sank. Zeichen der Ewigkeit im alltäglichen Habitus, verlassene menschliche Spuren inmitten blendender Weltzivilisation. Mit dem Zyklus hatte Jirka nicht nur auf sich aufmerksam gemacht und wiederholt Einmaligkeit seines Talentes bewiesen, sondern zeichnete vor, neues Kapitel seiner Arbeit ab. Mežřický akzeptierte neue Richtung bildender Kunst der 70-er Jahre des 20. Jahrhunderts die sich durchzusetzen begann. Veränderung Malers Konzeption projizierte sich auch in die Andersartigkeit vom Bildraum. Gestalten, Figuren, hatte der Autor verwendet um gegebenen Raum zu aktivieren, womit er gleichzeitig die Raumbeziehungen im Bild differenzierte. Aus einem Gewirr von Linien gruppierter Gestalten, eingebettet in einem tiefen, mittels Licht modulierten Raum, übernahmen Semantische Werte. Der Autor ordnete

To je vše
Das ist alles
olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 100 cm
2005
soukromá sbírka
Privatsammlung

« Hra s písmenem A
Das Spiel mit
der Buchstabe A

olej, plátno
Öl auf Leinwand
60 × 60 cm
2005

« Transport
Der Transport

olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 100 cm
2005

Mezőfalvi akceptoval odlišnosti, ktoré priniesol výtvarný prúd presadzujúci sa vo výtvarnom umení 70. rokov 20. storočia. Zmena maliarskej koncepcie sa premietala aj do premeny obrazového priestoru. Podieľali sa na ňom figúry, ktorými autor aktivoval priestor a zároveň diferencoval priestorové vzťahy obrazu. Sémantickú hodnotu preberali útvary zoskupené zo spleti línií v hlbokom, svetelne modulovanom priestore. Začala sa presadzovať farba, ktorej autor priradil symbolický význam. Jeho uniformné figúry sa stali aktérmi patetickej nemohy súdobého života, trpiaceho nemožnosťou dorozumenia, stratou zmyslu, anonymitou, nadprodukciou prázdnych gest a zmechanizovaných spoločenských rituálov. Postavy a ich tváre sú deformované v dôsledku nosnosti istých významov. Nehybné tváre neprehrádzajú nič z ľudských vášní a slabostí. Jasný dôkaz nemožnosti ľudskej komunikácie. V období devalvácie hodnôt sú všetky hodnoty hodnotami relatívnymi.

Osvedčeným maliarskym prístupom, prechádzajúcim dejinami výtvarného umenia, je sebareflexia prostredníctvom krajiny. Krajina ako dejisko udalostí aj breviár ambivalentných významov poslúžila Mezőfalvi ako výpovedná platforma. Aby atmosféra obrazovej krajiny zodpovedala atmosfére, v ktorej sa nachádzal autorský subjekt, či priamo povedané, jeho duša, k tomu prispievalo v priebehu rokov dozrievanie, precizovanie tvorby umelca, prejavujúce sa stálym spresňovaním tvarových a významových asociácií.

der Farbe die sich durchzusetzen begann symbolischen Wert zu. Seine uniformen Gestalten sind Akteure eines pathetischen stummen Schauspieles unseres Lebens die unter mangelnder Kommunikation, absentierendem Sinn, Anonymität, Überproduktion, leeren Gesten, sowie mechanisierten gesellschaftlichen Ritualen leiden. Als Träger bestimmter Deutungen hatte er die Gestalten und ihre Gesichter deformiert. Regungslose Gesichter verraten nichts von menschlichen Leidenschaften und Schwächen. Beweis dafür, dass menschliche Kommunikation unmöglich ist. In Zeit der Wertdevaluierung sind alle Werte relativ.

Aus Sicht der Kunstgeschichte ist durch Landschaft vermittelte Eigenreflexion bewehrte Methode der Malerei. Als Aussageplattform diente Mezőfalvi die Landschaft als Schauplatz von Ereignissen und Brevier ambivalenter Deutungen. Der Atmosphäre der Bildlandschaft und Atmosphäre in der sich Autor und seine Seele als Subjekt befindet zu entsprechen, war im Verlauf der Jahre der Reifungsprozess und Künstlers Arbeitpräzisierung, die sich in immer festeren genaueren Formen und der Deutungsassoziationen demonstrierte behilflich.

Denken wir gemeinsam über Mezőfalvi's dramatisches Bezeugnis der Landschaft nach. Was ist ihre Botschaft? Was für ein Geheimnis versteckt sich hinter der sichtbaren Welt, der Berge, Felder und Meeresflächen? Was haben sie vor unserem Blick verheimlicht? Was verheimlicht vor unserem Blick Wasserfläche,

Zamyslime sa nad dramatickým svedectvom Mezřického krajín. Aké je ich posolstvo? Aké tajomstvo sa skrýva za viditeľným svetom hôr, polí, morských pláni? Čo pred naším zrakom utajili vodné hladiny, rúšky a dáždniky, podivné balíky neurčitých tvarov? V čom chce ešte súperiť rozumný majestáť prírody s bizarnosťou civilizácie? Odpoveď nájdeme v maliarovom špecifickom výtvarnom komentári o stave sveta. V ňom mnohé zachytil, zvečnil, sprostredkoval. Na to mu poslúžila obrazová symbolika, metaforický jazyk, avšak bez nutnosti vzdať sa alebo odpútať sa úplne od reality.

Obrazy krajín Jiřího Mezřického nechcú byť jednoduchou, pocitovou, kompozične nekorigovanou reflexiou. Napriek tomu, alebo práve preto, že je v nich prepojené vonkajšie s vnútorným čo najosobnejšie, najodovzdanejšie, práve v prepojenosti krajín vonkajších a vnútorných sa odohráva naše vnímanie, náš cit i naše nádeje.

Tvorca je chápaný ako subverzívny umelec, ktorému tvorivá morálka velila odhaľovať okolité demoralizácie. Aj keď je dosť ťažké artikulovať vlastný mravný postoj, maliarskym výrazom sústredeným a zaostreným v moralistickom zábere. Objektom autorovho sarkazmu sa už nutne nestáva sociálno-dramatický dej, ale často len samotný jav, ktorý je traktovaný

Schleiern, Regenschirme und erstaunliche Pakete unbestimmter Formen? Womit will noch Majestät der Landschaft mit bizarrer Zivilisation konkurrieren? Die Antwort finden wir im Künstlers spezifisch - bildlichem Kommentar der Weltlage. Mit ihm hatte er vieles aufgefangen, verewigt und vermittelt. Dazu dienten ihm Bildsymbolik und Sprache der Metapher ohne Notwendigkeit die Realität aufzugeben oder ganz zu verlassen.

J. Mezřickýs Landschaftsbilder wollen keineswegs eine einfache emotionale, durch Komposition nicht korrigierte Reflexion sein. Trotz dem, oder gerade deshalb, weil in ihnen am persönlichsten und mit Hingabe, ist das Äußere mit dem Inneren verbunden. In der Verbindung äußerer und innerer Landschaften spielt sich unsere Wahrnehmung, Empfindung, unsere Hoffnung ab.

Der Schöpfer wird als subversiver Künstler wahrgenommen dem die Schöpfungsmoral befiehlt umliegende Demoralisierung zu enthüllen. Es ist schwierig eigenen moralischen Standpunkt konzentriert und verschärft im moralistischen Blickwinkel zu orten und ihn mit Ausdrucksmitteln der Malerei zu artikulieren. Objekt Autors Sarkasmus ist zwangsläufig nicht mehr die sozial - dramatische Handlung, sondern sehr oft Ereignis selbst, das metaphorisch

Přelet ›

Der Überflug

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2006

Průvod ››

Der Umzug

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2006

« **Letiště v Ypern**
Der Flughafen
in Ypern

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2006
soukromá sbírka
Privatsammlung

« **Překvapivý úkaz**
Überraschendes Ereignis

olej, plátno
Öl auf Leinwand
60 × 60 cm
2006

« Na moři

Auf der See

olej, plátno

Öl auf Leinwand

95 × 70 cm

2006

metaforicky či metonymicky. Tento může být chápaný jako podobenstvo o stave civilizácie, konkrétne o jej bezútešnosti. Mezřický je premýšľajúci, filozofujúci maliar. Rieši, prijíma, zavrhuje aj hľadá nové vysvetlenia. V jeho úvahách cítiť pesimizmus, márnosť absurdnosť. Nad ľudstvom sa vznáša niečo fatálne. Zdá sa však, že autor hľadá do budúcnosti s optimizmom a nádejou, že sa dokážeme vzoprieť aktuálnemu, málo zmysluplnému času inou dobou – plnšou a zmysluplnejšou.

Polohu intelektuálnej kontemplácie reprezentuje tvorba vychádzajúca z minimalisticko-konceptuálnej estetiky. Tvorba, ktorá je založená na princípe duality, polarizácii kontrastov, dialektickej jednote protikladov. Na ich vytváraní sa rovnomerne podieľa rozum i intuícia, ich témou býva kontrast medzi realitou a ilúziou, poriadkom a jeho narušením. Ich forma je založená na oscilácii medzi plochou a priestorom, planimetriou a stereometriou, spontánnym gestom a presne rysovanou konštrukciou.

Ak sa pozrieme na Mezřického obrazy, ktorých ukotveným námetom je mestská aglomerácia, vieme presne, že máme pred sebou iba zámienku, ktorá rozohráva omnoho hlbší význam. Po akomsi obrovskom vzlete pristávame do dynamiky mesta, kľokotania energií.

oder metonymisch traktiert wird. Das kann als Aussage über den Zivilisationszustand, konkret von seiner Trostlosigkeit aufgefasst werden. Mezřický ist ein nachdenkender, philosophierender Maler. Er löst, nimmt auf, verwirft und sucht neue Erklärungen. In seinen Überlegungen spürt man Pessimismus, Vergeblichkeit, Absurdität. Über die Menschheit schwebt etwas Fatales. Es scheint ein Autor zu sein, der mit Optimismus und Hoffnung in die Zukunft blickt und glaubt, dass wir es schaffen, uns der aktuellen wenig sinnvollen Ära durch eine andere – erfüllte und sinnvollere Zeit zu erwehren.

Stellenwert der intellektuellen Kontemplation wird durch Schöpfung aus minimalistisch – konzeptuellen Ästhetik ausgehend, definiert. Die Schöpferische Arbeit beruht auf dem Prinzip der Dualität, Polarisierung der Kontraste und dialektischer Einheit der Gegensätze. Gleichzeitig partizipieren auf ihrem Entstehungsprozess Vernunft und Intuition. Ihr Thema ist Kontrast zwischen Realität und Illusion, Ordnung und ihre Verstörung. Ihre Form besteht aus Oszillation zwischen der Fläche und Raum, Planimetrie, spontane Geste und genau gezeichneter Konstruktion.

Bei näherer Betrachtung Mezřickýs Bilder wird man überzeugt, dass Gegenstand seiner Arbeiten in der städtischen Agglomeration fest verankert ist. Doch wir wissen genau, nur einen Vorwand vor uns zu haben der einer, wesentlich tieferer Deutung nachgeht. Nach einem riesigen Aufschwung landen wir in der städtischen Dynamik - in einem Energiewirbel. Wir haben uns eingefunden in einer ungerechten, nervösen Welt, ohne dass unsere psychische Rotation zum Stillstand kommt. Enthüllte Aufmerksamkeit, die vom starken Stress generiert werden wird. Körperlichkeit, konzentriert in die Masse urbaner Agglomeration, wogegen der geistige Teil in der Luft schwebt, levitiert. Vor Gesichtsverlust vor Verlust der Identität, des, Namens, der Gewissheit besessen wenn der Ausbruch schauderhafter entmenslichter Explosion droht, löst der Künstler auf seine Art mit symbolischer Stoffeinhüllung meist betroffener Körperteile.

Palette der Farbtöne beschlagnahmt unsere Sinne. Gleichzeitig, und sehr eindringlich konfrontiert sie uns mit dem dramatischen Bezeugnis. Mit blau absolut ausgedrückt, ähnlich wie endlose Farbe vom Himmel, ist die

Obelisk
Der Obelisk
 olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 60 × 60 cm
 2006

Ocitli sme sa v tom nerovnom, nervóznom svete, bez toho, aby sa zastavila naša psychická rotácia, obnažená pozornosť, akú dokáže generovať len silný tlak stresu. Telesnosť zostáva sústredená do hmoty urbánnej aglomerácie, zatiaľ čo duchovný rozmer sa vznáša, levituje. Posadnutosť stratou identity, stratou tváre, mena, istoty, keď hrozí prepuknutie desivo odľudštenej explózie, rieši umelec symbolickým zahalením látkou najviac zasiahnutých častí tela.

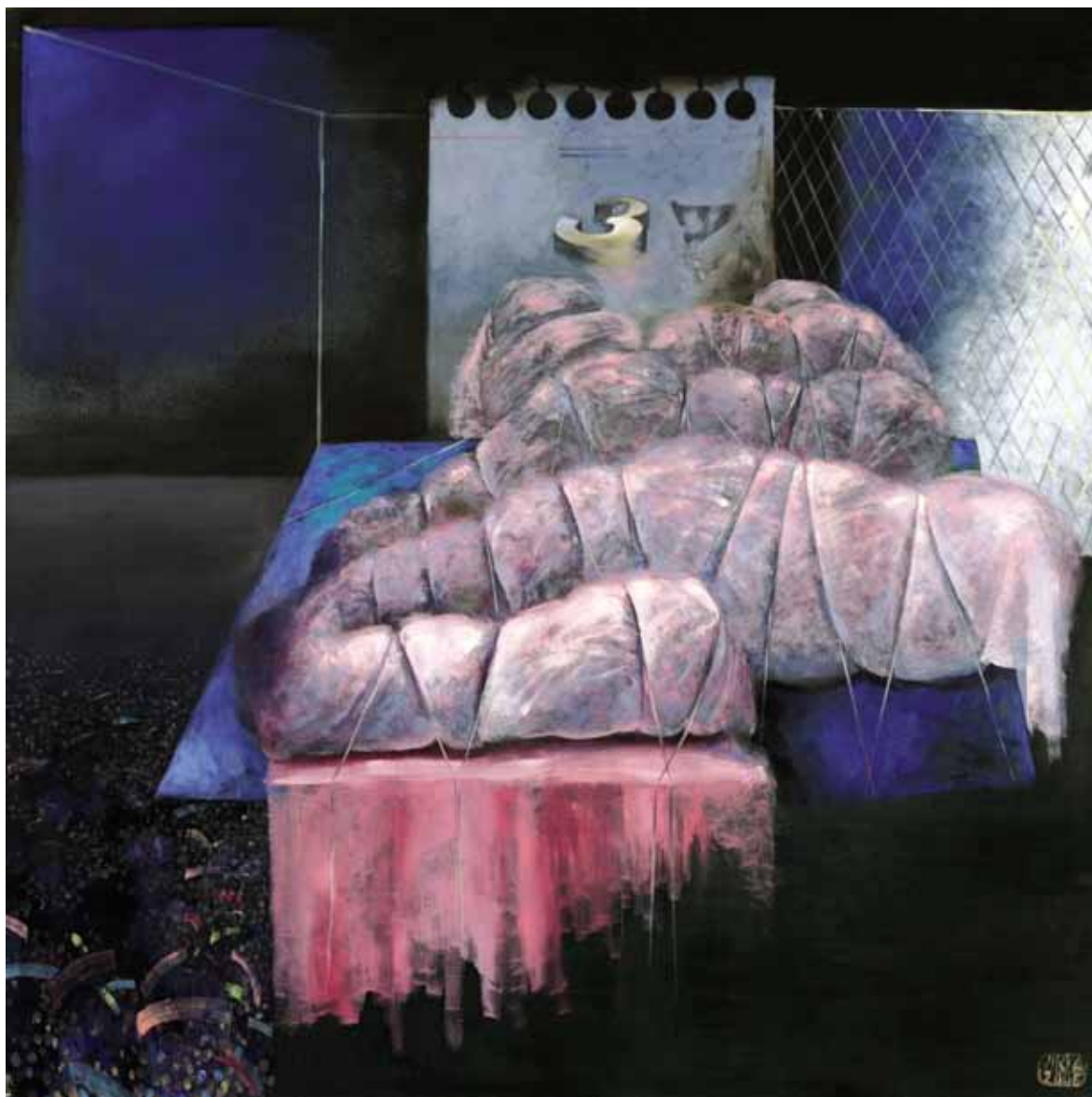
Paleta farebných tónov ovláda naše zmysly a naliehavo nás konfrontuje s dramatickým svedectvom. Nenaplnená túžba po voľnosti, po presahu a absolútne je vyjadrená modrou, rovnako ako nekončiaca sa farba oblohy. Je farbou fantázie, vznešenosti, nostalgie i nádeje a duchovnosti. Je farbou kozmu, hlbín mora, dialok a snov. Modrá je nekonečná hĺbka času a priestoru. Červenou značí plodnosť a zraniteľnosť. Zo žltej pramení energia. Zelená je prameňom večnej premeny. Vedľa uvoľnenej maľby používa geometrické prvky, znaky, ktoré majú vyjadrovať azda zmysel pre vnútorný poriadok. Kruh by mohol predstavovať dokonalosť a celistvosť, konečný cieľ. Štvorec je ihrisko s pevnými mantinelmi, s pravidlami usporiada-

nicht erfüllte Sehnsucht nach Freiheit. Sie ist die Farbe der Fantasie, der Erhabenheit, Nostalgie, Hoffnung und Geistigkeit. Sie ist die Farbe vom Kosmos, Seetiefen, Weiten und Träumen. Blau ist unendliche tiefe von Zeit und Raum. Mit rot bezeichnet er Fruchtbarkeit und Verletzbarkeit. Aus gelb strömt Energie. Grün ist die Quelle ewiger Veränderungen. Neben der freien Malerei verwendet er geometrische Elemente, Zeichen, die wohl den Sinn für innere Ordnung ausdrücken sollen. Der Kreis könnte Vollkommenheit, Gesamtheit, Endziel darstellen. Quadrat ist der Spielplatz mit festen Abgrenzungen und Regeln einer geregelten Gesellschaft. Würfel repräsentiert Vollkommenheit logischer Konstruktion, Gedankenkraft.

Wichtige Regel der Optik ist die Arbeit mit Bildplänen. Horizonte, mit Färbigkeit der Naturvorlage, natürliche Farbtöne mit eingeschlossen. Das Licht aus unbekanntem – oder vielleicht nur dem Autor bekannten – Lichtquellen das die Natürlichkeit der Komposition relativiert, „psychologisiert“.

Starrköpfigkeit mit der Mezzický seine Fragen stellt kann als Thementreue bezeichnet werden. Seine schöpferische Arbeit ist gerade

Vítězství nad Gulliverem

Der Sieg über Gulliver

olej, plátno

Öl auf Leinwand

100 × 100 cm

2006

nej spoločnosti. Kocka reprezentuje dokonalosť logickej konštrukcie, silu myšlienky.

Dôležitým optickým pravidlom je iste práca s obrazovými plánmi, s horizontmi, s farebnosťou prírodných predobrazov vrátane prírodných valérov. Svetlo vyžarujúce z neznámych – či len autorovi známych – zdrojov však prirodzenosť kompozície relativizuje, „psychologizuje“.

Tvrdohlavosť, s ktorou Mezřícký kladie svoje otázky, môžeme označiť za vernosť téme. Jeho tvorba je práve z týchto dôvodov nezastupiteľná. Ako donkichotovský hlas volajúci po duchovných hodnotách vo svete víťaziaceho konzumu. Významovosť tlmočená umeleckým prejavom sa potom neuspokojuje s opisovaním reálneho, ale vychádza z vnútorného sveta človeka, z jeho pocitov a reakcií na tento svet a jeho dianie. Isteže, táto reč môže byť krásna, efektná, ale i škaredá, deformujúca. Alebo na druhej strane – emotívna, intuitívna, teda rôzna. Podstatným nie je však len prejavenie navonok, t. j. formou. Podstatným sa javí aj to, čo táto forma, respektíve súbor výrazových prostriedkov tlmočí, čoho je prejavom. Teda problém znútorňenia. Problém prehĺbenia toho, čo človek prežíva, a obnaženie toho, čo ho obklopuje. Aby bol človek účastníkom nielen toho, čo ho povznáša, lež aj toho, čo nad ním visí sťa Damoklov meč – problém stále narastajúcej priepasti medzi citovým porozumením či stavom vzájomného odcudzenia, nepochopenia, odlúštenosti jeho vlastnej a ním vytvorenej civilizácie. Alebo ako na inom mieste pripomíname spolu s maliarom, aby človeka uprostred davu nezasiahla strata individuality, degradácia osobnosti a osamotenosť v „anonymnom ľudskom mravenisku“.

aus diesem Grund nicht zu missen. Seine, nach geistigen Werten in der Welt des siegreichen Konsums als Don Quijotisch rufende Stimme. Deutung, mit künstlerischer Ausdrucksweise ausgelegt, begnügt sich nicht mit Beschreibung des Gesehenen, sondern geht aus dem Inneren des Menschen hervor, aus seinen Emotionen und Reaktionen auf das Geschehen dieser Welt. Gewiss, diese Sprache kann schmeicheln, schön sein, effektiv aber auch ekelhaft und deformierend. Oder anderswie – emotionsgeladene, intuitive, also vielfältig sein. Wesentlich ist nicht die Aussage nach Außen, das Formale. Wesentlich scheint das, was diese Form, bzw. Gesamtheit dieser Ausdrucksweise vermittelt, was sie offenbart. Problem der Verinnerlichung. Problem der Vertiefung dessen was der Mensch erlebt, und Enthüllung von allem was ihn umgibt, damit sich der Mensch beteiligt nicht nur an dem was ihn erhebt sondern auch an dem, was über ihn schwebt. Vielleicht das Damokles Schwert. Problem ständig heranwachsender Schlucht zwischen einem Gefühlsverständnis und gegenseitiger Entfremdung, Unverständnisses, Entmenschlichung seiner, von ihm erschaffener Zivilisation. Oder als wir auf einer anderer Stelle gemeinsam mit dem Maler festhalten, damit den Menschen inmitten der Menschenmenge der Individualitätsverlust, Degradierung der Persönlichkeit und Einsamkeit in der „Anonymität des menschlichen Ameisenhaufens“ als Schicksal nicht ereilt.

« **Zakrytí civilizace**
Verdeckung
der Zivilisation
olej, plátno
Öl auf Leinwand
95 × 70 cm
2006

Príšel

Gekommen

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 50 cm
2006

Teodor Münz

Umelec a jeho dielo

Hneď na začiatku musím povedať, že nie som umelec ani umelecký kritik, ale filozof, iba ctiteľ umenia, jeho konzument, ako sa zvykne hovoriť. A nie som ani ctiteľ každého umenia, no k maliarstvu mám dosť blízko. O maliarskom umení určitého majstra sa však verejne vyjadrujem len druhý raz a uvedomujem si, že mi chýba odborná príprava, že neovládam odbornú terminológiu, že nemám takú vyjadrovaciu pohotovosť ako pani Hejlová alebo pán Bachratý, ktorí píšu o Jirkových výstavách a vyjadrujú sa krátko, vecne a výstižne. Dívam sa na jeho tvorbu len ako filozof, ktorého pritiahla, a snažím sa zistiť prečo. Za svoje názory na umenie viním len seba.

Der Künstler und sein Werk

Ich möchte vorausschicken, dass ich kein Künstler und auch kein Kunstkritiker bin, sondern, wie man zu sagen pflegt, ein Philosoph, ein Bewunderer der Kunst, kurzum, ein Kunstkonsument. Und obwohl ich der Malerei sehr verbunden bin, bewundere ich doch nicht alle Kunstformen gleichermaßen. Zur Malerei eines bestimmten Meisters äußere ich mir hier öffentlich erst das zweite Mal. Dabei bin ich mir bewusst, dass ich weder über Fachkenntnisse verfüge noch die gängigen Begriffe kenne noch so präzise zu formulieren weiß wie Frau Hejlová oder Herr Bachratý, die über Jirkas Ausstellungen berichten und sich dabei bündig, sachlich und zutreffend äußern. Ich

Pri jednej návšteve v Mezrického byte a potom na jeho výstavách mimo hlavného mesta som videl väčšie súbory jeho diel a upútali ma. U neho som sa aspoň zrakom k nim vracal a chvíľkovo zabúdal na spoločnosť okolo seba. Neboli to realistické diela, ktoré by prichádzali za mnou a svojou výpoveďou by sa mi samy ponúkali, ale boli abstraktné, ich výpoveď bola zatajená a pozývali ma k sebe, aby som sa im venoval, hľadal ich tajničku a rozriešil si ju sám a po svojom. Čímsi ma teda oslovili, a keď som si prezrel celý súbor, nevdojak som konštatoval: „Moja reč.“

Ako filozof som totiž na tajničky zvyknutý, navyše práve vtedy som písal knižku *Hľadanie skutočnosti*, v ktorej som tiež hľadal, a to skutočnosť, ktorá je podľa každého človeka iná. Aká je prirodzenosť človeka? Má človek dušu ako osobitný faktor popri tele? Čo tvorí podstatu umenia? Kedy vznikli hviezdy? Prečo som sa bál strašidiel, keď som bol dieťa, a dnes už nie? Toto všetko sú otázky hľadajúce skutočnosť. A kto má skutočnosť, má aj pravdu a za ne už nemôže postúpiť. Pritom však skutočnosťou nie je len to, čo môžeme vnímať, chytiť do ruky, ale je ňou napríklad aj predstava. Keď naň ňu myslíme, je to naša nepopierateľná duševná skutočnosť a hovoríme pravdu, keď ju verne opisujeme.

betrachte seine Kreationen nur als Philosoph, der sich von den Bildern angezogen fühlt und wissen möchte warum. Für meine Ansichten, die Kunst betreffen, bin ganz allein ich selbst verantwortlich.

Werke, von denen ich mich angezogen fühlte, sah ich in größeren Umfange zuerst bei einem Besuch in Jirkas Wohnung und danach bei seinen Ausstellungen außerhalb der Hauptstadt. Bei ihm fand ich den Weg zu ihnen im Wege der Anschauung zurück, wobei ich für einen Moment die Menschen um mich herum vergaß. Es handelte sich nicht um realistische Werke, die mir nachgelaufen wären und sich mit dem, was in ihnen zum Ausdruck kam, angebietert hätten, vielmehr waren sie abstrakt, ihre Botschaft war verschlüsselt, und sie luden mich ein, mich mit ihnen zu befassen. ihr Geheimnis zu suchen und es selbst und auf meine Art zu entschlüsseln. Irgendwie sprachen sie mich an, und bei Betrachtung der unzähligen Werke dachte ich unwillkürlich: „Meine Sprache.“

Als Philosoph bin ich das Rätseln gewöhnt. Bezeichnenderweise verfasste ich damals auch das Buch *„Suche nach Wirklichkeit“*, in dem ich auch auf der Suche war, nämlich auf der Suche nach Wirklichkeit, die für jeden etwas anderes meint. Wie ist die Natürlichkeit des Menschen?

« Manifestace

Die Manifestation

olej, plátno

Öl auf Leinwand

50 × 40 cm

2006

« Levitace draperie

Levitation der Draperie

olej, plátno

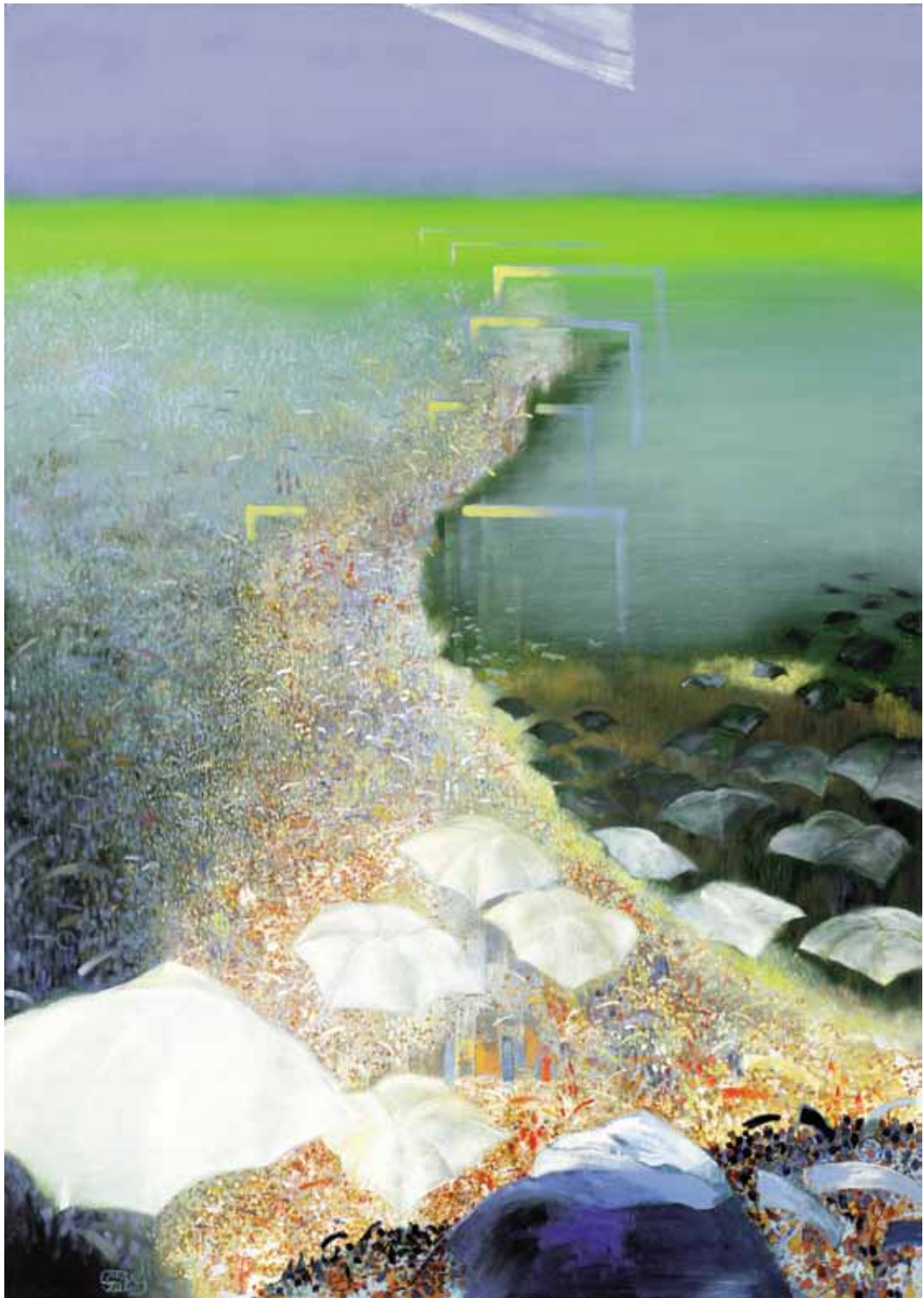
Öl auf Leinwand

50 × 50 cm

2006

**Dobývateľé
země I**
Die Welteroberer I
olej, plátno
Öl auf Leinwand
145 × 105 cm
2007

**Dobyvateľé
země II**
Die Welteroberer II
olej, plátno
Ól auf Leinwand
145 × 105 cm
2007

Ale keď je toľko skutočností ako ľudí, ktorá je potom tá pravá, pre všetkých spoločná? Jestvuje? Je zatajená? Dá sa nájsť? Podľa mňa jestvuje a svojím spôsobom sa dá nájsť. Zrazu sa mi vynorila určitá paralela medzi myslením Jirku a mojím a začal som hľadať výpoveď, posolstvo jeho diel, ich spoločný, ale skrytý menovateľ, ktorý by mi z abstraktného urobil konkrétne a zbavil by ma napätia z hľadania. Našiel by som pravdu a skutočnosť jeho diel.

Umenie nie je však filozofia, hoci obe tieto disciplíny majú mnoho spoločného, a filozofia sa často vyjadrujú umeleckou literárnou formou, ako Platón, Bergson, Nietzsche, Sartre a iní. Napokon aj Jirka tvorí literárne, ba má aj literárno-filozofické úvahy, ako vidím z jeho knižky *Povídky a jiné nesmysly*. V čom sú si však umenie a filozofia, ba poznávanie vôbec blízke?

Začnem trochu zoširoka. Kultúrne disciplíny ako veda, filozofia, umenie, náboženstvo sa navzájom líšia nielen svojím predmetom a metódami poznávania, ale aj mierou subjektívnosti, ktorú obsahujú. Subjektívnosťou rozumiem účasť psychických faktorov na poznávaní, ako sú city, emócie, vášne, ilúzie, predsudky, otvorené či skryté záujmy poznávajúceho, jeho svetonázor, morálne hodnoty a iné faktory. Z veľkej časti určujú autorov výber poznávaného materiálu, pohľad naň z určitého uhla a nevyhnutne aj jeho hodnotenie získaných poznatkov ako pravdivých alebo aspoň verých.

Je pochopiteľné, že vede ide o to, aby sa tejto subjektívnosti čo najviac zbavila, lebo skresľuje poznávanie, a tak aj jeho výsledok, pravdu. Ide jej o objektívnosť a na jej získavanie má rôzne metódy, ktorými chce poznávajúci subjekt zbaviť jeho nežiaducich prímieskov. Hoci sa o to vytrvalo snaží, celkom sa jej to nedarí, čo dokazujú jej dejiny, dejiny jej právd o tom istom predmete, ktoré bývajú v rôznych obdobiach rôzne, zomyľňujú sa a nahrádzajú sa novými pravdami. Nebyť totiž tejto subjektívnosti, nebolo by omylov, veda by poznávala skutočnosť samu osebe a jej pravdy by sa v dejinách mechanicky rozrastali asi tak, ako sa rozrastá kopa dreva, ku ktorej stále pridávame ďalšie kusy. To však tak nie je, pravda o tej istej veci sa historicky mení aj kvalitatívne a nielen kvantitatívne.

A, opakujem, kde je pravda, tam je aj skutočnosť. Aj vo vede je skutočnosť len poznatkom, tak ako aj pravda, poznatkom, zaťaženým ešte stále neviditeľnou subjektívnosťou, ktorú

Hat der Mensch eine Seele als Sonderfaktor neben dem Körper? Was macht das Substanzielle der Kunst aus? Wann entstanden die Sterne? Warum hatte ich als Kind Angst vor Gespenstern? All das sind Fragen, die sich bei der Suche nach Wirklichkeit stellen. Wer die Wirklichkeit innehat, kennt auch die Wahrheit; darüber hinaus gibt es nichts mehr. Dabei ist Wirklichkeit nicht nur das, was wir wahrnehmen und in die Hand nehmen können, sondern umfasst zum Beispiel auch konkrete Vorstellungen. Falls wir an sie denken, so ist dies unsere unwiderlegbare geistige Wirklichkeit, und wir sagen die Wahrheit, wenn wir sie wirklichkeitsgetreu beschreiben.

Wenn es so viele Wirklichkeiten wie Menschen gibt, welche ist dann die richtige, allen gemeinsame? Gibt es sie? Ist sie verborgen? Kann man sie finden? Meiner Meinung nach gibt es sie und lässt sie sich auf ihre Art und Weise auch finden. Auf einmal fiel mir eine Parallele zwischen meinem und Jirkas Denken auf. Ich begann, die Aussage, die Botschaft seiner Werke, ihren gemeinsamen, jedoch verborgenen Nenner zu suchen, der das Abstrakte für mich zu Konkretem machen würde und durch den ich mich der Anspannung des Suchens entledigen könnte. Dann hätte ich Wahrheit und Wirklichkeit seiner Werke gefunden.

Kunst ist nicht Philosophie, wengleich diese Disziplinen viele Gemeinsamkeiten aufweisen und sich Philosophen gern einer Kunstform, der literarischen Ausdrucksweise bedienen, wie es Platon, Bergson, Nietzsche, Sartre und andere getan haben. Letztendlich ist auch Jirkas Schaffen ein literarisches, er stellt sogar literarisch-philosophische Betrachtungen an, wie ich aus seinem Buch *„Erzählungen und andere Unsinnigkeiten“* ersehen konnte. In welcher Hinsicht sind sich Kunst und Philosophie, Erkenntnis als solche, denn am nächsten?

Ich beginne ein wenig weitläufig. Kulturdisziplinen wie Wissenschaft, Philosophie, Kunst oder Religion unterscheiden sich voneinander nicht nur durch Gegenstand und Erkenntnisethode, sondern auch nach dem Maß der ihnen innewohnenden Subjektivität. Unter Subjektivität verstehe ich den Einfluss psychischer Faktoren auf den Erkenntnisprozess, darunter Gefühle, Emotionen, Leidenschaften, Illusionen, Vorurteile, offene oder versteckte Interessen des Erkennenden, seine Weltanschauung, Moralwerte und andere. Durch sie wird im wesentlichen

« **Sedimentace II**
Die Sedimentation II
olej, plátno
Öl auf Leinwand
145 × 105 cm
2007

« **Proudění**
Die Strömung
olej, plátno
Öl auf Leinwand
145 × 105 cm
2007

**Odhalení pomníku »
Denkmalenthüllung**

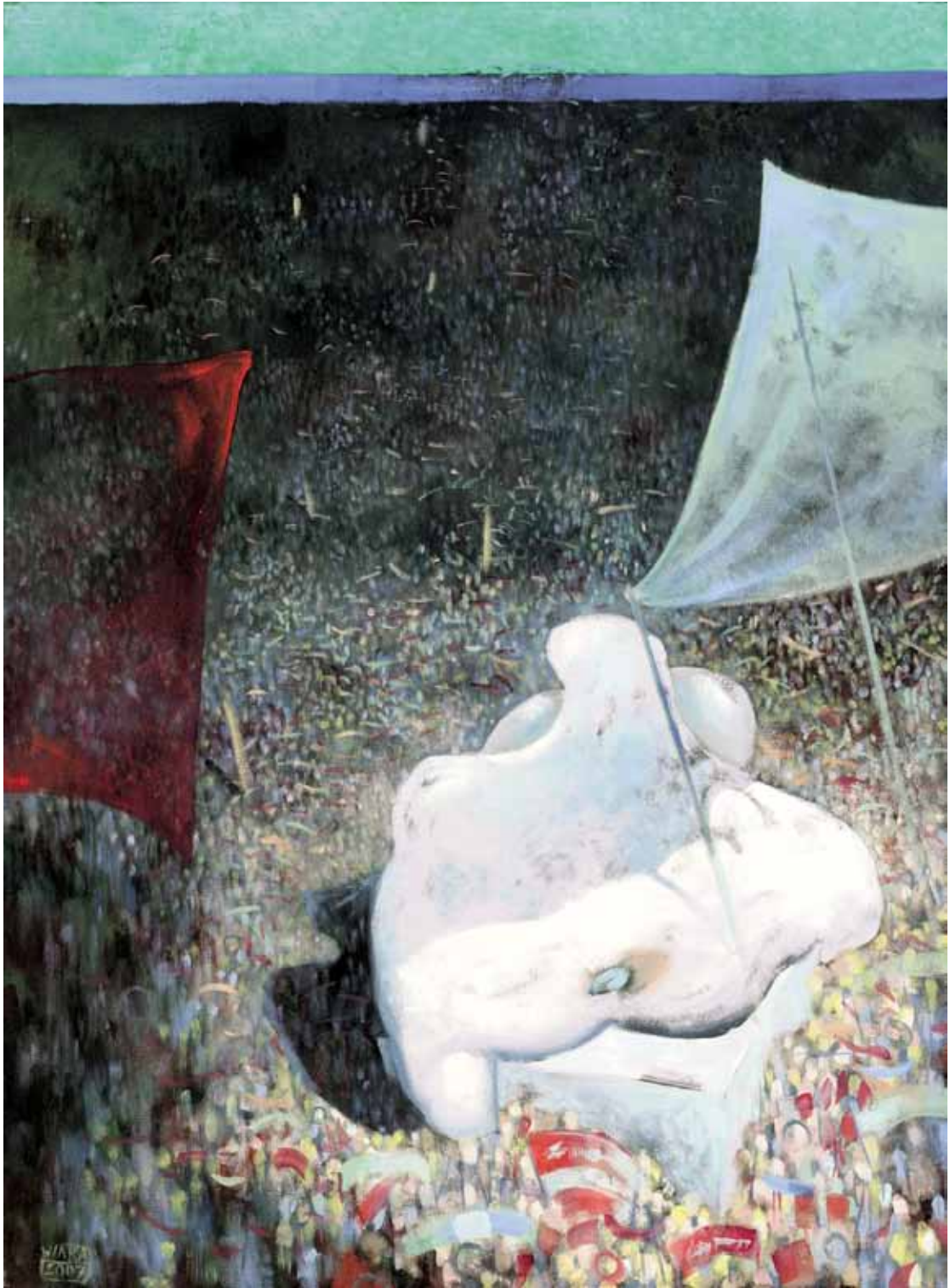
olej, plátno
Öl auf Leinwand
95 × 70 cm
2007
soukromá sbírka
Privatsammlung

sa pred vyslovením pravdy nepodarilo odstrániť. Pravda a skutočnosť sú len poznatky, ktoré sa vyvíjajú s celou príslušnou vedou. Lebo hoci vedec predpokladá, že poznáva objektívnu skutočnosť, od neho nezávislú, fakticky poznáva len svoju objektívne a subjektívne podmienenú, historicky veľmi premenlivú skúsenosť a svoju pravdu buduje tiež len na nej. Za skutočnosť pokladá teda svoju skúsenosť. No skúsenosť sa rýchlo mení a vedec zistí, že sa mu skutočnosť – pravda zomylnila a musí ju nahradiť inou. Koľko už bolo astronomických právd a skutočností o postavení Zeme voči Slnku, o podstate človeka, koľko ich je o podstate dnešnej finančnej a hospodárskej krízy?

V umení je to len čiastočne inak. Je to najstaršia kultúrna disciplína, bezprostredne sa vyjadruje zmyslovosťou a subjektívnosťou, osobitým podaním, na ktorom má zmyslovosť veľký podiel, je v ňom priam nevyhnutné. Veľkí majstri v každej oblasti umenia by neboli veľkými majstrami, keby ich diela neboli výrazom ich osobnosti, vyznačujúcej sa svojším rukopisom, čiže práve osobitým videním a podaním svojho predmetu, podľa ktorého ich často spoznáme skôr než podľa mena.

bestimmt, wie ein Autor Erkenntnis material auswählt, dieses betrachtet und, notwendigerweise, ob er eine gewonnene Erkenntnis als wahr oder glaubwürdig einstuft.

Verständlicherweise ist Wissenschaft darum bemüht, sich der Subjektivität bestmöglich zu entledigen, verzerrt sie doch schließlich Erkenntnis und Wahrheit als deren Resultat. Der Wissenschaft geht es um die Wahrung von Objektivität. Um dies zu erreichen, bedient sie sich verschiedener Methoden, mit denen das Subjekt der Erkenntnis von unerwünschten Nebeneinflüssen frei bleiben soll. Das ist ihr nicht vollständig gelungen, wie ihre Geschichte zeigt, und das, obwohl sie sich ausdauernd darum bemüht. Die Geschichte der Wahrheiten über einen Gegenstand, die in verschiedenen Epochen recht unterschiedlich zu sein pflegen, ist voll von Irrtümern, und so werden alte Wahrheiten immer wieder durch neue ersetzt. Ohne Subjektivität gäbe es keine Irrtümer. Wissenschaft würde Wirklichkeit als solche erkennen, und ihre Wahrheiten würden im Laufe der Geschichte so mechanisch wie ein Holzhaufen anwachsen, auf den man immer wieder ein weiteres Scheit legt. So ist es aber nicht. Die Wahrheiten in

Ukládání >

Die Niederlegung

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2007

Oslava >>

Die Feierlichkeit

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2007

Rastr bytí >>>

Der Raster des Seins

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2007

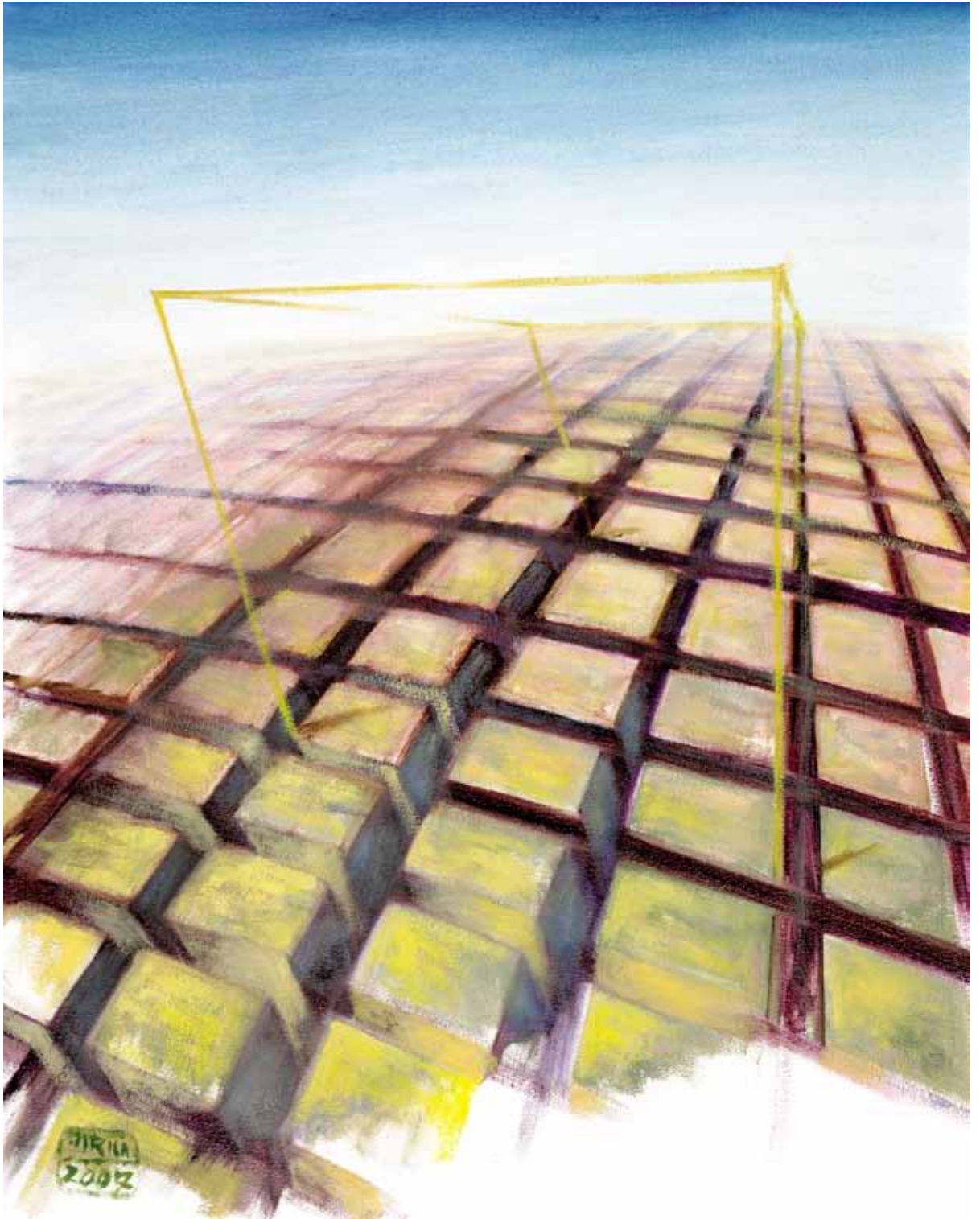
Vynára sa mi však otázka: Môže umenie tiež hovoriť pravdu, keď nezbavuje svojho majstra subjektívnosti, ale si dokonca na nej zakladá, môže potom vyjadrovať aj objektívnu skutočnosť, o ktorej sa v umení tiež hovorí? Akú pravdu a skutočnosť vyjadruje surrealistický básnik, kubistický maliar? Napokon umenie sa vyjadruje konkrétne, názorne, farbami, tvarmi, tónmi, pohybom, teda prostriedkami, ktoré možno vnímať, kým pravda je výpoveď často veľmi abstraktná a je adresovaná rozumu. Zdá sa, že v umení ju môže vysloviť sem-tam len umelec beletrista vo svojom diele, lebo má k nej najbližšie. Spomeňme si na aforizmy veľkých spisovateľov, básnikov, ktoré radi čítame a osvojujeme si ich ako hlboké životné postrehy. Ale jestvuje pravda v ostatných druhoch umenia?

Myslím si, že aj umenie hovorí pravdu a vôbec nie diametrálne odlišnú od vedeckej a že sa obracia nielen na zmysly, ale aj na rozum, na celú bytosť človeka. Umelec je aj mysliteľ, má svoj pohľad na svet, svoju životnú filozofiu, ktorú svojím dielom špecificky reprezentuje, prihovára sa svojim divákovi, poslucháčovi, oslovuje ich. Štetcom, dlátom, sláčikom sa síce vyjadruje len konkrétne, ale za vnímateľným alebo v ňom samom je jeho

Bezug auf eine Sache verändern sich historisch gesehen nicht nur qualitativ, sondern auch quantitativ.

Und, ich wiederhole, wo Wahrheit ist, ist auch Wirklichkeit. Auch in der Wissenschaft ist Wirklichkeit nur eine Erkenntnis, also wie auch Wahrheit Erkenntnis, belastet durch eine immer noch nicht sichtbare Subjektivität, die sich vor Aussprechen der Wahrheit nicht beseitigen ließ. Wahrheit und Wirklichkeit sind nur Erkenntnisse, die sich mit der ganzen einschlägigen Wissenschaft entwickeln. Obwohl ein Wissenschaftler meint, er erkenne die objektive, von ihm unabhängige Wirklichkeit, erkennt er tatsächlich nur seine objektiv und subjektiv bedingte, historisch sehr veränderliche Erfahrung, und seine Wahrheit baut auch nur auf dieser auf. Er hält also seine Erfahrung für Wirklichkeit. Diese Erfahrung verändert sich aber rasch, und der Wissenschaftler stellt fest, dass es sich bei seiner Wirklichkeit-Wahrheit um einen Irrtum handelt und er sie durch eine andere ersetzen muss. Wie viele astronomische Wahrheiten und Wirklichkeiten wurden nicht schon in Bezug auf die Position der Erde zur Sonne verkündet, über das Wesen des Menschen, über das Wesen der aktuellen Finanz- und Wirtschaftskrise?

« Na břehu

Auf dem Ufer

olej, plátno

Öl auf Leinwand

95 × 70 cm

2007

posolstvo, oslovenie diváka, výzva jeho rozumu, aby sa nad dielom zamyslel, snažil sa pochopiť jeho význam, zmysel a povedal svoje áno alebo nie. Teda aj umelec hovorí, oslovuje, vyzýva, provokuje, ale inak než vedec, politický rečník, lebo poväčšine nemá k dispozícii slová. Týka sa to predovšetkým moderného abstraktného umenia, no určité posolstvo, hoci aj nechcené, je zašifrované aj v realistickom umení. Umelec ním vyjadruje okrem seba aj svoju dobu, podáva o nej svedectvo, ktoré sa dá prečítať a z neho vyčítať ako z historického dokumentu. Nepre-zrádza nám azda Rembrandtova *Anatómia Dr. Tulpa (Pitva)* po tejto stránke veľmi mnoho? A potom ide o tichú, prípadne aj hlasnú debatu, ktorú vyvolá svojim posolstvom, podobne ako keď rečník niečo prednesie, slovne vyjadrí nejakú myšlienku, podstatu toho, o čom hovoril, čím navodí diskusiu s publikom. Trafil do čierneho alebo nie? Vyrojí sa množstvo otázok, ktoré prípadne ani nevie zodpovedať. Obecenstvo sa rozdelí na tábory.

Aj umelec svojou neslovnou výpoveďou navodí určitú náladu, atmosféru, ktorá diváka nielen „chytí za srdce“, ale aj „za rozum“. Ak len „za srdce“, zanechá v ňom aspoň dojem, ktorý si chce znovu a znovu pomocou diela

In der Kunst ist es nur teilweise anders. Sie ist die älteste Kulturdisziplin und äußert sich unmittelbar in Form von Sinneswahrnehmungen. Subjektivität als persönliche Darstellung, an der Sinneswahrnehmung einen großen Anteil hat, ist hier unumgänglich. In keinem Genre wäre ein großer Meister ein solcher, wenn seine Werke nicht Ausdruck seiner Persönlichkeit wären, die durch seine eigene Handschrift, oder gerade durch seine persönliche Sicht und Darstellungsweise gekennzeichnet ist, aufgrund derer wir Werke oft rascher erkennen als dem Namen des Meisters nach.

Allerdings schwebt mir eine Frage vor: Kann denn Kunst überhaupt objektive Wirklichkeit, von der auch in der Kunst gesprochen wird, verkünden, wenn sich ein Meister nicht der Subjektivität entledigt, sondern gerade Wert auf sie legt? Welche Wahrheit oder Wirklichkeit bringt ein surrealistischer Dichter oder kubistischer Maler zum Ausdruck? Letztendlich drückt sich Kunst konkret und anschaulich aus, durch Farben, Formen, Töne, Bewegungen, Mittel also, die wir wahrnehmen können, wohingegen Wahrheit eine Aussage ist, oft sehr abstrakt und an den Verstand gerichtet. Es hat den Anschein, dass sie in der Kunst hier und da in seinem Werk nur ein Künstler-Schriftsteller verkünden kann, der ihr nahe ist. Denken wir nur an die Aphorismen großer Schriftsteller und Dichter, die wir gern lesen und uns als Lebensbeobachtungen von großer Tiefe zu eigen machen. Ist Wahrheit denn auch in anderen Kunstformen vorhanden?

Ich denke, auch Kunst kündigt von Wahrheit, und nicht nur von Wahrheit, die der wissenschaftlichen diametral entgegengesetzt ist, und sie spricht damit nicht nur die Sinne, sondern auch den Verstand, also das ganze menschliche Wesen an. Der Künstler ist auch Denker. Er hat seinen eigenen Blick auf die Welt, seine eigene Lebensphilosophie, für die sein Werk stellvertretend steht, und er möchte sein Publikum erreichen. Mit Pinsel, Stemmeisen oder Geigenbogen wird zwar nur Konkretes ausgedrückt, aber hinter dem Wahrnehmbaren, oder in ihm selbst, verbirgt sich eine Botschaft, ein Gruß an den Betrachter, die Aufforderung an dessen Verstand, sich mit dem Werk auseinander zu setzen, seine Bedeutung und seinen Sinn zu erfassen und sich mit einem Ja oder Nein dazu zu äußern. Auch der Künstler artikuliert sich also, spricht an, fordert oder provoziert, aber anders

Vítězství »»

Der Sieg

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2007

obnovovať, vracat' sa k nemu. Melanchólia Čajkovského hudby nehovorí len o jeho osobnej dráme ako muža, ktorý nepoznal lásku k žene, ale budí v nás náladu vyjadrujúcu mnoho iných melancholických existenciálnych stavov, známych nám z nášho vlastného života, ktoré nás hlboko zasiahli a vraciame sa k nim ako k truchlivým, ale prípadne aj vznešeným spomienkam. Majster tým vyjadril svoju, ale aj našu pravdu, kus spoločnej životnej skúsenosti a podľa nej hodnotenej skutočnosti, opravdivosti, ozajstnosti a presvedčivosti, ktorú odborný kritik často veľmi výstižne podchytil. A keď som vo foyeri frankfurtskej opery videl veľký Chagallovo obraz, na ktorom smutný osol hral na violončele, skoro som sa rozplakal a tešieval som sa naň viac ako na operné predstavenia. O takom diele by sa dala napísať dlhá úvaha.

Umenie teda nie je len opravdivé, ozajstné, ale ozajstné je aj preto, lebo je aj pravdivé a vyjadruje skutočnosť. Umeľcova výpoveď, pravdivosť a opravdivosť môže byť niekedy až nadčasová, jeho dielo oslovuje ponad stá a tisícročia, čo sa nedarí ani vede, a jeho pravdivosť sa v očiach divákov mení podľa historických okolností. Starogrécke umenie nám ešte vždy má čo povedať a udivuje nás, kým

als ein Wissenschaftler oder ein politischer Redner, stehen ihm doch überwiegend gerade keine Worte zur Verfügung. Das betrifft vor allem moderne abstrakte Kunst, doch bestimmte Botschaften, wenngleich dies ungewollt ist, sind auch in der realistischen Kunst verschlüsselt. Der Künstler stellt nicht nur sich selbst dar, sondern verkörpert zugleich seine Epoche, ist ihr Zeuge, womit sich in seiner Kunst lesen lässt wie in einem historischen Dokument. Klärt uns *Dr. Tulps Anatomie (Obduktion)* von Rembrandts diesbezüglich nicht in vielem auf? Dann kommt es zu einer stillen, manchmal auch lauten Debatte, die der Künstler mit seiner Botschaft in Gang setzt, ähnlich wie wenn ein Redner etwas vorträgt, seine Gedanken verbal ausdrückt, das Wesentliche des Gesprochenen, womit er eine Diskussion mit dem Publikum auslöst. Hat er ins Schwarze getroffen oder nicht? Es tauchen viele Fragen auf, die er manchmal gar nicht beantworten kann. Das Publikum teilt sich in zwei Lager.

Auch der Künstler ruft durch seine wortlose Botschaft eine Stimmung, eine Atmosphäre hervor, die dem Betrachter nicht nur „ans Herz geht“, sondern auch „seine Vernunft anspricht“. Geht sie nur „ans Herz“, bleibt zumindest ein

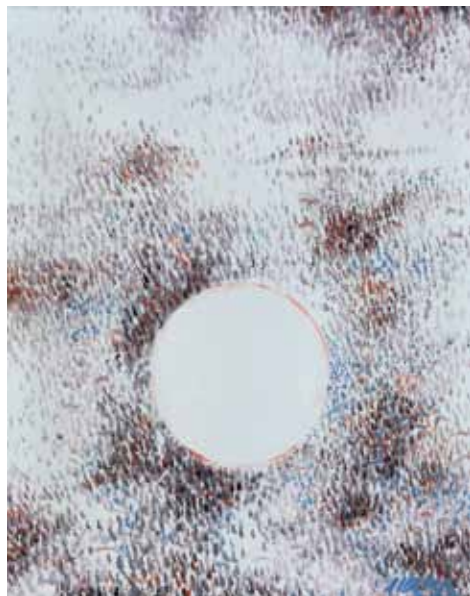
Geometrie »

čarovného kruhu

Geometrie eines

Zauberkreises

olej, plátno
Öl auf Leinwand
25 × 20 cm
2007

Na náměstí »»

Auf dem Hauptplatz

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2007

◀ **Klidná revoluce**
Friedliche Revolution

olej, plátno
Öl auf Leinwand
95 × 70 cm
2007

vtedajšia veda nám svoje už dávno oznámila a je prekonaná. Umenie – teda pravé, ozajstné umenie – vôbec nestarne, ani keď ho vystrieda iná jeho forma, čo podľa môjho názoru svedčí o tom, že vyjadruje čosi hlboko ľudské, stále, čo zub času nenahodá. Pritom však žiaden umelec nevyjadruje, tak ako ani vedec, objektívnu pravdu a skutočnosť samu osebe, ale len svoju vlastnú, ktorú má však podloženú a zažitú inak ako vedec. Tak je to potom aj s jeho divákmi.

Tu však stojíme pred problémom. Do umelcovho vnútra nevidíme a jeho posolstvo, výpoveď, najmä ak ide o abstraktné dielo, doslova nepoznáme. Oboje teda chápeme po svojom, svojím osobným založením, svojou subjektívnosťou, životnými osudmi. A každý inak, lebo aj tu platí staré známe filozofické princípium individuationis, individuálny princíp, podľa ktorého niet na svete dvoch celkom rovnakých vecí, tým skôr ľudí, a teda aj ich videní, chápaní tohto sveta, a tým skôr aj chápaní umelcovho diela. No práve vďaka neurčitosti a širokosti umelcovej abstraktnosti môže mu každý rozumieť, byť s ním zajedno, aj keď prípadne fakticky, vzhľadom na jeho vnútro, je ďaleko od neho a rozumie mu len po svojom. To je veľmi dôležité, lebo to svedčí o tom, že nás svojím

Eindruck, den der Künstler später mit Hilfe des Werkes immer wieder zu erneuern und zu dem er zurückzukehren sucht. Die Melancholie von Tschaikowskys Musik zeugt nicht nur vom persönlichen Drama eines Mannes, dem die Liebe zu einer Frau verwehrt blieb. Durch sie wird auch eine Stimmung erweckt, werden viele uns bekannte existenzielle Zustände ausgedrückt, die wir aus eigener Erfahrung kennen und die uns tief getroffen haben mögen und die wir uns in traurigen, bisweilen auch erhabenen Erinnerungen zurückrufen. Der Meister brachte also nicht nur seine, sondern auch unsere Wahrheit, ein Stück gemeinsamer Lebenserfahrung und nach ihr bewerteter Wirklichkeit, Wahrhaftigkeit und Überzeugung zum Ausdruck, die ein fachlich versierter Kritiker oft sehr treffend einfängt. Als ich im Foyer des Frankfurter Opernhauses ein großes Bild von Marc Chagall sah, auf dem ein trauriger Esel Violoncello spielt, weinte ich fast und freute mich darüber fast mehr als auf die Opernaufführung. Über so ein Werk könnte man lange Essays schreiben.

Die Kunst ist also nicht nur wahrhaftig, wirklich, sondern sie ist wirklich, weil sie wahr ist und Wirklichkeit zum Ausdruck bringt. Die Aussage eines Künstlers, seine Wahrheit und Wahrhaftigkeit können manchmal über der Zeit stehen. Sein Werk verkündet über Jahrhunderte, ja sogar Jahrtausende hinweg, was der Wissenschaft nicht gelingen will. In den Augen eines Betrachters verändert sich die Wahrheit des Künstlers allmählich nach historischen Gegebenheiten. Wir staunen heute noch über die Kunst der alten Griechen, die uns noch immer etwas zu sagen hat, während die damalige Wissenschaft längst überholt ist. Kunst, echte, wirkliche Kunst, altert nicht, selbst wenn ihre Form durch andere ersetzt wird, wodurch sie meiner Meinung nach etwas tief Menschliches und Dauerhaftes zum Ausdruck bringt, etwas, woran auch der Zahn der Zeit nicht nagen kann. Dabei bringt kein Künstler, genauso wenig wie ein Wissenschaftler, eine objektive, sondern nur seine eigene Wahrheit und Wirklichkeit zum Ausdruck, die er anders als ein Wissenschaftler begründet und verarbeitet. Und so ist es dann auch mit seinem Publikum.

Hier stehen wir aber vor einem Problem. Wir schauen in den Künstler nicht hinein, seine Botschaft, seine Aussage erkennen wir nicht, vor allem dann nicht, wenn es sich um ein abstraktes Werk handelt. Beides verstehen wir auf

**Noční průvod »
Nächtlicher Umzug**

olej, plátno
Öl auf Leinwand
95 × 70 cm
2007

širokým záberom preda len nejako zasiahol. A ak sa dozvie, čo v jeho diele vidíme, môže sa aj veľmi diviť, pretože na to pri tvorbe vôbec nemyslel, vyjadroval čosi celkom iné. No divákov pohľad aj tak obstojí, lebo divákovi sa dostáva to, čo mu umelecké dielo má dať. Ide mu, paradoxne povedané, o seba, a nie o umelca. B. Croce hovorí vo svojej *Estetike*, že nie básnik sa rodí, ale že človek sa rodí básnikom. To neznamená, že všetci sme schopní písať básne, ale že na tomto spoločnom základe môžeme básnikovi, umelcovi vôbec rozumieť, hoci aj po svojom.

Umenie je teda v určitom zmysle, svojou výpoveďou, posolstvom vždy aj abstraktné. Dnes však nie je abstraktné len tým, že abstrakcia je akoby za dielom, kým ono samo také na výzor nie je, ale prenikla už do neho samého, do jeho vnímateľného materiálu a divák stojí pred otvorenou výzvou, aby zistil, „čo tým chcel básnik povedať“. Je to, povedal by som, konkrétna abstrakcia. Čo mi hovorí konkrétna škvrna na obraze, ničomu sa nepodobajúca, čo si mám o nej myslieť? Ale azda si preda len mám čosi myslieť, hľadať v nej vecnosť, výpoveď, ktorej môžem porozumieť. A ako vieme, kto hľadá, nájde.

unsere eigene Art, geprägt durch Veranlagung, Subjektivität und Schicksal. Jeder von uns tut dies anders, gilt doch auch hier das alte philosophische principium individuationis, das Individuationsprinzip, wonach es auf der ganzen Welt keine zwei gleichen Dinge, geschweige denn Menschen und damit Anschauungen und Auffassungen von dieser Welt, geschweige denn Deutungen eines Kunstwerkes gibt. Dank der Nicht-Fassbarkeit und Breite der künstlerischen Abstraktion kann jeder den Künstler verstehen und sich mit Blick auf sein Innenleben mit ihm identifizieren, auch wenn man tatsächlich weit von ihm entfernt sein mag und ihn lediglich auf eine eigene Art und Weise versteht. Das ist entscheidend und zeugt davon, dass er uns mit seinem breiten Kanon irgendwie angesprochen hat. Erfährt er von dem, was wir in seinem Werk sehen, kann es für ihn sehr verwunderlich sein, weil er bei Erschaffung seines Werkes gar nicht an Vergleichbares gedacht, sondern sich um etwas ganz anderes bemüht haben mag. Dennoch besteht der Blick des Betrachters, weil er bekommt, was ihm das Kunstwerk vermitteln soll. Paradox ausgedrückt, geht es ihm um sich selbst und nicht um den Künstler. B. Croce spricht in seiner *Ästhetik* davon, dass

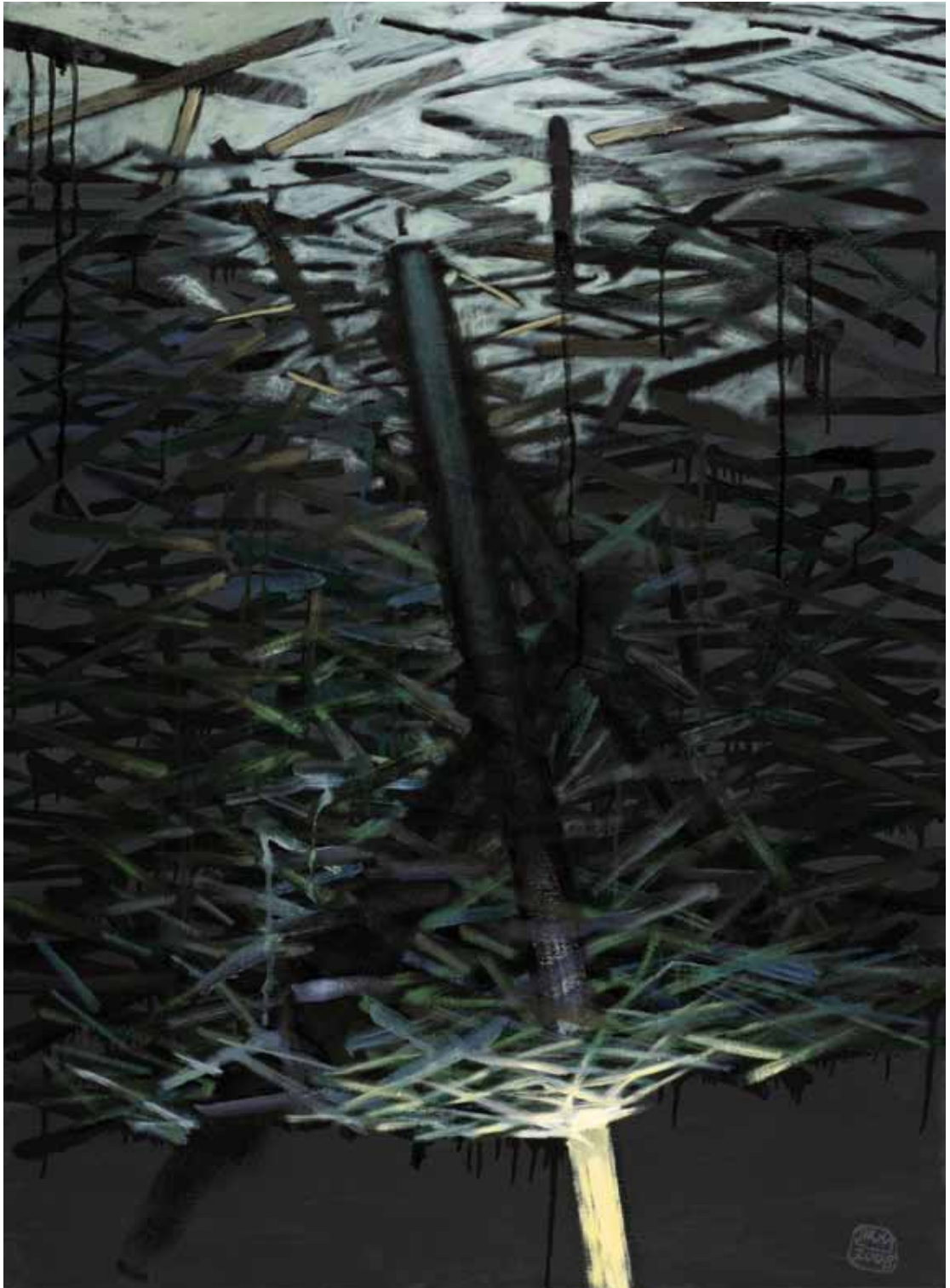

Sedimentace I »
Die Sedimentation I
olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2007

Z hlubin »
Aus der Tiefe
olej, plátno
Öl auf Leinwand
95 × 70 cm
2007

Za špatného počasi
Beim schlechten Wetter

olej, plátno
Öl auf Leinwand
95 × 70 cm
2008

V tunelu

Im Tunnel
olej, plátno
Öl auf Leinwand
95 × 70 cm
2007

sbírka I Sammlung der
Galéria M. A. Bazovského

Vidím v tom ducha dnešnej doby, prejavujúceho sa aj vo vede, kde napríklad geológ stojí pred milióny a miliardy rokov starými zemskými vrstvami a má z nich prostredníctvom určitých znakov, náznakov, stôp zistiť, aká bola v období ich vzniku na Zemi situácia pre život, akú úroveň mohol mať a podobne. Tak stojí dnes pred podobnými otázkami archeológ, kozmológ, nehovoriac o „mikrovedcoch“, ktorí prenikajú do vnútra prírody, nám na povrchu celkom neznámeho. Žijeme v dobe výziev (boli vždy, ale dnes sú azda väčšie), aby sme uvažovali z čiastočných povrchových prejavov vecí o ich vnútri. Vnútri sa snažíme porozumieť, lebo chceme vedieť, ako sa veci majú, rozlúštiť záhadu ich podstaty, ktorá nám nedáva spať. Aj nerozlúštené tajomstvo abstraktného umeleckého diela nás znepokojuje a aj preto sa k nemu vraciame.

Pred takýmto tajomstvom a úvahami o ňom som stál, keď som sa díval na Mežrického obrazy. Na prvý pohľad som videl, že stojím pred dielom s veľmi špecifickým abstraktným pohľadom na svet, ktorého majster ho dal na plátno nielen štetcom, ale aj rozumom. Jeho subjektivita sa rozprestierala predom mnou na veľkých plochách a vyzývala ma, aby som sa cez jej húštinu prepracoval k jadrú vecí. Ako sa na tieto obrazy mám dívať, ako ich chápať?

Dielo J. Mežrického mi svoje poslanstvo naskrze neponúkalo a naznačovalo, že cesta k nemu bude náročná, ak vôbec nájditeľná. Toho realistického, vnucujúceho sa samo sebou, je v jeho obrazoch málo a má inú funkciu než v realistickom diele samom osebe. Presnejšie povedané, takmer všetky detaily samy osebe sú v ňom realistické, no svojou spolupatričnosťou, spoločným významom nevyjadrujú nič na prvý pohľad reálne – azda až na ľudí, ktorí sú však tiež len naznačení, nerozoznatelní žena od muža, jedni ako druhí, všetci zajedno v dobrom i zlom, masoví, ale anonymní v širokom zmysle slova. Azda aj preto sa trencianska výstava týchto obrazov nazývala *Anonymita ľudského mraveniska*. S tým sa však nemôžem uspokojiť, lebo to by znamenalo zmieriť sa s nerozlúšteným tajomstvom. Prečo anonymita? Čo chcú tí ľudia? Nič? To je nezmysel.

A nemôžem o týchto obrazoch povedať ani to, že sú pekné, presnejšie, že vyjadrujú krásu, lebo ich estetická pôsobnosť je zatlačená do úzadia, akoby tiež chcela povedať, že tu ide

kein Dichter geboren, sondern der Mensch als Dichter geboren werde. Das heißt bei weitem nicht, dass wir alle Gedichte schreiben können, es liegt jedoch nahe, einen Dichter- Künstler auf dieser gemeinsamen Grundlage, wenn auch auf ganz eigene Art, zu verstehen.

Die Kunst ist in einem bestimmten Sinne immer abstrakt durch ihre Aussage, ihre Botschaft. Heute ist sie abstrakt nicht nur dadurch, dass die Abstraktion sozusagen hinter dem Werk steht, obwohl es selbst dem Anschein nach kein solches ist, sondern dadurch, dass die Abstraktion in das Werk, in sein wahrnehmbares Material vordrängt, wobei der Betrachter vor der offenen Herausforderung steht, festzustellen „was der Dichter damit sagen wollte“. Ich würde sagen, dass das eine konkrete Abstraktion ist. Was sagt mir auf dem Bild ein dem Nichts ähnlicher Fleck, was soll ich mir dazu denken? Vielleicht soll ich mir auch nur etwas denken, seine Sachlichkeit und Aussage suchen, die ich begreifen kann. Wie wir wissen, findet, wer sucht.

Ich sehe darin den Geist unserer Zeit der sich auch in der Wissenschaft widerspiegelt, wo beispielsweise ein Geologe vor Millionen und Milliarden alten Erdschichten steht. Anhand bestimmter Zeichen, Anzeichen und Spuren soll er feststellen, wie etwa die Lebensbedingungen auf der Erde zum Zeitpunkt ihrer Entstehung waren oder auf welcher Stufe sich etwa das Leben befand. Vor ähnlichen Fragen steht ein Archäologe oder Kosmologe, ganz zu schweigen von „Mikrowissenschaftlern“ die in das Innere der Erde vordringen, das uns, die wir auf der Erdoberfläche leben, vollkommen unbekannt ist. Wir leben in einem Zeitalter der Herausforderungen(, die es immer gab, nur sind die heutigen vielleicht noch größer), damit wir aus partiellen oberflächlichen Erscheinungen von Dingen auf deren Wesen schließen. Wir wollen begreifen und erforschen, was uns schlaflose Nächte bereitet, das Wesen der Dinge und dessen Geheimnisse entschlüsseln. Auch nicht Entschlüsseltes an einem abstrakten Kunstwerk beunruhigt uns, und deshalb kehren wir zu ihm zurück.

Als ich Jirkas Bilder betrachtete, stand ich nachdenklich vor solch einem Geheimnis. Auf den ersten Blick war zu sehen, dass ich vor einem Werk stehe, in dem sich ein spezifischer abstrakter Blick auf die Welt erkennen lässt, was der Meister nicht nur mit dem Pinsel, sondern auch mit seinem Verstand auf der Leinwand

Na náměstí II
Auf dem Hauptplatz II
olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2007

« V bunkru
Im Bunker
olej, plátno
Öl auf Leinwand
95 × 70 cm
2008

« Ztroskotání
Die Strandung
olej, plátno
Öl auf Leinwand
95 × 70 cm
2007

o niečo vážnejšie, než je krása sama osebe. Rozhodujúca je myšlienka.

Spomínam si, že už na prvej návšteve v Mezříckého byte som sa zvlášť zahľadel na obraz nazvaný *Pomník jasnovidca*. Znázorňuje len jasnovidcovu hlavu, celú obviazanú gázou, pripomínajúcu mi hlavu motoristu po ťažkej havárii na nemocničnom lôžku. No hlava je na podstavci, díva sa kamsi ponad obzor do neba a na očiach, ktoré sú tiež previazané, má okuliare. Za ním, celkom na pozadí sú nad sebou dva múry, v nižšom je kus krajiny, vo vyššom nie je nič. Žiadalo sa mi vysvetliť si to a urobil som to po svojom.

Jiří Mezřícký je triezvo rozmyšľajúci človek, ironik, satirik, s odstupom od ľudskej hlúposti, a jasnovidca má v jeho očiach dozaista ironický podtext. Jedno slovenské príslovie výstižne konštatuje: „Hovorili proroci, že bude tma v noci.“ To ešte jasnovidci dokážu, a ak občas dokážu aj viac, tak len uhádnu. Napokon už aj z ich názvu je vidieť, že sú to ľudoví hádači. Veď ani vedecká prognostika či futurológa sa ešte ďaleko nedostala, lebo kompetentne predpovedať čo len na krátky čas dopredu osobné a spoločenské udalosti, ktoré nás zaujímajú najviac, je pre množstvo zúčastnených a nepredvídateľných

zum Ausdruck gebracht hatte. Seine Subjektivität, die sich vor mir auf großen Flächen ausbreitete, war eine Aufforderung an mich, durch ihr Dickicht zum Kern der Sache vorzustoßen. Wie sollte ich diese Bilder betrachten, wie sollte ich sie verstehen?

Jirkas Werk bot sich mir nicht durch seine Botschaft an, vielmehr war angedeutet, dass der Weg zu ihm sehr anspruchsvoll sein würde, wenn er denn überhaupt zu finden wäre. Realistisches, das sich selbst aufdrängt und mit einer anderen Funktion als in einem realistischen Werk behaftet ist, gibt es in seinen Bildern recht wenig. Genauer gesagt sind fast alle Details an und für sich realistisch, stellen jedoch aufgrund der Art und Weise, wie sie zusammengefügt, gemeinsam gedeutet wurden, auf den ersten Blick nichts Realistisches dar – mit Ausnahme vielleicht der Menschen, die jedoch nur angedeutet sind und nicht voneinander zu unterscheiden, ob Mann, ob Frau, einer ist wie der andere, und alle sind sich im Guten und Bösen einig, massenhaft doch im breiten Sinne des Wortes, anonym. Auch deshalb vielleicht lautete der Titel einer Ausstellung „Anonymität des menschlichen Ameisenhaufens“. Damit kann ich mich jedoch nicht zufrieden geben. Das würde

Hora na žlutém nebi ›

**Berg auf dem
gelben Himmel**

olej, plátno
Öl auf Leinwand
145 × 105 cm
2008

bedeuten, mich mit einem nicht entschlüsselten Geheimnis zufrieden zu geben. Warum die Anonymität? Was wollen die Leute? Nichts? Das ist Unsinn.

Ich kann auch nicht sagen, dass die Bilder schön wären, genauer, dass sie Schönheit vermittelten. Ihre ästhetische Wirkung wird in den Hintergrund gedrängt, als ob gesagt werden sollte, dass es hier um Wesentlicheres als Schönheit geht. Entscheidend ist die Idee.

Ich erinnere mich daran, wie ich mich schon bei meinem ersten Besuch in Jirkas Wohnung regelrecht in ein Bild verguckte, das *Denkmal des Hellsehers* hieß. Es stellt nur den Kopf des Hellsehers dar. Dieser ist vollständig mit Gaze verbunden, was mich an den Kopf eines schwer verunglückten Motorradfahrers auf einem Krankenbett erinnerte. Doch der Kopf mit aufgesetzter Brille und verbundenen Augen ruht auf einem Sockel, der Blick geht irgendwohin in den Himmel, über den Horizont. Hinter ihm, ganz im Hintergrund, befinden sich zwei Wände. Auf der einen, der niedrigeren von beiden, sieht man Fragmente einer Landschaft, auf der anderen nichts. Man sehnte sich geradezu danach, das zu deuten, und ich tat es denn auch auf meine Art.

V poušti ›

In der Wüste

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2008

Tenkrát ››

Damals

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2007

komponentov mimoriadne ťažké. Predpovedať presne na stovky a tisícročia dopredu udalosti vo svojom odbore dokáže dnes len astronómia našej planetárnej sústavy (čiastočné a úplné zatmenia Slnka, Mesiaca, pozície planét, kalendárne a iné javy), ktorá sa preto stala už po Newtonovi v 18. storočí kráľovnou vied a po tejto stránke si túto pozíciu udržala dodnes. Čo však z toho máme, keď nám ide predovšetkým o naše osobné a spoločenské osudy? Lebo poznať svoju osobnú a potom vôbec ľudskú budúcnosť je azda naše najväčšie životné želanie. Ustavične vykračujeme do budúcnosti, pritom nevieme, ani čo nás v nej čaká v najbližšom momente. To je jeden z nekonečného množstva našich paradoxov.

Jasnovidci, veštiaci z krištáľovej gule, z kariet alebo z mnohých iných vecí, a ezoterici vôbec sú síce u určitej vrstvy občanov dnes veľmi obľúbení, no často uhádnu najviac ak všeobecne sa opakujúce, šťastlivé alebo nešťastlivé všeludské udalosti, ale sotva niečo konkrétne a ojedinelé. A toto všeobecné vidím na spomenutom obraze ako krajinku za spodným múrom, krajinku, ktorá môže byť takmer kdekoľvek na svete. A celkovú jasnovidcovu nemohúcnosť vyjadruje podľa mňa to prázdno pred horným múrom. Samy tieto múry poukazujú na jasnovidcovu obmedzenosť, neschopnosť. Nepomáhajú mu ani okuliare, lebo pod nimi je gáza.

Myslel som si, že otázku mám zodpovedanú a cítil som sa zajedno s majstrom, ale natískal sa mi aj iný výklad tejto scenérie. Hlava jasnovidcova je dosť hrdo vztýčená a zahľadená do neba, to, že je obviazaná, môže znamenať, že ju ktosi zneuznáva, no jej oči vidia aj cez obvazy, k čomu jej dopomáhajú aj okuliare, a múry za ňou môžu znamenať, že sa jej kladú prekážky hoci aj duchovného charakteru, že veda ju ironizuje, deklasuje, takže nedovídi ani tam, kam by azda mohla, až napokon nevidí nič. Tento výklad sa mi však nepáčil, lebo ako poznám Mezřického zmyšľanie, jeho postoj k jasnovidectvu je asi opačný. Niečo mi teda v mojom druhom výklade neladilo, necítil som sa vnútorne zajedno s tvorcou obrazu, mojej subjektivite tiež vyhovoval prvý výklad a vyvolil som si jeho. Nevieť, akú odpoveď by mi dal Jirka M., keby som sa ho na to opýtal. Možno, že nejakú tretiu a celkom inú, ale nerozladila by ma, lebo som na neporozumenie pripravený. Svoje som si však z toho obrazu vzal a to mi stačilo.

Jirka ist ein nüchtern denkender Mensch, ein Ironiker, Satiriker mit Abstand zur menschlichen Dummheit. Der Hellseher hat in seinen Augen sicher eine ironische Bedeutung. Ein slowakisches Sprichwort konstatiert treffend: „Es sprachen die Propheten, dass es finster werde in der Nacht.“ Das schafften die Hellseher gerade noch, den Rest erraten sie bisweilen. Letztendlich kann man schon ihrer Benennung entnehmen, dass sie nur Wahrsager sind. Wissenschaftliche Prognostik und Futurologie sind schließlich noch nicht so weit, dass sie Unvorhersehbares oder gesellschaftliche Ereignisse die uns brennend interessieren, kompetent vorausszusagen vermögen, das ist wegen der Fülle an Beteiligten und unvorhersehbaren Dingen außerordentlich schwer. Es gelingt nur der Astronomie, auf Jahrhunderte und Jahrtausende im voraus Ereignisse genau vorher zu sagen, und das bezieht sich dann auf unser Planeten-System (teilweise oder totale Finsternis der Sonne und des Mondes, Position der Planeten und anderes). Schon im 18. Jahrhundert, nach Newton, wurde sie zur Königin der Wissenschaften erhoben, eine Position, die sie bis heute hält. Davon haben wir aber nichts, geht es uns doch vor allem um unser persönliches und gesellschaftliches Schicksal. Unsere persönliche Zukunft und im weiteren die Zukunft der Menschheit zu erkennen, ist unser größtes Anliegen. Stetig schreiten wir der Zukunft entgegen, ohne dass wir wüssten, was uns im nächsten Moment erwartet. Das ist nur eine unserer unzähligen Paradoxien.

Hellseher, die aus einer Kristallkugel, einem Kartenspiel oder anderem wahrsagen, oder die heutzutage in bestimmten Schichten sehr populären Esoteriker erraten sich allgemein wiederholende glückliche oder auch unglückliche Ereignisse der Menschheitsgeschichte, doch kaum etwas Konkretes oder Singuläres: Allgemeines, das auf dem erwähnten Bild hinter der rückwärtigen Mauer sichtbar ist, Landschaft, die es fast überall auf der Welt geben könnte. Die Leere vor der vorderen Mauer weist auf das ganze Unvermögen des Hellsehers. Allein diese Mauern deuten auf seine Beschränktheit und Unfähigkeit hin. Augengläser helfen ihm nichts, denn seine Augen sind mit Gazastreifen verbunden.

Ich dachte, ich hätte meine Frage beantwortet, und stimmte mit dem Meister überein. Doch drängte sich mir noch eine andere Deutung der Szenerie auf. Der Kopf des Hellsehers

Nebe v zemi
Himmel in der Erde

olej, plátno
Öl auf Leinwand
40 × 30 cm
2008

Pomoc!
Mayday!

olej, plátno
Öl auf Leinwand
25 × 20 cm
2008

ragt ziemlich selbstbewusst in den Himmel, sein Verband kann andeuten, das ihn jemand verkennt, wobei er, dank seiner Augengläser, trotz verbundener Augen sehen kann. Durch die Mauern dahinter ist angedeutet, dass es Hindernisse, wenn auch geistigen Charakters, gibt, die Wissenschaft ironisiert und deklassiert ihn, so dass er nicht dorthin sieht, wohin er vielleicht sehen könnte, bis er schließlich das große Nichts erblickt. Wie ich Jirka kenne, hat er wahrscheinlich einen ganz anderen, entgegengesetzten Bezug zur Hellseherei, weshalb mir diese Erklärung nicht gefiel. In meiner zweiten Erklärung stimmte also etwas nicht, weil ich zu keiner inneren Einheit mit dem Bildschöpfer fand. Meiner Subjektivität entsprach die erste Interpretation, deshalb erklärte ich sie zu meiner eigenen. Welche Antwort von Jirka zu erwarten wäre, weiß ich nicht. Vielleicht eine dritte, eine ganz andere, durch die ich aber nicht verstimmt wäre, weil ich Missverständnisse gewöhnt bin. Mir reichte es, dem Bild meine eigene Erklärung entnommen zu haben.

Ich möchte noch ein Beispiel nennen. Ein Zyklus großformatiger Bilder heißt „Kreuzweg“. Bei seiner Betrachtung fühlte ich mich hilflos. Bei einer Ausstellung ging ich ratlos immer wieder von einem Bild zum anderen. Aus dem

Uvediem ešte jeden príklad. Séria veľkých Jirkových obrazov má názov *Krížová cesta*. Pri pohľade na ňu som sa cítil bezmocný a chodil som v piešťanskej výstavnej miestnosti bezradne od prvého obrazu k poslednému a späť. Rôzne útvary z rôzneho, z denného života známeho materiálu, z kameňa či železného šrotu, alebo z tkaniny, dreva, rozmanito pokrútené, akoby dvíhajúce sa a klesajúce cesty, sem-tam nejaké tvary, podobajúce sa pri dobrej vôli človeku, väčšinou šedivé, tmavé až smútočné farby... Napokon som sa Mezříckého opýtal, prečo krížová cesta. „Nie krížová cesta Kristova,“ znela odpoveď, „ale každého človeka na zemi“. Zrazu sa mi rozbresklo a mal som jasno, skladačka dávala zmysel, moja fantázia a um dopracovávali a vykladali detaily, pretože už som dosť skúsený na to, aby som v tom videl aj svoju niekdajšiu krížovú cestu, aj vyprávanie o krivolakom ľudskom osude, ktorého dobru, ale najmä zlu neujde azda ani jeden človek. Táto séria obrazov vznikla v šesťdesiatych rokoch minulého storočia, čo výpoveď ešte dokreslovalo.

A tak som postupne prenikal do tajomstva viacerých ďalších obrazov, hoci nie všetkých. Pred niektorými stojím dodnes ako pred hádankou, no azda ju raz rozriešim. Verím totiž, že všetky majú svoje poslanstvo a že je rozluštiteľné, verím, že sú prístupné racionálnemu výkladu. Niečo napovedajú aj ich názvy. Umenie môže byť voľnou hrou fantázie, môže byť výrazovo iracionálne až mystické, o mnohých surrealistických a iných umelcoch sa písalo, že pracujú v tranze, že ani sami nemusia vedieť, prečo o tom a tom a takým a takým, zahmleným, nepochopiteľným spôsobom hovoria – to všetko prijímam, ale keďže prijímam aj tézu, že všetko v človeku aj v jeho psychike má príčinu, na ktorú sa dá prísť, verím, že aj takzvaná iracionálna tvorba sa dá alebo bude raz dať racionálne vyložiť. Máme už predsa psychoanalýzu, ktorá preniká do donedávna neznámych hĺbín ľudskej duše a snaží sa vykladať veľkú časť nášho vedomia motiváciou z nevedomia. V umelcovi môže nájsť vďačné pole pôsobnosti, ba už ho asi aj dávno našla. Už Freud ho našiel v Leonardovi da Vinci.

A čo tým teda sledujeme? Snažíme sa zistiť, ako sa veci majú, aká je pravda a skutočnosť o danej veci v očiach autora, ktorý sa o nej vyjadruje. Nepochybujem, že ich má aj Mezříckého dielo. Možno, že autor nemá ešte jasno sám v sebe, možno, že jeho pohľad na skutočnosť

täglichen Leben bekanntes Material wie Stein oder Eisenschrott, Gewebe, Holz war hier verschieden geformt, etwa mannigfach gekrümmt, wie erhebende und abfallende Wege, hie und da, beim guten Willen, menschenähnliche Formen, meistens grau, dunkel, traurige Farben ... Schließlich fragte ich Jirka: „Warum der Kreuzweg?“. „Nicht der Kreuzweg Jesu Christi, sondern der eines jeden Menschen auf der Erde“, lautete seine Antwort.

Plötzlich ging es mir auf, ich hatte mir Klarheit verschafft. Das Puzzle bekam einen Sinn, meine Fantasie und mein Talent verarbeiteten die Details und erklärten sie zugleich. Denn ich war schon erfahren genug, darin auch meinen damaligen Kreuzweg zu sehen, eine Erzählung über das holprige menschliche Schicksal, wo dem Guten, vor allem aber dem Bösen niemand entgeht. Der Zyklus entstand in den sechziger Jahren, was die Aussage noch unterstrich.

Und so bin ich sukzessive in die Geheimnisse einiger, wenn auch nicht aller weiteren Bilder eingedrungen. Manche sind für mich bis heute Rätsel geblieben, die ich in der Zukunft zu lösen hoffe. Ich bin davon überzeugt, dass sie alle eine zu entschlüsselnde Botschaft in sich bergen und sich rational erklären lassen.

Bezeichnend ist freilich auch ihre Benennung. Die Kunst kann zu einem freien Spiel der Fantasie werden, sie kann darstellend irrational bis mystisch sein. Über viele surrealistische und andere Künstler wurde geschrieben, dass sie in Trance arbeiten, dass sie selbst nicht unbedingt wissen, warum sie über dieses und jenes auf solch vernebelte und unverständliche Art und Weise sprechen – all das akzeptiere ich. Nachdem ich mir die These zu eigen gemacht habe, dass alles seine Ursache im Menschen und seiner erforschbaren Psyche hat, glaube ich, dass auch die sogenannte irrationale Schöpfung erklärbar ist oder sein wird. Die Psychoanalyse, die in bis vor kurzem noch unbekannte Tiefen der menschlichen Seele eindringt und einen Großteil unseres Bewusstseins durch Motivierung des Unterbewusstseins zu erklären versucht: Im Künstler fände sie ein fruchtbares Feld, das sie aber ohnehin und sehr wahrscheinlich schon längst aufgetan hat. Sigmund Freud hat dieses Feld bei Leonardo da Vinci gefunden.

Was wollen wir damit eigentlich erreichen? Wir sind darum bemüht zu erkunden, wie es mit Wahrheit und Wirklichkeit bestimmter Dingen aus Sicht des Autors steht. Ich zweifle nicht

určitých vecí, na jej podanie sa mení, čomu by nasvedčoval aj viditeľný rozdiel medzi spomenutou *Krížovou cestou* zo šesťdesiatych rokov a novšími prácami, predstavenými na piešťanskej výstave v osobitnej miestnosti. Novšie práce sú, povedal by som, realistickejšie, aspoň v tom zmysle, že sú tu rôznorodé predmety z reálneho života a ich občas očividná logická spojitosť, no celková kompozícia sa vymyká snahe o pochopenie. Časté sú tu davy ľudí, ktoré čosi demonštrujú, kamsi kráčajú, akoby tam, kam ešte ľudská noha nevstúpila, zaberajú hory-doly, piesočné pláne a zasnežené vrchy, tieto vrchy sú však v zajatí veľkých mreží, čo sa na dnešnej preľudňujúcej sa zemeguli dá pochopiť. Masy štrajkujú, zjazdujú (ako naznačujú názvy niektorých obrazov), triumfálne mávajú transparentmi, ale stoja proti akýmsi veľkým zábranám, proti ktorým ako keby boli bezbranné, im samým neškodné, niekedy – *na Zjazde* – sú len pod stanmi a vôbec ich nevidno, inokedy sú ľudia takí drobní, že sa nedajú rozoznať od pestrofarebných kvetov (alebo sú to kvety?) a prenikajú cez múry, opevnenia, cez všetko a všade ako infekčné baktérie, porážajú a sputávajú Gullivera, pod ktorým sa ich masovosť takmer stráca atď. Tomu všetkému čosi z nášho života zodpovedá a Mezřícký na to poukazuje, protestuje, niekedy ako keby aj pohadzoval rukou nad márnosťou, absurdnosťou a zhubnosťou týchto podujatí. Dojem z takýchto obrazov je pochmúrny, deprimujúci, nad ľudstvom sa tu vznáša čosi fatálne, čomu sa nedá ujsť. Stojím a dumám, riešim, prijíмам a zavrhumem, hľadám nové vysvetlenie. Mal jasno sám Jirka M., čo tým všetkým povedal? Uspokojil sa niekedy len so stvárnovaním svojich dojmov z nejakej situácie? Nechcel zanechať odkaz? Sám sa totiž vo svojej spomenutej knižke príliš skromne nazval „bezvýznamným mysliteľom“ a často hovorí o pocitoch, náladách.

Chytám jeho hryzavé *Povídky a jiné nesmysly* znovu do rúk a popri programovo absurdnom humore, ako by som si dovolil nazvať prvé jeho poviedky, ktorý harmonizuje so satirickým až ironicko-drastickým duchom knižky, nachádzam tu aj vážne úvahy o dnešku, postoj k nemu vcelku i k jeho najmodernejšiemu umeniu, aj niečo o majstrovi samom a napokon celkom na konci aj jeho mnohovranné *Vyznání*. Vidím, že som sa pri hodnotení jeho obrazov ako pochmúrnych a pesimistických

darán, das sich beides auch in Jirkas Werk finden lassen. Möglicherweise ist sich der Autor noch nicht Klaren darüber, vielleicht ändert sich seine Sicht auf die Wirklichkeit bestimmter Dinge, auf ihre Darstellung. Das macht auch den sichtbaren Unterschied zwischen dem schon erwähnten *Kreuzweg* aus den Sechzigern und Arbeiten aus, die bei einer jüngeren Ausstellungen gezeigt wurden. Meiner Meinung nach sind diese Arbeiten realistischer, zumindest in dem Sinn, dass es hier heterogene Gegenstände aus dem realen Leben und einen zumindest zeitweise augenscheinlich vernehmbaren und logischen Zusammenhang gibt; die gesamte Komposition allerdings entzieht sich momentaner, manchmal auch langfristiger Bemühungen sie zu begreifen. Oft ist eine Menschenmasse präsent, demonstrierende Scharen schreiten irgendwo hin, sozusagen dorthin, wo noch kein Mensch seinen Fuß hinsetzte, sie beschlagnahmen Berge, Täler, Sandstrände oder verschneite Gipfel die in einem großen Gitter gefangen sind. Das erscheint begreiflich angesichts der heute zunehmend überbevölkerten Erde. Die Massen streiken, sie richten Kongresse aus (wie die Titel mancher Bilder andeuten), sie schwingen triumphierend Transparenten, zugleich aber stehen sie vor großen Hindernissen, gegen die sie sich offenbar nicht wehren können, manchmal, *beim Kongress*, haben sie sich in Zelte verkrochen, so dass man sie nicht mehr sieht, ein anderes Mal sind die Menschen so klein, dass sie sich nicht mehr von Blumen unterscheiden lassen (oder sind das doch Blumen?), sie durchdringen Mauern, Festungen, schlichtweg alles und jeden Ort wie Bakterien, sie besiegen und fesseln Gulliver, unter dem ihre Massenhaftigkeit fast verschwindet. Dem entspricht aus unserem Leben etwas, worauf Jirka hindeutet und wogegen er protestiert, manchmal so, als ob er mit der Hand über Sinnlosigkeit, Absurdität und Verderblichkeit dieser Veranstaltungen schwenken würde. Der Eindruck, der durch seine Bilder vermittelt wird, ist düster, wenn nicht sogar deprimierend, schwebt doch über der Menschheit etwas Fatales, dem niemand entgehen kann. In Gedanken vertieft, bleibe ich stehen und überlege, entschlüssele, nehme auf, vieles verwerfe ich auch auf der Suche nach einer neuen Erklärung. Ist Jirka klar, was er damit gesagt hat? Hat er sich nicht mit der Darstellung seiner Eindrücke von bestimmten Situationen zufrieden gegeben? Will er uns einen Hinweis, ein Vermächtnis

Symbol reklamy

Das Symbol für Reklame

olej, plátno
Öl auf Leinwand
40 × 30 cm
2008

O reklamě

Über die Reklame

olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 100 cm
2008

hinterlassen? Er selbst nannte sich in dem schon erwähnten Buch, in dem sehr oft von Gefühlen und Stimmungen die Rede ist, sehr bescheiden einen „unbedeutenden Denker“.

Ich nehme seine bissigen *Erzählungen und andere Unsinnigkeiten* wieder zur Hand, und neben dem programmierten absurden Humor, wie ich seine Erzählungen als erste nennen möchte, der mit dem satirischen bis ironisch-drastischen Geist des Buches harmonisiert, finde ich hier auch ernstzunehmende Betrachtungen über die heutige Zeit, seine generellen Ansichten diesbezüglich, eine Einschätzung seiner jüngsten Arbeiten sowie etwas vom Meister selbst. Ganz am Ende findet sich ein bezeichnendes *Bekennnis*. Ich sehe, dass ich mich zumindest teilweise geirrt habe, wenn ich seine Bilder als traurig und pessimistisch gedeutet habe. Denn in ihnen kommt auch Verehrung und Bewun-

Trochu nad ›
a trochu pod hladinou
Ein wenig über und ein bisschen
unter dem Wasserspiegel

olej, plátno
Öl auf Leinwand
145 × 105 cm
2008

častočne mýlil, že vyjadrujú aj úctu a obdiv k všadeprítomnému človeku ako tvorcovi, vynálezcovi, k jeho duchu, objavujúcemu netušené neviditeľné spojitosti a hýbajúcemu zdanlivou sterilitou, no aj odpor k nemu ako ničiteľovi. Že pohoria, ktoré sa na obrazoch Mezřického často vynárajú, symbolizujú aj človekovo sebavedomie, a ako sám odporúča – uložiť pod jemnou snehovou pokrývkou vyriešenú – nevyriešenú, predovšetkým často aj nevyriešiteľnú minulosť na posledný odpočinok. Preto myslí na budúcnosť, hoci vie, že každú jej sekundu prežíva v neistote. Sám má rád ticho krajiny, ktorú pociťuje ako zátišie, a keď vidí okolo seba výstrednosti vo všetkom, chce byť realistom a prijíma radšej banalitu než vízie, lebo

*„k banalitám
žádným vizím
ano
k tomu statickému
a ne spasticky-dynamickému
se přiznávám“.*

Jirka Mezřický sa tým priznáva aj k určitému konzervativizmu a tradicionalizmu vo svojich občianskych a umeleckých postojoch. „Jsem

derung für den überall präsenten Menschen zum Ausdruck, für den Schöpfer, Erfinder, seinen Geist, durch den die scheinbare Sterilität bewegt wird. Zugleich bekundet er seinen Ekel, seine Opposition zu ihm, dem Verderbenden und Vernichtenden. Gebirge, das Jirka in seinen Bildern sehr oft thematisiert, symbolisiert das menschliche Selbstbewusstsein. Er selbst rät, die gelöst-ungelöste, vor allem aber unlösbare Vergangenheit unter einer Schneedecke zur letzten Ruhe zu betten. Deshalb denkt er an die Zukunft, obwohl er weiß, dass er jede Sekunde in Unsicherheit lebt. Er liebt die heilige Ruhe der Landschaft, Landschaft, die er als Stillleben empfindet, und wenn er um sich herum Exzentrisches sieht, will er Realist sein und empfängt lieber Banalitäten als Visionen, denn

*„zu Banalitäten
nicht zu Zukunftsvisionen
ja
zum Statischen
und nicht zu Spastisch - Dynamischem
bekenne mich“*

Somit bekennt sich Jirka in seiner bürgerlichen und künstlerischen Haltung in einem bestimmten Sinne zu Konservativismus und

Okolo cirkusu
Rund um den Zirkus
olej, plátno
Öl auf Leinwand
60 × 50 cm
2008

rád, že končím,“ zdôrazňuje vždy znovu a znovu v rovnomennej úvahe, kde hovorí zakaždým, aj prečo je tak. Nevie sa zmieriť so súčasným morálnym, kultúrnym sploštením a techniko-materiálnym rozbužením života a má aj negatívny postoj k súčasnému umeniu, ktoré opustilo doterajšiu mieru a prepadlo neprijateľným výstrednostiam. „Chápanie umenia sa nemôže zredukovať na vešanie bielizne alebo umiestnenie jelenieho trusu do rohu výstavnej miestnosti“, prípadne na pokrytie podlahy kóstola súvislou vrstvou jedlej soli NaCl, konštatuje. Zostáva verný tradičnému postoj, hoci ho vraj vyslovil Kandinský, že farba na obraze hrá svoju nezastupiteľnú úlohu v tom, že „diváka musí nielen priťahovať, ale musí v sebe skrývať i hlboký obsah“. No podľa Jirku je tento názor z hľadiska moderného umenia už konvenčný a prekonaný, pretože aj Kandinský a Malevič ešte stále používali plochu, štetec a farbu, kým závesné obrazy nebudú už potrebné, lebo „umelecké dielo“ sa dá umiestiť priamo do trojrozmerného priestoru ako spomenuté vešanie bielizne.

Jiří Mezřický zostáva teda pri tradícii, pretože zastáva názor, že aj *konvenčné* môže byť pravé a pravé môže byť konvenčné, ak sa použije nekonvenčne a účinne; že aj *iné* môže byť pravé, ak je objavné, úprimné, pôvodné a nepodliehajúce trendom; že aj konvencia môže byť *originálna*, ak sa použije originálne. Zostáva pri plátne, farbách a štetci, pri nekonvenčnej konvencii, chce pomáhať dekodovať náš život, ktorý je sám zakódovaný a nerozumieme mu, odhaľovať jeho nešváry a stúpania, chce vyjadrovať nielen pocity a nálady, ale aj varujúce a povzbudzujúce myšlienky.

Keď som stál po prvý raz pred Jirkovými obrazmi, toto všetko som ešte nevedel. Teraz, keď pomaly vnikám do jeho diela a myšlienkového sveta, myslím, že mu rozumiem čoraz viac a ešte s väčším dôrazom môžem povedať: Moja reč.

Traditionalismus. „Ich freue mich, am Ende angelangt zu sein“, betont er immer wieder in seinem gleichnamigen Essay, und er sagt auch warum: Er kann sich mit der heutigen Moral, der kulturellen Verflachung und der technisch-materiellen Überwucherung des Lebens nicht zufrieden geben. Auch zur heutigen Kunst, die das bisherige Maß verlassen hat und unannehmbar exzentrischen Exzessen anheim gefallen ist, hat er eine negative Einstellung. Kunstverständnis könne nicht auf ein „Aufhängen von Wäsche“, „die Platzierung von Hirschexkrementen in einer Ecke des Ausstellungsraumes reduziert werden“, auch nicht auf das Überziehen des Fußbodens in einer Kirche mit einer Schicht aus Speisesalz (NaCl). Er bleibt der traditionellen Auffassung treu, auch wenn Kandinsky diese so erklärt hat, dass Farbe eine unvertretbare Aufgabe darin erfülle, dass sich der Betrachter nicht nur von ihr angezogen fühlen, sondern sie auch einen tiefen Inhalt in sich tragen müsse. Nach heutigem Kunstverständnis ist diese Auffassung konventionell und längst überholt, weil Kandinsky und Malevic bei ihrer Arbeit noch durchgängig Leinwand, Pinsel und Farbe verwendeten. Derartige Bilder gelten als längst überholt und werden nicht mehr gebraucht, weil man ein „Kunstwerk“, wie etwa durch das Aufhängen von Wäsche, gleich in einem dreidimensionalen Raum installieren kann.

Jirka vertritt die Auffassung, dass auch Konventionelles echt und Echtes *konventionell* sein könne, wenn es unkonventionell und wirksam angewandt werde. Auch das *Andere* könne echt sein, wenn es etwas Neues bringe, aufrichtig und ursprünglich sei und keinen Trends folge. Auch der Konvention wohne etwas *Originelles* inne, wenn sie auf originelle Weise angewandt werde. Er bleibt bei Leinwand, Farben und Pinsel, bei unkonventioneller Konvention, er will uns dabei helfen, unser Leben zu dekodieren, das selbst verschlüsselt ist (weshalb wir es auch nicht verstehen), seine Zwistigkeiten und falsche Überheblichkeit bloßstellen. Er will nicht nur Empfindungen und Stimmungen, sondern zugleich auch Warnungen und Anregungen zum Ausdruck bringen.

Als ich zum ersten Mal vor Jirkas Bildern stand, wusste ich das alles noch nicht. Jetzt, wo ich allmählich immer tiefer in sein Werk und seine geistige Welt eintauche, meine ich ihn besser zu verstehen und umso deutlicher sagen zu können: „Meine Sprache“.

Pod hladinou II
Unter dem Meeresspiegel II
olej, plátno
Öl auf Leinwand
100 × 100 cm
2008
soukromá sbírka
Privatsammlung

Vodní lidé
Die Wasserleute
olej, plátno
Öl auf Leinwand
60 × 60 cm
2008

Alena Hejlová

Na vrcholu kopce › Auf dem Berggipfel

olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 95 × 70 cm
 2008

Objekt 1 D »
Das Objekt 1 D
 olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 95 × 70 cm
 2008

Anonymita ľudského mraveniska

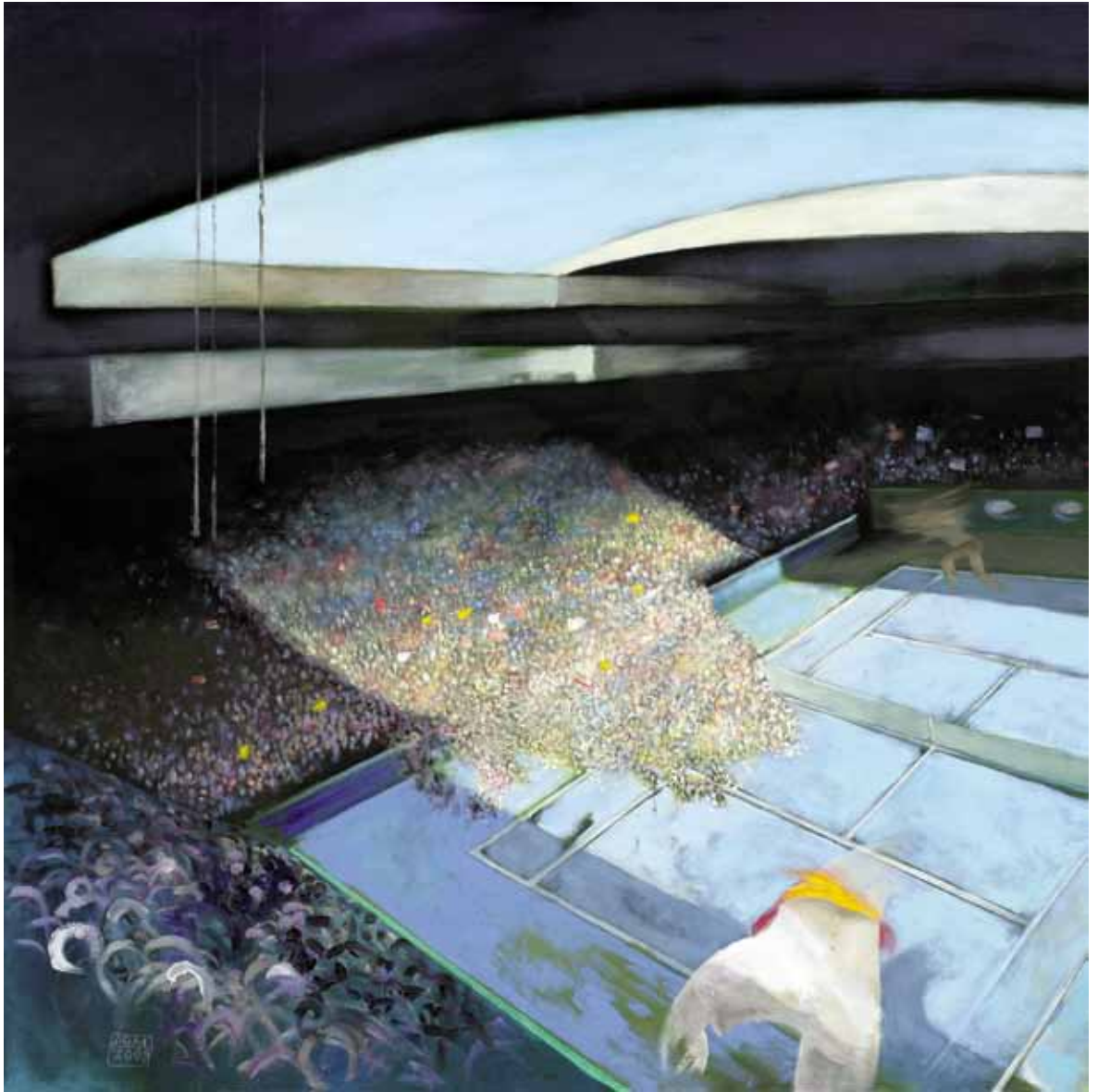
Záhadnosť a tajomnosť vynárajúca sa z akoby samozrejmych tvarov, svet vecí, vecí sveta, ktoré skrýva i ukazuje. Svet, ktorý je vystavený z konkrétnych, avšak v reálnom prostredí nespojitelných motívov. Vizualita v nich je prepojená s hrou pojmových asociácií. Reálne až veristické zobrazenia sú dané do surreálneho kontextu.

Diela maliara Jirku (Jiřího Mezřického) vznikajú ako záznamy procesu slobodnej imaginácie nad skutočným javom alebo predmetom. Autor sa nebojí banality, ani premyslenej, zložitej a poučnej reflexie príjemných, hlbinných duševných stavov. Náhle prebudená obrazotvornosť posúva reálny podnet do oblasti fantázie, v ktorej novovzniknutý celok už nemusí zodpovedať „logicky filtrovanému zážitku skutočnosti“, jej pravidlám a nemenným zákonitostiam.

Anonymität des menschlichen Ameisenhaufens.

Rätselhaftigkeit und Fülle von Geheimnissen als ob sie aus selbstverständlichen Formen aufgetaucht wären, Welt der Dinge, Dinge, die die Welt verhüllen und zugleich hergezeigt werden. Aus konkreten, doch im realen Milieu unvereinbaren Motiven aufgebaute Welt. Ihre innere Visualität verbindet sie mit einem Spiel der Assoziationsbegriffe. Reale bis veristische Abbildungen werden hier in einen surrealen Kontext gebracht.

Die Werke des Malers Jirka (Jiří Mezřický) sind Notizen eines freien Imaginationsprozesses über die wirkliche Begebenheit oder den Gegenstand. Der Autor fürchtet weder die Banalität, noch überlegte, komplizierte und belehrende Reflexionen, noch angenehme, tiefe seelische Zustände. Erweckte Bildhaftigkeit verschiebt den realen Anlass in die Sphäre der Phantasie in der neu entstandenen Gesamtheit,

Australian open

Australien open

olej, plátno

Öl auf Leinwand

100 × 100 cm

2008

Tenis, nebo golf?

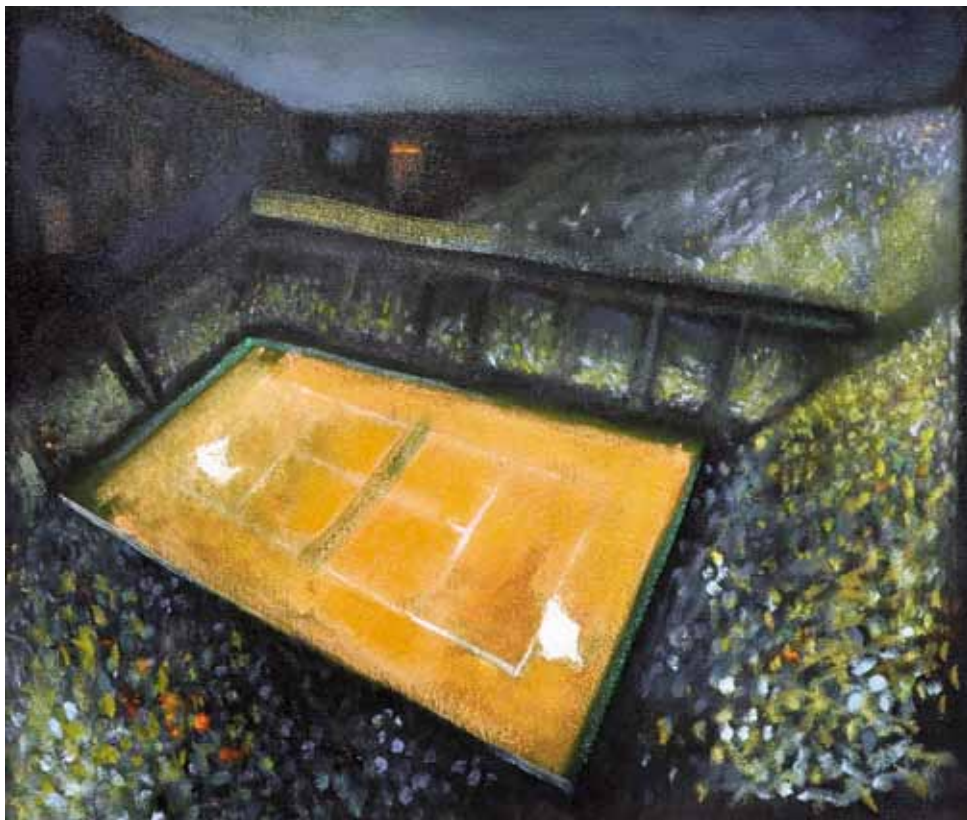
Tennis oder Golf?

olej, plátno

Öl auf Leinwand

20 × 25 cm

2008

Zatím nerozhodně »

Vorläufig unentschieden

olej, plátno

Öl auf Leinwand

140 × 125 cm

2008

Maliarova túžba po vyjadrení pocitov zrodila symbol. Či už farebný alebo pojmový. Jeho prítomnosť v obraze nie je samoučelná, ale funguje ako súčasť mechanizmu provokácie našej mysle, našej predstavivosti.

Znaková reč je viazaná k fenoménu ľudskej existencie, avšak predovšetkým v rovine abstrahovanej podoby bytia. Ľudská bytosť je tým civilizačným faktorom, o prítomnosti ktorej vieme, registrujeme jej tvoriteľskú ale i deštruktívnu úlohu, vizuálne ju však nevnímame.

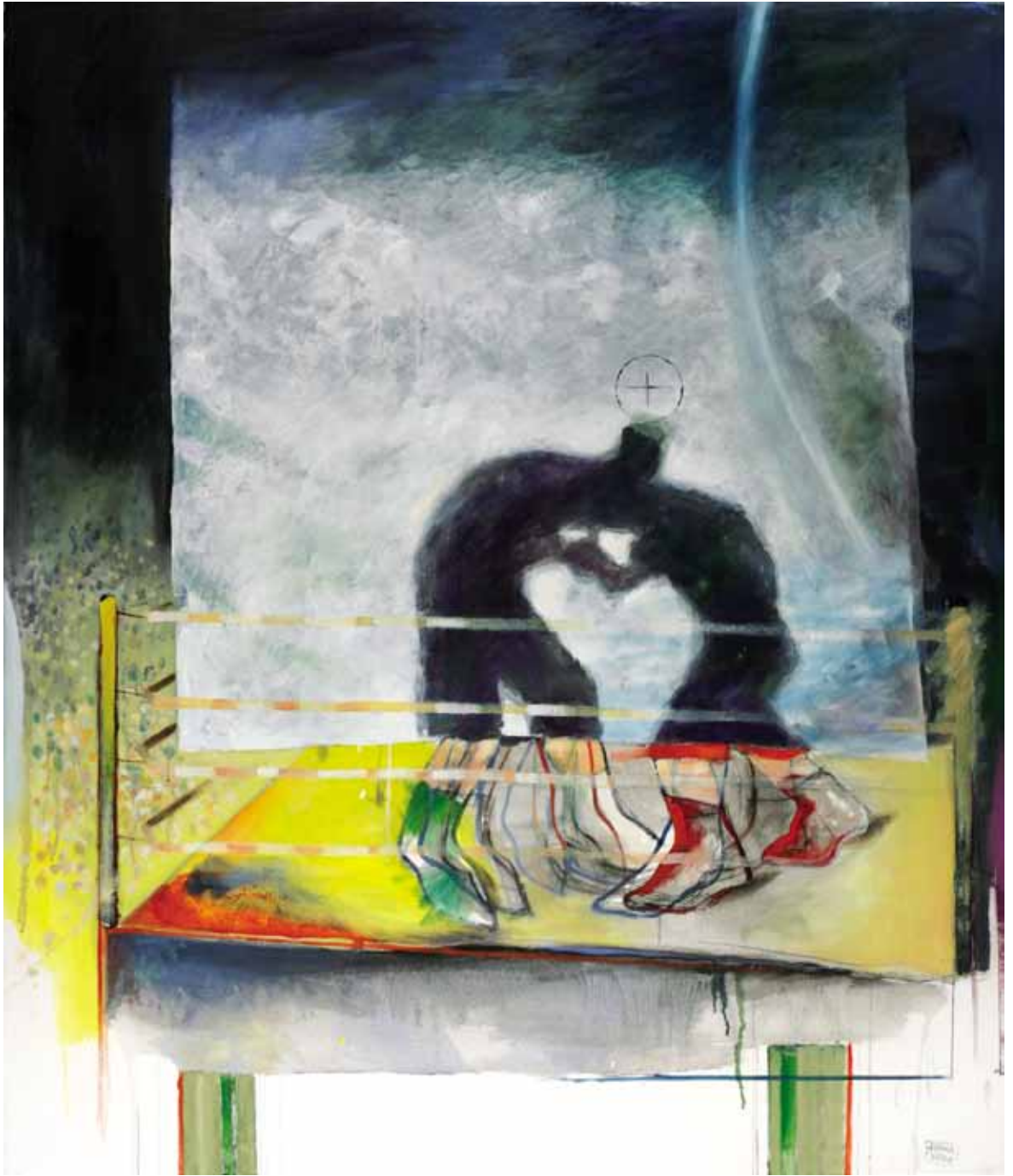
O to závažnejšie potom vyznievajú Jirkové posolstvá s myšlienkovou a výrazovou kontinuitou, ktorá sa dotýka podstatných a všeplatných otázok o mieste a spôsobe existencie človeka vo svete. S obavou sleduje človeka ako súčasťku v súkolí davu a dav ako „anonymné ľudské mravenisko“ pôsobiace v procese civi-

das „durch Logik filtrierte Erlebnis der Wirklichkeit“, muss deren Regeln und ihrer unveränderbaren Gesetzmäßigkeit nicht mehr entsprechen.

Jirkas Sehnsucht nach Darstellung der Empfindungen, hat ein Symbol erschaffen. Das Färbige oder Begriffsmäßige. Seine Anwesenheit im Bild ist nicht Selbstzweck, sondern es funktioniert als Bestandteil eines Mechanismus zur Provokation unseres Gemütes und unserer Vorstellungskraft.

Die Zeichensprache, vor allem auf der Ebene abstrahierter Gestalt des Seins, ist mit Phänomen der menschlichen Existenz eng verbunden. Menschliches Wesen, ein Zivilisationsfaktor, von dessen Anwesenheit wir wissen, dessen schöpferische und destruktive Mission wir registrieren, ist jedoch optisch nicht wahrnehmbar.

Archeologický nález
Archeologiefund

olej, plátno
Öl auf Leinwand
97 × 70 cm
2008

Skupinový portrét diváků >
Das Gruppenportrait
der Zuschauer

olej, plátno
Öl auf Leinwand
125 × 120 cm
2008

lizácie. Dav prináša pozitívnu zmenu, ale i dav v negatívnom zmysle slova ako neovládateľná masa ľudí ničiaca hodnoty. Autor upozorňuje, aká krehká a ohrozená je rovnováha vecí a činností na Zemi, ako neľahké je ju udržať na svojom mieste.

Od nadčasových otázok globálneho charakteru, pohľadov do nekonečného kozmu, obrátil Jirka svoju pozornosť k problematike konkrétneho geopolitického kontextu. Ako rámec svojho poslania si zvolil scenériu krajiny. Reálnu podstatu scenérii však zbavil zaužívaných formulácií, aby ju ako čisto formálny a výtvarný symbol povýšil na novú interpretáciu. Diela zobrazujúce vrcholy Alpských veľikánov, polia a morské pláže, predmety zahalené tkaninou, známe i neznáme krajiny s prvkami tajomstva, diváka vnáša do sveta mimo našu realitu. Jeho až mystickému poňatiu krajiny odpovedá i maliarova práca s perspektívou, zvyrazňujúca fatalitu dialok za horizontom.

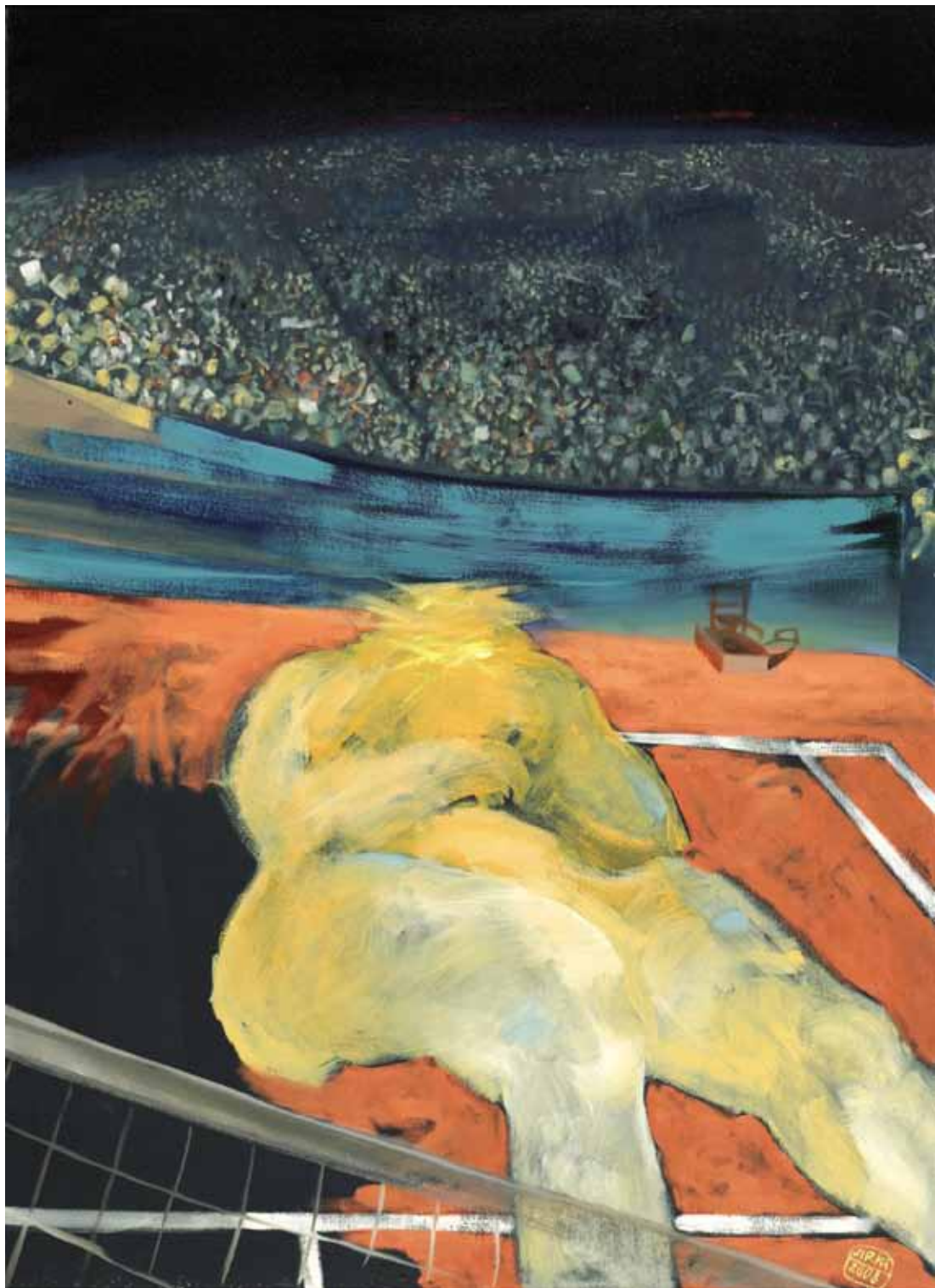
Mezřícký pracuje s výrazovým aparátom, ktorý inklinuje k vyjadrovaciemu jazyku realizmu a impresionizmu. Jeho myšlienkový a citový stav však smeruje k hlbšej sonde do zobrazovaného, k zvýšenej psychologizácii

Umso deutlicher erklingen Jirkas Botschaften in gedanklicher und gestalterischer Kontinuität, sie berühren wesentliche allgemeingültige Fragen, postulieren die Situation und die Beschaffenheit der menschlichen Existenz in der Welt. Mit Besorgnis beobachtet er den Menschen in der Masse als Bestandteil des Räderwerkes und die Menschenmasse als „anonymen Ameisenhaufen“, der wesentlich in den Prozess der Zivilisation eingreift. Die Menschenmenge, die einerseits positive Veränderungen bewirkt, ist andererseits eine unüberschaubare Werte vernichtende Menschenmasse. Der Autor macht darauf aufmerksam, wie zerbrechlich und bedroht die Ausgewogenheit der Dinge und Tätigkeiten auf der Erde sind und wie schwer es ist, sie zur Ordnung anzuhalten.

Von zeitlosen Fragen globalen Charakters, von den Blicken in den unendlichen Kosmos hat Jirka seine Aufmerksamkeit abgewendet, um sich dem konkreten geopolitischen Kontext als Problem zu widmen. Für's Einrahmen seiner Botschaft hat er das Landschaftsszenario gewählt. Das Real-Wesentliche der Szenerien hat er von gebräuchlichen Formulierungen befreit und sie gleichzeitig als rein formales und

« Prohraný zápas
Verlorenes Match

olej, plátno
Öl auf Leinwand
95 × 70 cm
2008

a zosilneniu emotívnych účinkov. Tomu napomáha kultivované narábanie s maliarskymi výrazovými prostriedkami – s farbou a svetlom, ako náladotvornými činiteľmi.

Autor neútočí na divákove zmysly básnivo vznešenými názvami, naopak, nerád vnucuje svoj názor a obrazy k duševnej spotrebe by najradšej odovzdával bez slov.

Určujúci pocit zodpovednosti, ktorým Jirkova tvorba roky pôsobí, vnáša do tém jeho obrazov prvok etický. Aspoň nepoflavujúcim empatickým náhľadom chce chrániť životodarné reálne, obsažné a tvorivé niečo pred ničím, vkrádajúcim sa do umenia cez úpadkovú vyprázdnenosť ľudskej mysle.

Suggestívna naliehavosť Jirkových obrazov spočíva v tom, že predmety a ľudia sú nositeľmi subtilných psychologických obsahov, zahŕňajúcich v sebe tiež nevysvetliteľného tajomstva. Autor sleduje ľudské vnímanie obecné a rieši ho svojou výtvarnou štruktúrou, aby tým následne dal výraz novej svojbytnosti umenia, ktoré, povedané slovami klasika, „nie je len bezduchou napodobeninou, ale podobenstvom“.

bildnerisches Symbol zur neuen Interpretation erhoben. Werke, welche die Gipfel der Alpenriesen darstellen, Felder und Meerstrände, mit Gewebe verhüllte Gegenstände, bekannte und unbekannte Landschaften mit geheimnisvollen Elementen entführen den Betrachter in die Welt jenseits unserer Realität. Seiner fast mystischen Auffassung der Landschaft entspricht auch die Arbeit mit der Perspektive, die die Fatalität der Ferne hinter dem Horizont betont.

Jirka arbeitet mit Ausdrucksmitteln, die dem Sprachgebrauch des Realismus und Impressionismus zugeneigt sind. Doch sein gedanklicher Gefühlszustand tendiert zum tieferen Sondieren des Dargestellten, zu erhöhter Psychologisierung und Verstärkung der emotionalen Wirkung. Dies wird durch kultivierte Handhabung der malerischen Ausdrucksmittel, durch Farbe und Licht als Stimmung bildende Elemente unterstützt.

Der Autor attackiert das Publikum nicht mit dichterisch erhabenen Namen, im Gegenteil: ungern zwingt er seine Anschauung auf, am liebsten möchte er seine Bilder dem Betrachter unbenannt zur geistigen Verarbeitung vorlegen.

Das bestimmende Gefühl der Verantwortung, das Jirkas Arbeiten über die Jahre vermitteln, bringt Ethik in die Themen seiner Bilder. Mit einer beharrenden, empathischen Anschauung will er Lebenserhaltendes, Reales, Inhaltliches und Schöpferisches vor dem Nichts, das sich in die Kunst durch die entartete Leere des menschlichen Denkens eingeschlichen hat, bewahren.

Die suggestive Dringlichkeit von Jirkas Bildern besteht darin, dass Gegenstände und Menschen Träger der subtilen psychologischen Inhalte sind und den Hauch eines unerklärbaren Geheimnisses in sich bergen. Der Autor verfolgt die menschliche Wahrnehmung im Allgemeinen, löst sie durch seine Art der Darstellung auf, um ihr nachfolgend den Ausdruck neuer künstlerischer Eigenartigkeit zu verleihen, die – mit den Worten eines Klassikers – „nicht Nachbildung, sondern ein Gleichnis ist“.

**Vystoupení celebrit ›
Auftritt der Zellebriten**

olej, plátno
Öl auf Leinwand
60 × 60 cm
2008
soukromá sbírka
Privatsammlung

Open air ››

Open air
olej, plátno
Öl auf Leinwand
145 × 105 cm
2008

Václav Mezřický

Úctování...

Osud umění ve 20. Století je v podstatě neradostný. Pokud vznikala jeho díla skutečně v pravdě, bylo vždy vystavováno stálým úderům a náporům „dějin“ – jež ve zpětném pohledu se podobají nesmyslnému hemžení mas a davů, které nevědí kudy kam. Radost z toho, že rokem 1989 konečně skončilo prokleté krátké 20. století – když v naší monarchii začalo na sv. Annu 1914 – mlží znovu předzvěst nových krizí nastupujícího nového tisíciletí.

Není divu, že v takové situaci duchové vyšší míry senzitivity na umělecké zobrazení niterných reflexí doby nakonec rezignují. Pavel Kosatík ve studii „Ústně více“, mapující část literárně-filosofického světa v Čechách šedesátých

Unter dem Strich...

Das Schicksal der Kunst im 20. Jahrhundert ist eigentlich unerfreulich. Wenn die Werke in wahrer Aufrichtigkeit entstanden sind, waren sie ständigen Hieben und Anstürmen der „Geschichte“ ausgesetzt, ähnlich ist es – rückblickend betrachtet – dem sinnlosen Gewimmel der Menschenmengen ergangen, der Masse, die nicht wusste, wohin der Weg führen sollte. Die Freude darüber, dass mit dem Jahr 1989 endlich dem verfluchten, kurzen 20. Jahrhundert ein Ende gesetzt wurde – es hatte in unserer Monarchie am Tag der heiligen Anna im Jahre 1914 begonnen – war getrübt von Vorahnungen neuer Krisen des kommenden neuen Jahrtausends.

Manifestace ›

Die Manifestation

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2008

Za polárním kruhem ››

Hinter dem Polarkreis

olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2008

« Vynořít!

Auftauchen!

olej, plátno

Öl auf Leinwand

25 × 20 cm

2008

« Co se to s námi děje?

Was geschieht mit uns?

olej, plátno

Öl auf Leinwand

25 × 20 cm

2008

soukromá sbírka

Privatsammlung

let píše o tehdy výrazné osobnosti české literatury Věry Linhartové, která se rozhodla přestat rozmnožovat rostoucí hory vyprázdňených románových příběhů: „Vyprávění ji ve skutečnosti nekonečně nudilo; přesněji řečeno ji snad dokonce uráželo, přistihla – li někoho alespoň zčásti úctyhodného, jak mátožnými pohyby znovu snová tentýž tisíckrát ohraný příběh: do města přijel nový muž, potkal se s dívkou, kdosi k tomu cosi podivného řekl, kdosi jiný zemřel – a jakpak to bylo dál? Když někdo v románě otevřel dveře do koupelny, co je asi za nimi? „„Nakonec vždycky je to tak, že – Máša miluje Konstantina, Konstantin Ninu, Nina Trigorina, a Trigorin, protože nemiluje nikoho, žije s Arkadinovou; a tak je to se vším““ . Čtenáři si plnili hlavy cizími fantaziemi a listovali jak o závod, aby se dozvěděli, jak to všechno dopadlo...

...Chtěla nalézt způsob vyjádření, který bude vlastní jen literatuře – a skutečně vytvořila texty, jež byly nepřevoditelné do ostatních uměleckých forem. Bylo obtížné představit si, že by podle kterékoli její knihy mohl být například natočen film...

...Dokonce i jediný zdánlivě statický prvek jejího myšlení, fixaci na jazyk, později několikrát odhodila – a poté, co se zbavila češtiny a přijala jazykovou kulturu francouzskou, vydala se zas dál a později se zahloubala do studia

In so einer Situation ist es nicht verwunderlich, dass jene, mit einem höherem Maß an Sensibilität ausgestatteten Geister, auf künstlerische Reflexionen des Zeitgeistes letztendlich verzichtet hatten. Pavel Kosatík beobachtete Ende der 1960er Jahre in seiner Studie „Mehr dann mündlich“ (Ústně více) ein Segment des literarisch – philosophischen Geschehens in Böhmen und schrieb damals über eine herausragende Persönlichkeit der tschechischen Literatur, Věra Linhartová: „Sie hatte entschieden, die anwachsenden Stapel entleerter Romane nicht zu vermehren.“

“Das Erzählen hat sie in Wirklichkeit unendlich gelangweilt, wenn nicht beleidigt, falls sie jemanden, zum Teil Honoratioren, ertappte, wie sie mit schemenhaften Bewegungen zum tausendsten Male wiederholte Geschichte aufs Neue spinnen“ (Kosatík), „... in die Stadt ist ein unbekannter Mann gekommen und einem Mädchen begegnet, irgendwer sagte ihm etwas Merkwürdiges, jemand anderer ist gestorben – und wie ging es weiter? Wenn jemand die Tür zum Badezimmer aufmachte, was war vielleicht dahinter? Schließlich ist es immer so: Mascha liebt Konstantin, Konstantin Nina, Nina den Trigorin und Trigorin, weil er niemanden liebt, lebt mit Arkadinova und so ist es mit allem. Die Leser füllen ihre Köpfe mit fremden

Pád »

Der Absturz

olej, plátno

Öl auf Leinwand

145 × 105 cm

2008

Vesmírna mise »

Die Weltraummission

olej, plátno

Öl auf Leinwand

95 × 70 cm

2008

Procházka městem »

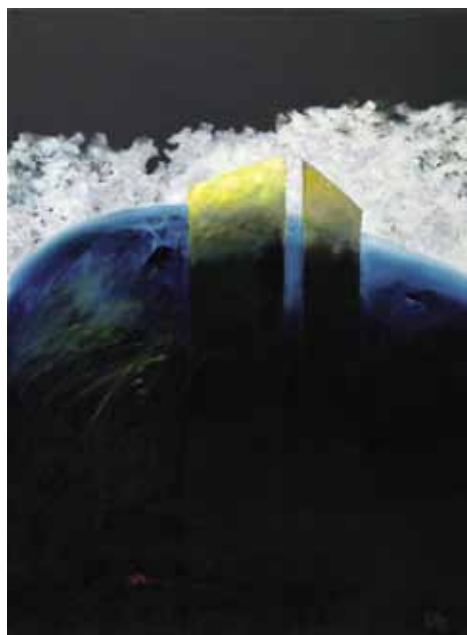
Der Stadtspaziergang

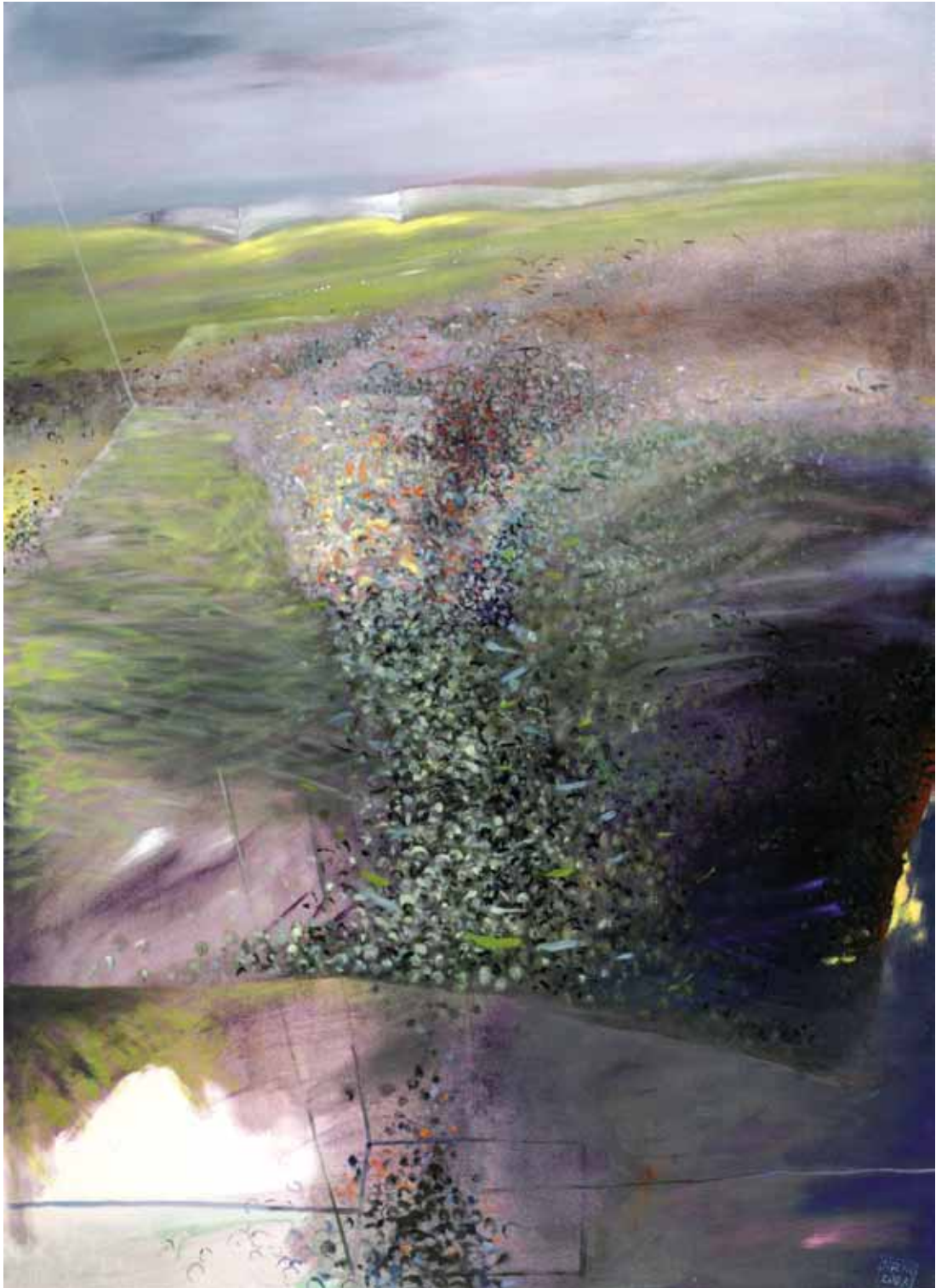
olej, plátno

Öl auf Leinwand

95 × 70 cm

2008

« Rajská zahrada
Paradiesgarten

olej, plátno
Öl auf Leinwand
145 × 105 cm
2008

dálněvýchodních jazyků, japonštiny a čínštiny. Vzdálenější jazyky už nebyly; vybrala si je právě proto. Žádná vzdálenost pro ni nebyla dost velká, aby se před ní předem sklonila....“

Účtuje-li dnes můj bratr malíř se svou skoro půl století trvajícím tvorbou, nelze se vyhnout odpovědi na otázku jak odolal svodům doby, kdy zůstával v zajetí „prokletého“ času a jak se měnilo jeho výtvarné vnímání.

Nesporně se tu podepsal „genius loci“, který tak zvláštním způsobem charakterizuje cosi jako ostrůvkovitost intelektuálních a vůbec kulturních společenství po celých Čechách, trvajících dodnes v podobě nejrůznějších kulturních festivalů, sejití a sdružování. V Kolíně to byla předválečná tradice, která svedla například knihovníka Jaroslava Janíka s budoucím nakladatelem Otokarem Štorchem – Marienem či fotografem Jaromírem Funkem, po válce znovu Janíka s výtvarníkem Jiřím Balcarem, Ivo Gruntem, kteří první ovlivňovali názor začínajícího malíře Jiřího Meziříckého.

Spojení se vzdálenou lounskou „komunitou“, například s malíři Kamilem Linhartem a Zdeňkem Sýkorou, kde Janík působil také před válkou, představuje malý výsek sítě spřízněných duší, hledajících odpovědi na podstatné otázky doby v nepříznivých časech totalitního teroru a nakonec myšlenkové sterility.

Phantasien und blättern um die Wette um zu erfahren, wie es ausgeht.“ (Linhartová)

Sie suchte eine Ausdrucksform, die ausschließlich ihrer Literatur zu eigen werden sollte – und tatsächlich, sie formte Texte, die in andere künstlerische Sparten nicht übertragbar waren. Es ist unvorstellbar, nach ihrer Buchvorlage einen Film drehen zu wollen.

Schließlich verwarf sie später auch mehrfach das einzige, scheinbar statische Element ihrer Denkweise, welches auf die Sprache fixiert war – und dann, nach dem sie sich der tschechischen Sprache entledigt hatte, eignete sie sich die französische an. Sie bewegte sich weiter und später vertiefte sie sich ins Studium der fernöstlichen Sprachen Japans und Chinas. Sprachen, die weiter entfernt gewesen wären, hatte es nicht gegeben. Das war der Grund für ihre Wahl. Keine Entfernung, sei sie noch so Respekt einflößend, war ihr zu groß.

Wenn mein Bruder, der Maler, heute nach einer, ein halbes Jahrhundert andauernden Schaffensperiode bilanziert, kann man den Antworten auf die Fragen, wie er den zeitgeschichtlichen Verführungen widerstehen konnte, wann er Gefangener der „verdammten“ Zeit war und wie sich seine künstlerische Auffassung veränderte, nicht ausweichen.

U 38 proti proudu
U 38 gegen den Strom
olej, plátno
Öl auf Leinwand
145 × 105 cm
2008

Hrdinná minulost
Glorreiche Vergangenheit
olej, plátno
Öl auf Leinwand
145 × 105 cm
2008

Ostrov ›

Die Insel

olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 40 × 40 cm
 2008

V daném směru ››

In gegebener Richtung

olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 40 × 30 cm
 2008

Nadechněte se! ›››

Atmen sie ein!

olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 95 × 70 cm
 2008

Václav Mezřický

Pro tvorbu malíře to byl impuls základního významu, k němuž v Bratislavě na Vysoké škole výtvarných umění, katedře umělecké architektury, přistoupilo vzdělání nejen „v řemesle“, ale i v dějinách výtvarných umění, prostředkováných osobnostmi jako byli profesoři Vojtěch a Zdenka Volavkovi. Skupina bratislavských malířů například Edo Ovčáček, Miloš Urbásek či Emil Sedlák – umožňovala ve vzájemné konfrontaci zrání výtvarného názoru.

Třeba opakovat : v prvých dílech ještě z doby studií na počátku šedesátých let, je zcela jednoznačně patrný vliv právě původního kolínského prostředí a působení. Zřetelné kafkovské pocity ztracenosti, nesrozumitelnosti a absurdity doby symbolizované mříží neproniknutelných struktur jakoby „visely ve vzduchu“ – jako se kdysi abstraktní díla nezávisle na sobě objevovala od Paříže až po Moskvu. Náhlá změna prostředí a navíc nelehké začátky pobytu v rakouské emigraci záhy po absolutoriu v polovině šedesátých let vyústily v seriál čtrnácti velkých obrazů *Křížové cesty*, pojednaných formou kontrastujících ploch, zobrazujících téměř panoramaticky tehdy stále ještě trvajících „krátké“, od počátku do konce děsivé 20. století.

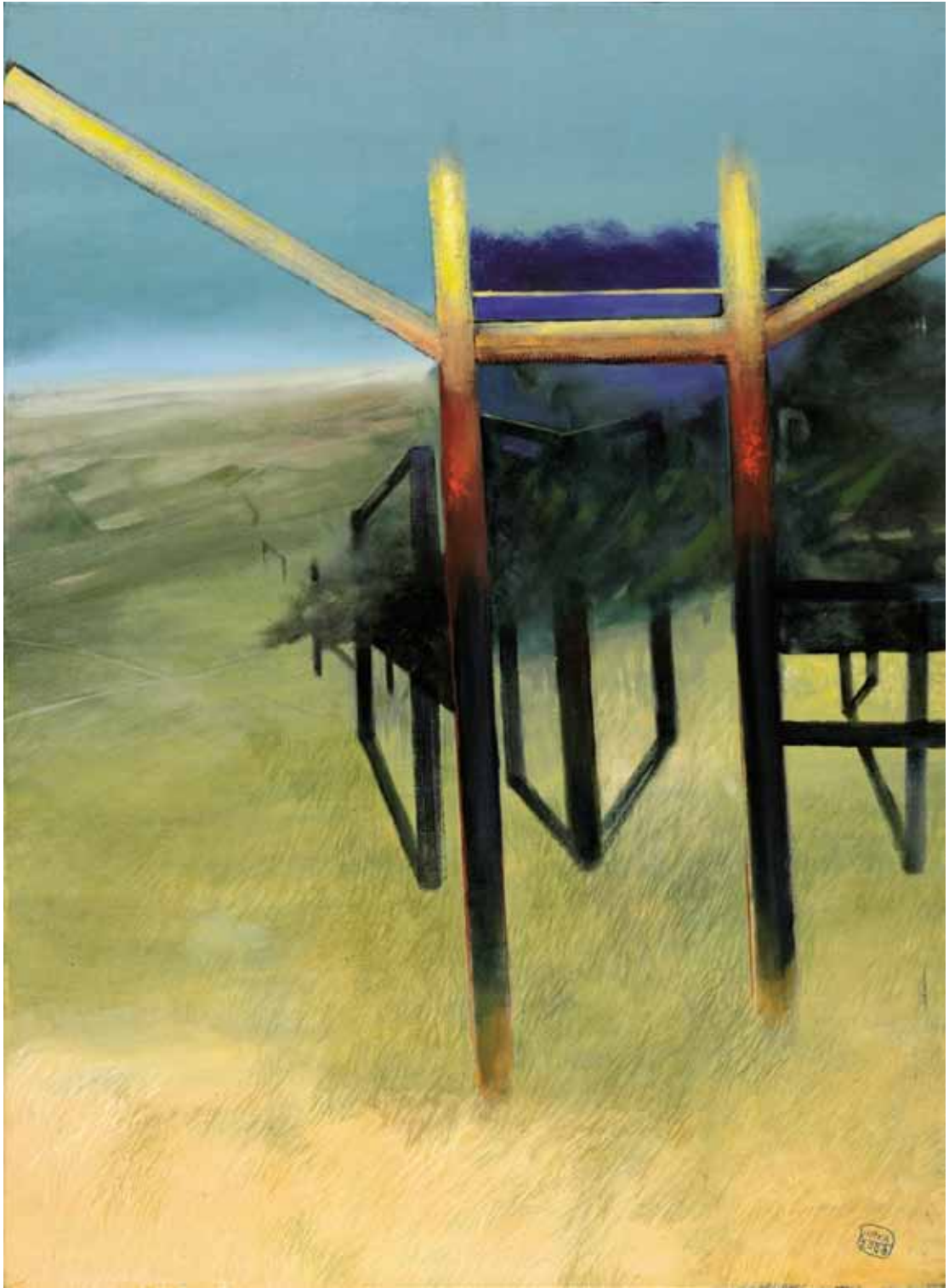

Unbestritten hat sich hier ein „genius loci“ eingeschrieben, dessen Charakter man mit „Inselartigkeit“ der intellektuellen und kulturellen Gemeinschaften beschreiben könnte. Diese sind in ganz Tschechien bis heute in Form verschiedenster Festivals, Zusammenkünfte und Vereinigungen erhalten geblieben. In Kolin war es die Vorkriegstradition, die den städtischen Bibliothekar Jaroslav Janík mit dem zukünftigen Buchverleger Otokar Štorch-Marien oder mit dem Fotografen Jaromír Funke zusammenführte. Nach dem Krieg wiederum traf Janík mit Jiří Balcar und Ivo Grunt zusammen. Sie haben als erste die Entwicklung des angehenden Malers Jiří Mezřický wesentlich beeinflusst.

Lose Verbindungen mit Malern wie Kamil Linhart und Zdenek Sýkora von der „Gemeinde“ von Louny, wo Janík schon vor dem Krieg tätig war, bilden nur ein kleines Segment eines Netzwerkes Gleichgesinnter. Sie hatten Antworten auf wesentliche zeitgenössische Fragen gesucht, die sich in Bezug auf die unwirtliche Epoche des totalitären Terrors sowie nicht zuletzt auf die geistige Sterilität stellten.

Für die Arbeit des jungen Malers war dieser Impuls von entscheidender Bedeutung. An der Hochschule der bildenden Kunst in Bra-

Voyaeři ›

Voyagers

olej, plátno
Öl auf Leinwand
40 × 40 cm
2009

Letní slavnost ››

Sommerfest

olej, plátno
Öl auf Leinwand
40 × 40 cm
2008

Žlutý dav ›››

Gelbe Menschenmasse

olej, plátno
Öl auf Leinwand
150 × 110 cm
2008

Zcela nové období malířovy tvorby začíná vlastně v devadesátých letech změnou místa jeho pobytu - těžko totiž říci, že šlo o „návrát domů“. Leda, že přiznáme označení domova středoevropskému regionu, v němž se malíř celoživotně pohybuje : Čechy, Slovensko, Rakousko, Maďarsko, Švýcarsko...

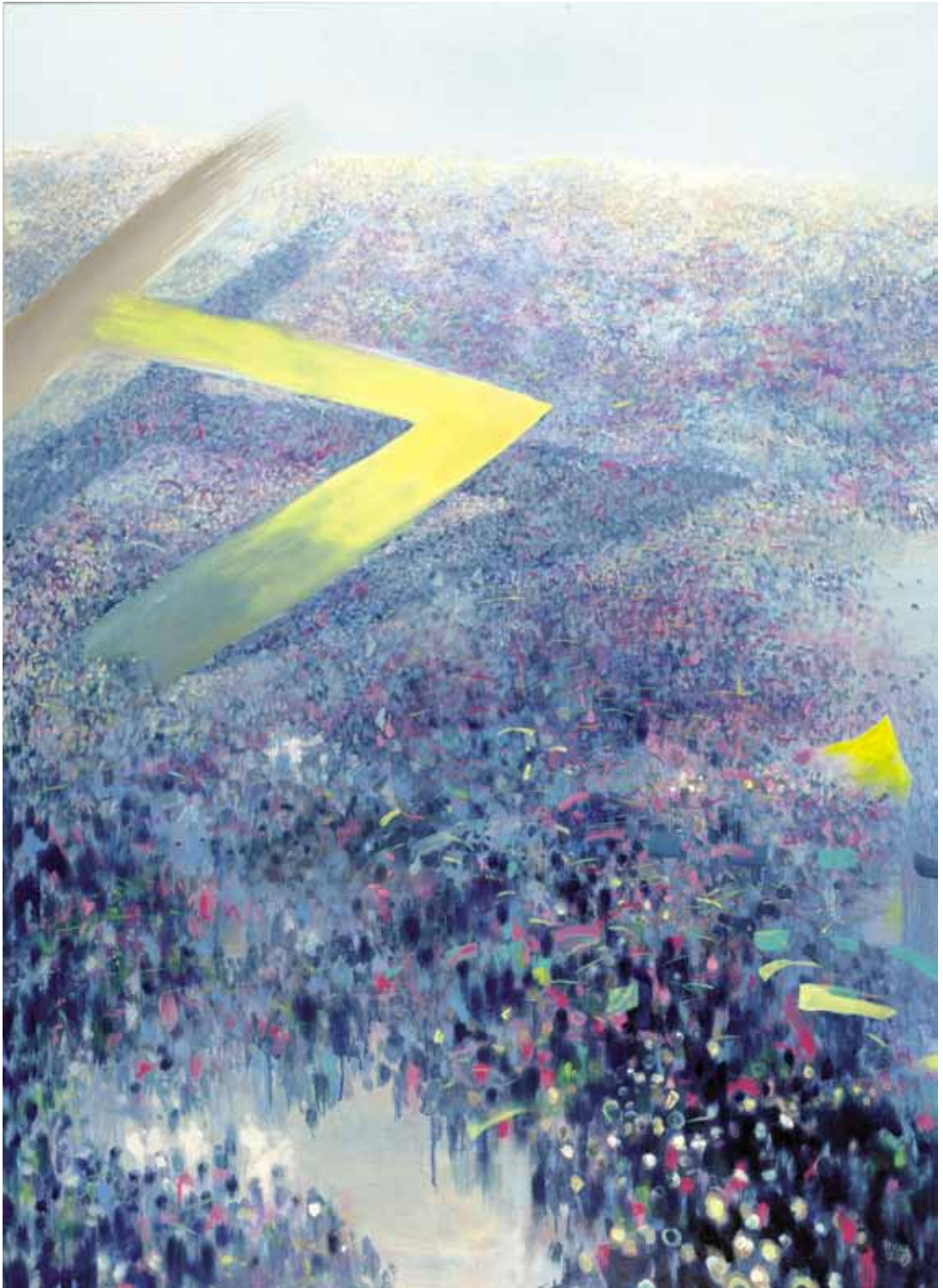
Jaký čas to tedy byl ta postmoderní doba, do níž se Evropa na čas usadila? Filosofové tuto éru charakterizují ztrátou vědomí historicity a tedy ztrátou smyslu pro nalézání souvislostí individuální i společenské existence. Inflace informací, které postmodernitu doprovázely – neboť žijeme ještě po 11. září 2001 a po ekonomickém kolapsu roku 2008 v této době? – byly jiným jejím rysem a jejich vliv nepřetržitě působí v době, která zatím ještě nemá jméno. Tento proud hrnoucí se do lidské mysli přes masmédiá, počítače, rozmanité komunikační kanály má nejrůznější formy, zahrnuje slovo, tón či hudbu i obraz. Polák, spisovatel Tadeusz Konwicki říká: „Malířství již dávno potkala obrovská kosmická tragédie – zesnulo pod horami neónů, výkladních skříní, televizorů, plakátů, domovních fasád, záhonů, umělých slunců a nepravých měsíců“. Naproti tomu francouzský teoretik postmoderny Lyotard drží výtvarnému umění palec když tvrdí,

tislava - Abteilung für Kunstarchitektur - lernte er das „Handwerk“. Gleichzeitig studierte er bei Professoren wie Zdenka und Vojtěch Volavka Kunstgeschichte. Eine Gruppe von Bratislaver Malern, u.a. Eduard Ovčáček, Miloš Urbásek oder Emil Sedlák bot das Umfeld, in welchem die künstlerischen Positionen – auch aus der Kontroverse – reifen konnten.

Es muss betont werden: In den ersten Arbeiten, die noch aus der Zeit des Studienbeginns Anfang der sechziger Jahre stammen, ist eindeutig der Einfluss des unbestritten ursprünglichen Milieus der Stadt Kolin zu spüren: der kafkaesken Empfindung des Verlorenseins, des Nicht-verstanden-Werdens und der Absurdität, einer Ära, die durch eine undurchdringliche Vergitterung der Struktur gekennzeichnet ist, als ob diese „in der Luft hänge“ – so wie seinerzeit abstrakte Werke, voneinander völlig unabhängig, gleichzeitig von Paris bis Moskau entstanden waren. Der plötzliche Weggang aus der Heimat und mehr noch, der nicht gerade leichte Anfang in der Emigration unmittelbar nach Studienabschluss mündete Mitte der sechziger Jahre in eine Serie von vierzehn großformatigen Bildern mit dem Titel „Kreuzweg“. Beinahe panoramaartig bilden sie in kontrastierenden

« **Modrý dav**
Blaue Menschenmasse
 olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 150 × 110 cm
 2008

« **Abdikace**
Abdikation
 komb. techn., papír
 komb. Techn. auf Papier
 52 × 42,5 cm
 2009

« **Představení**
Vorstellung
 olej, plátno
 Öl auf Leinwand
 50 × 40 cm
 2009

Příprava na výstup ›

**Vorbereitung
zum Aufstieg**

komb. techn., papír
komb. Techn. auf Papir
52 × 42,5 cm
2009

**Happening
na stadionu ››**

**Happening
im Stadion**

komb. techn., papír
komb. Techn. auf Papir
52 × 42,5 cm
2009

Bohoslužba ›

Gottesdienst

komb. techn., papír
komb. Techn. auf Papir
52 × 42,5 cm
2009

Cílová stanice ››

Zielstation

komb. techn., papír
komb. Techn. auf Papir
52 × 42,5 cm
2009

že prvořadou výzvou pro současného malíře je ukázat ve viditelném neviditelné. O abstraktním malířství pak soudí, že jeho díla se dovolávají nejvyšší vznešenosti, nikoli krásy...

Obrazy tohoto posledního období malířovy tvorby jsou pokusem o mapování démonického tajemna, jež se skrývá za viditelným světem – hor, polí, mořských plání, které navštěvují či zakrývají nejrůznější symboly abstraktní racionality i vpády iracionální démonie. Tajemné roušky, podivné balíky snad těl bytostí neurčitých tvarů. A často sériografický sled opakujících se forem vedoucí až za obzor. Kam vlastně? Schody až tam, žebřík do nekonečna... Jsou to archetypy volání, výzvy jak ji zažil biblický Jákob, pozdní reminiscence v naší době, která na výzvy už nevěří? Ale jistě i úzkosti z davů, z anonymity lidských mravenišť. Ale nikde žádná jasná odpověď – jen chladná velkolepost hor a bezbrannost polí vystavovaných hře nepříslušných předmětů, potulujících se krajinou. Místy jedovatá barevnost, jindy ztemnělé ticho do sebe zahleděného majestátu vévodících skal. A také ironie : jablko v jejich náručí. „Ale co je pravda?“, ptá se Pilát, když soudí Spasitele...

V době vším tak nejisté jako je ta naše, lze klást jen otázky (a i ty mohou někdy nudit). Co je to tedy vlastně, na co se na těchto obrazech díváme? Je to jen dekorace už mnohokrát viděná? Je to svědectví o soupeření bizarnosti civilizace a rozumu s duchovním světem, který ve vnímání minulých časů přesahoval pouhou přírodu? Či je to jen výpověď o osobním vnitřním konfliktu, kterým trpěl, trpí tvůrce vytvořených obrazů? Který umělec či kdo se o jakékoli umění pokouší, jím netrpí? Ostatně kdo jím netrpí? Je to obraz světa podvědomí, jehož je tvůrce obrazů téměř jen pasivním nástrojem? Je to drama, zrcadlící nás samé, nebo jen banální opakování již tolikrát vysloveného? Má tedy nakonec Linhartová jako literátka pravdu...?

Kdosi kdesi řekl o svém díle: un peu rien, un peu quelquechose – trochu nic, trochu něco. Za diváka nikdo nemůže rozhodnout jaký význam viděnému, slyšenému, čtenému – přikládá. Hledáme klíč k luštění šifer, které jsou v nás i kolem nás ...

Formen und Flächen das damals noch relativ junge, über seine gesamte Spanne gesehen grauenvolle 20. Jahrhundert dar.

In den neunziger Jahren beginnt mit der nochmaligen Veränderung des Aufenthaltsortes eigentlich eine neue Schaffensperiode des Malers – schwer zu sagen, ob es sich dabei um eine „Heimkehr“ handeln hätte sollen. Es sei denn, wir gestehen der mitteleuropäischen Region, in der sich Jirka lebenslang bewegt hat – Böhmen, Slowakei, Österreich, Schweiz – den Begriff „seine Heimat“ zu.

Was für eine Zeit war die Postmoderne, in der Europa sich eine Weile geborgen fühlte? Philosophen charakterisieren diese Ära als Verlust an Historizität, an historischem Bewusstsein, als Sinnverlust für die Findung der Zusammenhänge individueller und gesellschaftlicher Existenz. Die Inflation der Informationen, eine Begleiterscheinung dieser Ära – leben wir denn nicht nach 11. September 2001, nach dem Wirtschaftskollaps 2008 noch immer in dieser Epoche? – war ein weiteres Kennzeichen und ihr unaufhörlich spürbarer, sich auswirkender Einfluss auf die Zeit, die bis jetzt noch immer keinen Namen hat. Dieser Informationsfluss, der durch Massmedien, PC's und verschiedenste Kommunikationskanäle Wort, Musik und nicht zuletzt Bild erfasst, dringt in das menschliche Gemüt ein. Der Pole Tadeus Konwicki schreibt: „Die Malerei begegnete schon vor langer Zeit einer kosmischen Tragödie – sie wurde unter den Neonbergen, Auslagen, Fernsehgeräten, Plakaten, Hausfassaden, Gartenbeeten, künstlichen Sonnen und unechten Monden zu Grabe getragen.“ Dagegen hält der französische Theoretiker der Postmoderne Lyotard der bildenden Kunst die Stange wenn er sagt, dass es die erstrangige Herausforderung eines zeitgenössischen Malers ist, im Sichtbaren das Unsichtbare zu zeigen. Über die abstrakte Kunst meint er, dass die Werke nicht die Schönheit, sondern die höchste Erhabenheit für sich beanspruchen.

Jirka's Werke der letzten Schaffensperiode sind ein Versuch, das dämonische Geheimnis zu orten, das sich hinter der sichtbaren Welt verbirgt – hinter den Bergen, Feldern und Seen – in welchen sich die verschiedenartigsten Symbole abstrakter Rationalität oder auch Einbrüche irrationaler Dämonie zu ihr gesellen oder sie verdecken. Geheimnisvolle Schleier, schleierhafte Pakete mit Körperwesen unbestimmter

V nevlídné krajině
In ungemütlicher Landschaft

olej, plátno
Öl auf Leinwand
90 × 90 cm
2009

Gestalt, dann sehr oft seriographische Folgen sich wiederholender Formen, die hinter den Horizont geführt werden. Wohin eigentlich? Die Treppe bis dort hin, eine Leiter in die Endlosigkeit; archetypische Anrufungen, wie sie dem biblischen Jakob erschienen sind; späte Reminiszenz unserer Zeit, die an solche Erscheinungen nicht mehr glaubt? Doch ganz bestimmt auch Angst vor der Menschenmenge, vor der Anonymität des menschlichen Ameisenhaufens. Aber nirgendwo ist eine klare Antwort, sondern lediglich die Großartigkeit der Berge und die Wehrlosigkeit der Felder, die dem Spiel der ungehorsamen, der Landschaft unzugehörigen, über sie herumschweifenden Dinge ausgesetzt sind. Teilweise giftige Farbgebung, dann wieder verfinsterte Stille der in sich ruhenden Majestät dominierender Felsen. Und auch Ironie: ein Apfel, von jenen Felsen umarmt. „Doch was ist die Wahrheit?“ fragte Pontius Pilatus, als er den Erlöser richtete....

In einer Zeit, unsicher wie die unsere, können nur Fragen gestellt werden (die manchmal langweilig sein können). Was gibt es eigentlich in den Bildern zu sehen? Handelt es sich hier um eine, unzählige Male gesehene Dekoration? Ist es ein Zeugnis vom Wetteifern der Zivilisationsbizarrerie und der Vernunft mit der seelischen Welt, die in der Wahrnehmung früherer Zeiten lediglich von der Natur überragt wurde? Oder ist es nur die Äußerung eines inneren persönlichen Konflikts, unter dem der Schöpfer der Bilder litt oder leidet? Welcher Künstler oder sich um irgendeine Kunst Bemühende leidet nicht darunter? Und überhaupt: Wer leidet nicht? Handelt es sich um eine Abbildung der Welt des Unterbewusstseins, deren bloß passives Instrument der Schöpfer ist? Geht es um ein Drama, in dem wir uns selbst widerspiegeln oder nur um eine banale, oftmalige Wiederholung von bereits Gesagtem? Hat Věra Linhartová als Literatin doch Recht behalten?

Irgendwer hatte irgendwo über sein Werk gesagt: „un peu rien, un peu quelquechose – ein bisschen Nichts und ein bisschen Etwas“. Für den Betrachter kann niemand entscheiden, welche Deutung er dem Gesehenen, Gehörten, Gelesenen beimisst. Wir suchen den Schlüssel zur Lösung der Chiffren, die in uns und um uns existieren.

V cíli ›

Im Ziel

olej, plátno
Öl auf Leinwand
25 × 20 cm
2009

Série US open ››

Serien der US Open

olej, plátno
Öl auf Leinwand
80 × 60 cm
2009

Wimbledon ›››

Wimbledon

olej, plátno
Öl auf Leinwand
150 × 110 cm
2009

Jana Liptáková

Jirko,

nevyznám sa, alebo lepšie povedané, nie som odborníčka na výtvarné umenie.

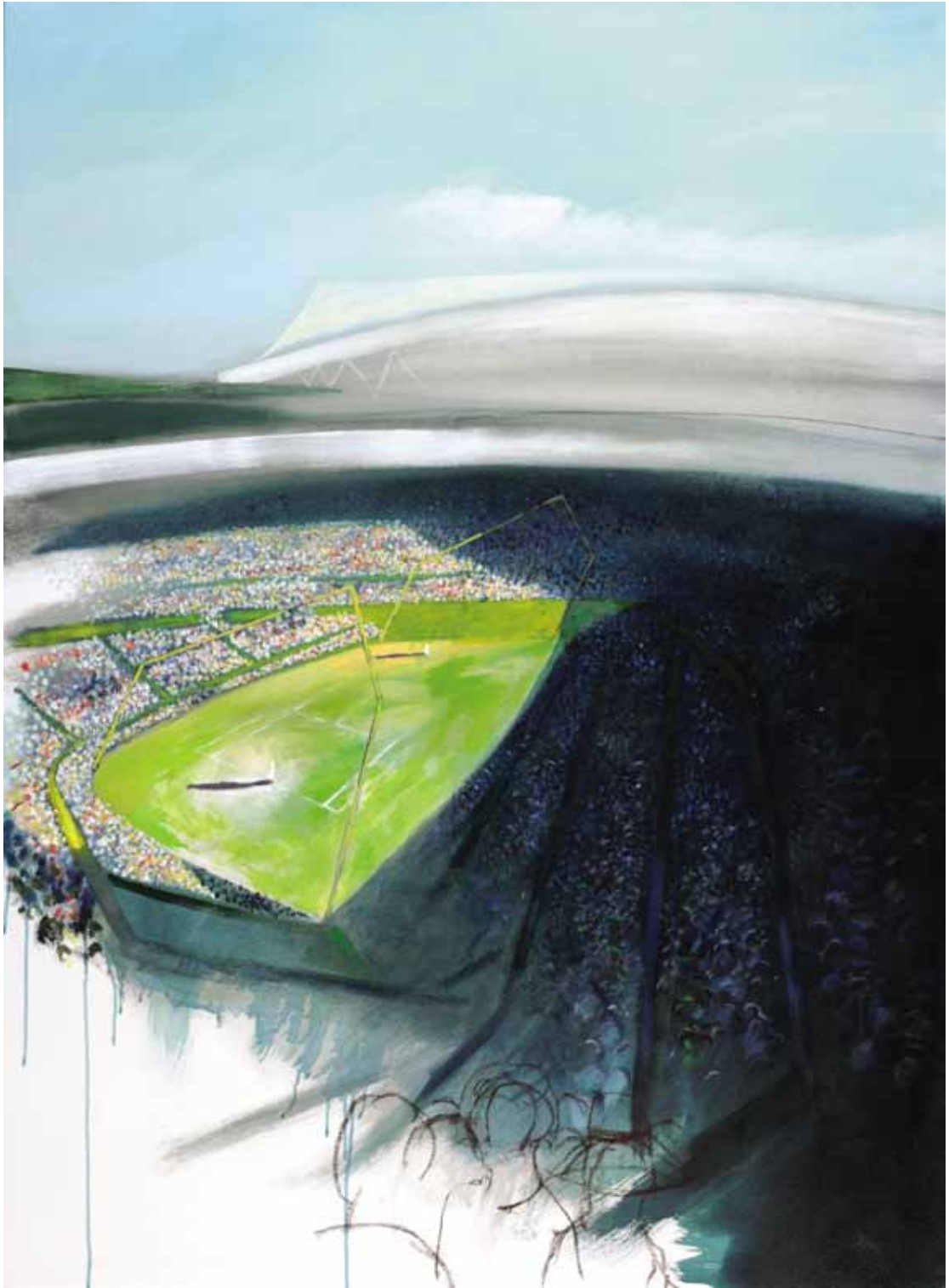
Viem len, že možno posúdiť, čo je krásne, estetické, čo obsahuje dielo a či ma osloví. Ty si človek, ktorý si umenie postavil na jeden z najvyšších stupienkov rebríčka životných hodnôt, si omnoho vnímavejší ako iní ľudia k rozličným problémom, ktoré nás obklopujú, a si citlivejší k iným ľuďom. Práve preto Ťa obdivujem, mám Ťa rada a fandím Tvojej všestrannosti, napríklad na poli literárnom, pretože mám k nemu najbližšie. To, čo je podľa mňa na umení najzaujímavejšie, je jeho nepochybná vlastnosť, že nás robí lepšími, chápavejšími, citlivejšími. Jednoducho si myslím, že dobré umenie nikdy neublíži, ale vždy obohatí, aj samotného tvorca, ale najmä prijímateľa jeho posolstiev a krás.

Láska je všetko a umenie je cit. Vážim si Tvoju snahu vytvárať čo najkrajšie výpovede a hodnoty a Tvoju snahu správne nakaziť umeleckým cítením ľudí, čo sú schopní spolu s tebou prežiť pocity z krásna, ktoré vytváraš.

Jirko,

ich kenne mich nicht aus, besser gesagt: ich bin kein Fachmensch für bildende Kunst. Ich weiß vielleicht was schön, was ästhetisch ist, was Kunst inne hat und ob sie mich anspricht. Du bist ein Mensch, der die Kunst auf eine der höchsten Stufen seiner Lebenswerte gestellt hat. Gegenüber verschiedenen Problemen, die uns umgeben, bist Du viel empfindsamer als andere Menschen und auch gefühlvoller zu den Anderen. Ich bewundere Dich, habe Dich gern und bin unanfechtbarer Fan Deiner Vielseitigkeit. Als Beispiel nenne Ich die Literatur, weil sie mir am nächsten steht. Kunst hat, und das ist an ihr so kostbar, die unzweifelhafte Eigenschaft, uns besser, verständnisvoller und empfindsamer zu machen. Ich glaube einfach, dass wertvolle Kunst nicht verletzen kann, im Gegenteil, sie kann den Schöpfer, besonders aber den Empfänger der Botschaften und der Schönheit bereichern.

Liebe ist alles und Kunst ist das Gefühl. Ich schätze Dein Bemühen, tiefe Aussagen und Werte zu schaffen und Menschen, die imstande

Umenie a láska pôsobia ako slnko – prebúdajú energiu. Slnko, ktoré sa nikomu nevťiera. Keď zatiahneme záclony a zavrieme okenice, tak nám slnko do bytu nevojde. Ale to bude len naša chyba, lebo potom budeme žiť potme. To povedal múdry pán Ján Werich. V tomto a aj pri iných názoroch na život i umenie sa spolu zhodneme. Mám rada naše nekonečné rozhovory na tieto, ale aj iné témy.

A ešte na záver môj obľúbený autor Sándor Márai z *Knihy bylíniek*:

„Umenie ako osud

Nadanie nie je dosť. Ani rozum nie je dosť. Ani vzdelanie nestačí na to, aby sa z niekoho stal umelec. K tomu všetkému je potrebný aj osud, ktorý nemožno nepochopiť a ktorý nijaká ľudská sila či zámer nedokážu zmeniť. V každom žánri je veľa nadaných ľudí, ktorí v šťastných chvíľach, s vypätím svojho talentu, sústredenia a zodpovednosti nakoniec vytvoria niečo užitočné, niekedy aj zriedkavé a nádherné. Takto sa spája v diele hudba, svetová literatúra alebo maliarstvo. Títo ľudia však nie sú tvorcovia, ale vykonávatelia, pretože nemajú osud. A ak sa náhodou ocitnú na dráhe lekára alebo inžiniera, aj tak vytvoria niečo talentované a užitočné. Ale umelec, ten skutočný, sa nemôže „ocitnúť“ na nijakej dráhe, a nejstávajú také historické alebo súčasné okolnosti, ktoré by ho mohli odviešť od jeho poslania, nemôže z neho byť nič iné, len spisovateľ alebo maliar, alebo hudobník. Ten, kto sa stáva umelcom takto, má svoj osud. Jedine tak to má byť“.

« Oslava celebrity

Befeierung der Zellebrite

olej, plátno
Öl auf Leinwand
105 × 90 cm
2009

sind mit Dir die Empfindung für Schönes zu teilen, unentwegt mit einem Gefühl für die Kunst richtiggehend zu infizieren.

Die Kunst und die Liebe wirken wie die Sonne auf uns – wecken unsere Energie. Eine Sonne, die sich nicht aufdrängt. Ziehen wir die Vorhänge zu und schließen wir die Fensterläden, so kann die Sonne unsere Wohnung nicht durchstrahlen. Es ist nur unsere eigene Schuld, wenn wir in der Finsternis leben. Das hat der weise Herr Werich gesagt. Darüber, und trotz unterschiedlicher Ansichten über Leben und Kunst sind wir im Einklang. Unsere endlosen Gespräche darüber und über andere Themen habe ich sehr gern.

Zum Abschluss möchte ich aus dem *Kräuterbuch* meines geliebten Autors Sándor Márai zitieren:

„Kunst als Schicksal

Begabung ist nicht genug. Auch Vernunft ist nicht genug. Auch Bildung reicht nicht aus, damit irgend jemand zum Künstler wird. Dazu ist das Schicksal notwendig, das unerklärlich bleibt und das keine menschliche Kraft oder Absicht zu verändern vermag. In jedem Genre gibt es viele begabte Menschen, die in einer Sternstunde, mit äußerster Anspannung ihres Talentes, mit Konzentration und Verantwortung letztendlich etwas Nutzbares, manchmal Einmaliges und Schönes vervollständigen. So werden im Werk Musik, Weltliteratur oder Malerei verbunden. Diese Leute sind aber keine Schöpfer sondern Vollzieher, weil sie vom Schicksal nicht vorbestimmt waren. Wenn sie sich durch Zufall auf der Berufslaufbahn als Arzt oder Ingenieur „eingefunden haben“, können sie trotzdem etwas Talentiertes, Nützliches erschaffen. Doch ein Künstler, der wirkliche, kann sich auf keiner Berufslaufbahn einfinden. Es gibt keine historischen oder gegenwärtigen Umstände, die ihn von seiner Berufung ablenken könnten, er kann nichts anderes werden, nur Schriftsteller, Maler oder Musiker. Derjenige, der so zum Künstler wird, erfüllt sein Schicksal. Nur so soll es sein“.

Portrét s bratrem »
Portrait mit Bruder
von B. Kutil

Autoportrét »
Autoportrait
olej, plátno
Öl auf Leinwand
67,5 × 48 cm
1961

Životopis | Lebenslauf

1939

Jiří Mezřícký se 20. září narodil v Kolíně, bývalém Československu. Druhou světovou válku, jejíž poslední léta se mu hluboko vryla do paměti, prožil jako chlapec. Otec – pragmatik, začal studovat ve Vídni, v 1. světové válce jednoroční dobrovolník - „Einjähriger Freiwilliger“, na jejím konci nadporučík, skončil studium v Brně. Povoláním zvěrolékař, měl na konci druhé války 51 let. Matka měla pochopení pro umění, pocházela z jednoduché, ale poměrně slušně situované rolnické rodiny.

1943

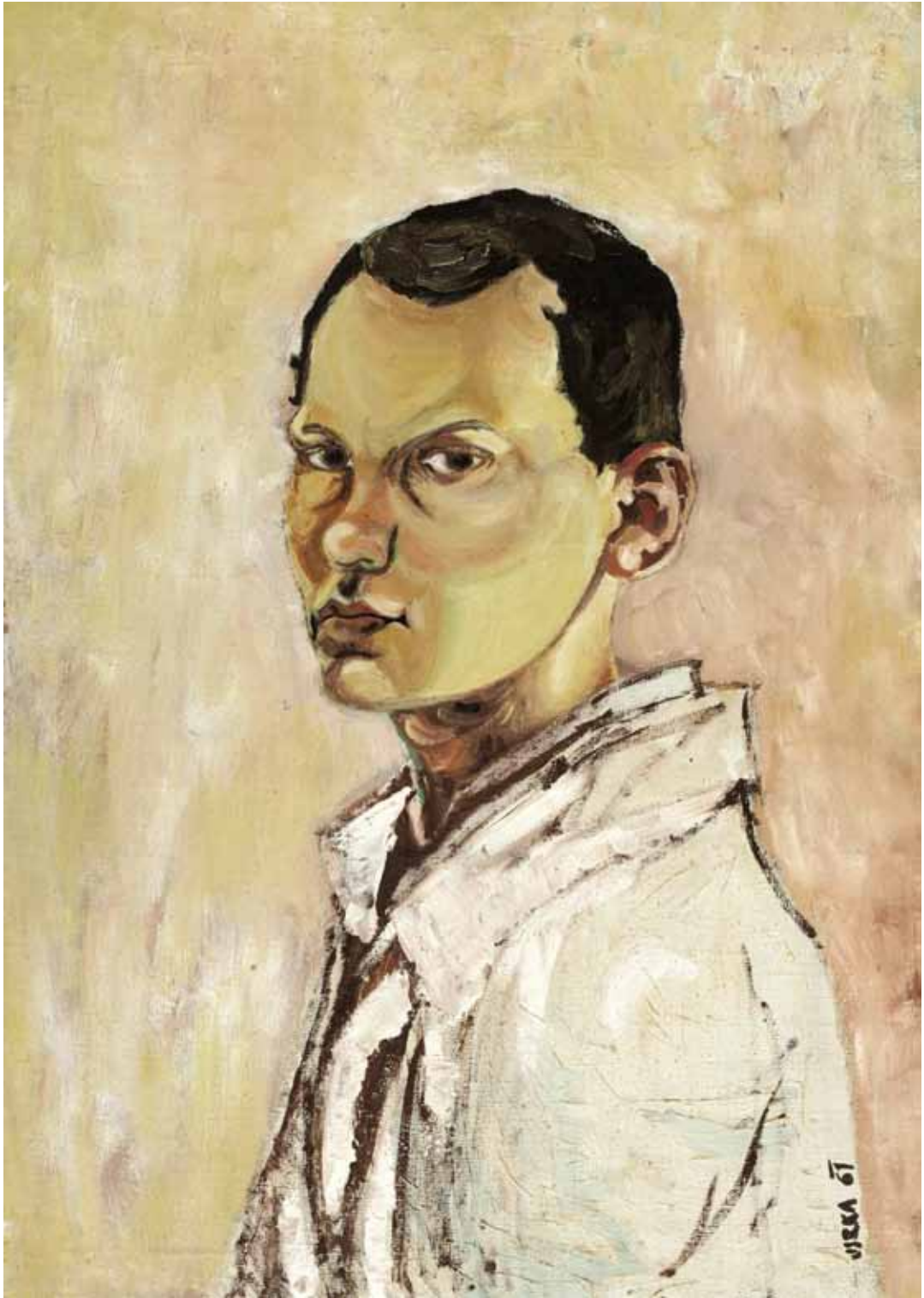
O pět let starší bratr Václav zachránil život Jiřího, když jeden z kluků HJ jej zkušel oběsit na okapové rouře. Byl to syn souseda, příslušníka Gestapa, který v květnu 1945 zmizel bez rozloučení a beze stopy.

1939

Jiří Mezřícký wird am 20. September in Kolín, Tschechoslowakei geboren. Die letzten Jahre des Zweiten Weltkrieges, die ihm tief im Gedächtnis haften geblieben sind, erlebt er als Junge in seiner Heimatstadt. Der Vater – ein Pragmatiker – hatte sein Studium in Wien begonnen. Im Ersten Weltkrieg meldete er sich zum Dienst als „Einjährig Freiwilliger“, war zu Kriegsende Oberleutnant und schloss das Studium der Veterinärmedizin in Brno ab. Am Ende des Zweiten Weltkrieges war er 51 Jahre alt. Die Mutter stammte aus einer einfachen, verhältnismäßig gut situierten Landwirtfamilie und war ausgesprochen kunstsinnig.

1943

Der um fünf Jahre ältere Bruder rettet Jirkas Leben, als ein Hitlerjunge versucht, ihn an einem

1945

Začal navštěvovat Obecnou školu, „Východní“, kterou matka, které se Východní zdála příliš proletářská, po roce, a to zřejmě po zkušenostech s prvorozeným synem Václavem, změnila za „Západní“.

1956

Skončil docházku na střední školu. Naskytla se otázka dalšího studia. Otec byl zásadně proti studiu na umělecké škole, studium medicíny pokládal za ideální. Tam nebyl přijat. Z nouze se přihlásil na Vysokou školu ekonomickou, odbor staveb. Po jednom semestru odešel. Půl roku se živil jako pomocný dělník na různých stavbách.

1957

Byl přijat na bratislavskou Vysokou školu technickou, Fakultu pozemního stavitelství. V tomto čase ze začal vážně a systematicky zabývat výtvarným uměním.

1961

Po osmi semestrech v roce 1961 přestoupil na Vysokou školu výtvarných umění, oddělení architektury. Ještě během studia se s kolegy malíři a sochaři zúčastňoval společných výstav což ve škole přineslo určité problémy. Privydělával si užitou grafikou a scénickým výtvarnictvím v bratislavském Divadle poezie.

Regenrohr zu erhängen. Es war der Sohn eines Nachbarn, Mitglied der Gestapo, der dann im Mai 1945 ohne Abschied und ohne jede Spur verschwindet.

1945

tritt Jirka in die „Ostvolksschule“ ein, die seine Mutter jedoch als zu proletarisch erachtet. Nach einem Jahr – und sehr wahrscheinlich aufgrund gewisser Erfahrungen mit dem erstgeborenen Sohn Václav – lässt sie Jirka daher an der „Westlichen“ einschreiben.

1956

Abschluss der Mittelschule. Es stellt sich die Frage nach dem weiteren Berufsweg. Der Vater ist grundsätzlich gegen ein Kunststudium an der Hochschule, nach seinem Dafürhalten wäre die Medizin ideal. Dort wird Jirka nicht aufgenommen. Aus Not inskribiert er an der Ökonomischen Hochschule für Bauwesen. Nach einem Semester verlässt er die Schule und verbringt das zweite Halbjahr als Hilfsarbeiter auf verschiedenen Baustellen.

1957

wird er an die Technische Hochschule Bratislava, Fakultät für Hochbau, aufgenommen. In dieser Zeit beginnt er, sich systematisch und ernsthaft mit bildender Kunst zu befassen.

1964

Se oženil a zároveň skončil vysokou školu. S třemi kolegy – absolventy vyhráli 1. cenu absolventských projektů v Paříži. Hrozila dvouletá vojenská služba. Nástup mu byl ze zdravotních důvodů o rok odložen.

1965

Před dalším povolávacím rozkazem v témže roku, na základě rafinovaného podání žádosti o návštěvu v zahraničí, se mu podařilo s manželkou vycestovat do Rakouska. Už se nevrátili. Nemuseli do lágru, neboť příbuzná jim poskytla dočasné ubytování. Po měsíci si ve Vídni najali první byt. Mezřický se zařizuje aby mohl pokračovat v tvorbě a zároveň se zaměstnal jako konstruktér u místního architekta. Začal práci na „Křížové cestě“, která trvala dva roky.

1967

Přestěhovali se na vesnici Traismauer – Stollhofen v Dolním Rakousku, kde pokračoval na tvorbě čtrnácti obrazů, které po jejich dokončení vystavil ve vídeňské „Galerie in Griechenbeisl“ a nakonec v budově Secession ve Vídni. (Der blaue Adler). Ohlas kritik byl velmi pozitivní. Často ji potom vystavoval v nových kostelech v různých částech Rakouska. Do zaměstnání se již nevrátil. V okolí sice byl přijat do renomovaného architektonického ateliéru, ale tam nenastoupil. Nastalo krásné období,

1961

Nach acht Semestern wechselt er auf die Hochschule Bildender Künste, Abteilung für Architektur. Noch während des Studiums nimmt er – obwohl Architekt – mit Kollegen der Malerei und Bildhauerei an verschiedenen Kollektivausstellungen teil, was in der Schule einige Probleme nach sich zieht. Während des Studiums verdient er sich mit Illustrationen, angewandter Graphik und Szenedekorationen im Bratislaver Theater der Poesie einiges dazu.

1964

Heirat und Hochschulabschluss. Gemeinsam mit drei Studienkollegen erhält er den 1. Preis für Absolventenarbeiten in Paris. Es droht ein zweijähriger Präsenzdienst, der ihm aus gesundheitlichen Gründen auf ein Jahr aufgeschoben wird.

1965

Noch vor Einlangen des nächsten Einberufungsbefehls erwirkt er mittels eines raffiniert eingereichten Gesuches die Erlaubnis für sich und seine Frau, einen Besuch im Ausland abstaten zu dürfen und nach Österreich auszureisen. Sie kehren nicht mehr zurück. Eine weitschichtige Verwandte stellt ihnen eine vorübergehende Unterkunft zur Verfügung und bewahrt sie so vor der Einweisung in ein Sammellager. Nach einem Monat können sie in Wien ihre erste Wohnung mieten. Jirka richtet sich ein, um we-

« **Portrét**
Portrait
von Dagmar Mezřický

« **Autoportrét**
Autoportrait
olej, sololit
Öl auf Spannplatte
59 × 50 cm
1973

ale viděno materielně, velmi dramatické. Živil sebe a rodinu – mezi tím se jim narodily dvě děti, dcera a syn (1966 a 1967) – hlavně užitou grafikou.

Byl pozván na 18. Jugendkulturwoche v Innsbrucku, kde se setkal s umělci, kteří dnes patří k světové špičce. Peter Handke, nositelka Nobelovy ceny Elfriede Jelinek, Friedrich Cerha, György Ligeti, H. C. Artmann, Ernst Jandl a další. Dostal se do finále pořadatelské soutěže, která mu za odměnu nabídla roku 1969 možnost výstavy u příležitosti 20. Jugendkulturwoche.

1968

Během okupace Československa ruskými vojsky měli plný dům uprchlíků. Tento trend dlouhou dobu neustával.

1969

Vídeňská Akademie der bildenden Künste mu uznala vysokoškolské vzdělání a diplom akademického architekta. Výstava v Innsbrucku, galerie Zentrum 107.

iter malen zu können; gleichzeitig bekommt er eine Beschäftigung als Konstrukteur bei einem Wiener Architekten. Er beginnt die Arbeit am „Kreuzweg“, die zwei Jahre dauern sollte.

1967

Übersiedlung in ein Dorf namens Traismauer-Stollhofen in Niederösterreich. Hier setzt er die Arbeit an den vierzehn Bildern fort, die nach ihrer Fertigstellung in der „Galerie im Griechenbeisl“ und schließlich in der Wiener Secession (Der blaue Adler) ausgestellt werden. In weiterer Folge werden diese Arbeit vielfach in neuen Kirchen an verschiedensten Orten Österreichs gezeigt. Seiner zweiten Profession geht er nun nicht mehr nach. Er wird zwar von einem renommierten Architekturbüro aufgenommen, tritt jedoch dort nicht an. Eine schöne Zeit war angebrochen, wenn auch – materiell gesehen – eine sehr dramatische. Er hat sich selbst und die ganze Familie zu ernähren – inzwischen waren zwei Kinder auf die Welt gekommen, Tochter Natalia und Sohn Lukas (1966 und 1967)

1970

Zakoupil od obce Getzersdorf-Inzersdorf renesanční dům z roku 1671. Přesně o 300 let později, v lednu 1971 se do něj nastěhovali. Dům rekonstruoval do dnešní podoby dvanáct let. Původně byl postaven jako součást zámku Walpersdorf, poslední majitelka Gräfin von Falkenheim, sama řádová sestra, všechny objekty včetně tohoto věnovala Řádu Santa Clara. Sestry zde provozovaly dobročinnou činnost, později mateřskou školkou, kterou převzala obec, ta nakonec Mezříčkému prodala objekt jako obydlený. Zřídil si opět atelier a pokračoval ve svobodném povolání výtvarníka.

1972

Obdržel rakouské občanství. V té době výstavy ve Vídni a Ženevě. Vedle malby pracoval v oblasti užité grafiky a přijímal příležitostně i malé architektonické zakázky. Začal smluvně pracovat i pro Hospodářský institut Vídeň (WIFI Wien)..

1974

Podrobil se v Rakousku státní zkoušce způsobilosti (Ziviltechnikerprüfung). Na jejím základě obdržel autorizaci, která jej opravňovala svobodně podnikat jako architekt. Obstál, přestože cizinec, s vyznamenáním. Založil vlastní projekční atelier a začal se věnovat výhradně architektuře, (zařízení obchodů - WIFI Wien) a architektuře ve vesnických aglomeracích, v menších městech a výstavbě objektů Raiffei-

– vorwiegend mit angewandter Graphik. Im gleichen Jahr wird er zur Teilnahme an der 18. Jugendkulturwoche in Innsbruck eingeladen, wo er Künstlern begegnet, die heute zur Weltspitze gezählt werden: Peter Handke, Nobelpreisträgerin Elfriede Jelinek, Friedrich Cerha, György Ligeti, H.C. Artmann, Ernst Jandl und andere. Er erreicht das Finale des Veranstalterwettbewerbes, als Preis wird ihm für das Jahr 1969 anlässlich der 19. Jugendkulturwoche eine Personalausstellung angeboten.

1968

Während der Okkupation der Tschechoslowakei durch Russische Soldaten ist das Haus in Österreich voll von Flüchtlingen. Der Zustand dauert eine Zeit lang an.

1969

Die Wiener Akademie der Bildenden Künste anerkennt sein Hochschulstudium und das Diplom als akademischer Architekt. Ausstellung in der Galerie 107 in Innsbruck.

1970

Erwerb eines Renaissancehauses aus dem Jahr 1671 von der Gemeinde Inzersdorf-Getzersdorf. Genau 300 Jahre später, im Januar 1971, zieht die Familie ein. Zwölf Jahre lang dauert die Rekonstruktion bis zur heutigen Gestalt. Ursprünglich wurde das Haus als Bestandteil des Schlosses Walpersdorf erbaut. Die letzte Schlossherrin, Gräfin von Falkenheim, war Oberin eines Schwesterordens und hatte ihren gesamten Besitz dem Orden Santa Clara vermacht. Die Schwestern hatten hier Wohltätigkeit und später einen Kindergarten betrieben, der in weiterer Folge von der Gemeinde übernommen wurde; schließlich wird das abgewohnte Objekt an Jirka veräußert. Dort richtet er sich ein Atelier ein und setzt seinen Beruf als freischaffender Künstler fort.

1972

Verleihung der österreichischen Staatsbürgerschaft. Ausstellungen in Wien und Genf. Neben der Malerei beschäftigt sich Jirka mit angewandter Graphik, nimmt kleinere Architekturaufträge an und arbeitet auf Vertragsbasis für das Wirtschaftsförderungsinstitut (WIFI) in Wien.

1974

tritt Jirka zur Ziviltechnikerprüfung an und besteht diese mit Auszeichnung. Die Autori-

senbank ve Vídni a po celém Dolním Rakousku. V této době nezbývá čas na malbu a nastává několikaletá přestávka. Navštívil poprvé od roku 1965 Československo.

1980

Vedle povolání až do roku 1989 tvorba litografických listů ve švýcarském v ateliéru Hanke v Thunu a Kunz und Fritz v Curychu.

1985

Se znovu chápe malířského náčiní a po dlouhých letech se opět věnuje malbě.

1989

Jej „Sametová revoluce“ zastihla při litografování ve švýcarském Curychu.

1991 - 1992

zakládá vedle kanceláře v Rakousku další v Bratislavě a později v Praze. V malbě opět desetiletá přestávka. Žije a pracuje v Rakousku, v Čechách a na Slovensku.

1996

Zakládá v Praze, Jáchymově ulici vlastní Galerii M, kterou v roce 2000 prodal.

2004

Končí s činností architekta a opět začíná malovat. Práce z období 1985 - 1989 skoro do jedné, v letech 2002 - 2004 přemaloval, anebo dotvořil. Od roku 2004 žije výlučně na Slovensku. Od tohoto roku maluje a vystavuje nepřetržitě až dodnes.

JIRKA, by name Jiří Mezřický, Mgr. arch., born on 20th of September 1939 in Kolín (Czech Republic).

Studied at the Slovak University of Technology and at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava, where he has graduated in 1964, in architecture. Since 1965 lives in Austria. In 1975 he has opened an independent architectural studio. Since 1991 project and design studio in Bratislava and since 1993 also in Prague. Since 1962 period of abstract painting. New painting creation since 1981 till present, from 1987 graphic art - lithography.

sierung als staatlich befugter und beedeter Ziviltechniker berechtigt ihn, selbständig als Architekt zu arbeiten. Sofort gründet er ein Architekturbüro und widmet sich ausschließlich der Architektur in dörflichen und städtischen Agglomerationen. Errichtung von Objekten für die Raiffeisenbanken in Wien und ganz Niederösterreich sowie von Geschäftseinrichtungen für das WIFI in Wien. In dieser Phase bleibt kaum Zeit für die Malerei, es folgt eine mehrjährige Pause. Zum ersten Mal seit seiner Emigration besucht er die Tschechoslowakei.

1980

neben dem Architektenberuf lithographiert er bis 1989 in den Schweizer Ateliers Hanke in Thun und Fritz & Kunz in Zürich.

1985

Jirka begann wieder zu malen.

1989

Während er in Zürich lithographiert, ereilt ihn die Nachricht von der „Samtenen Revolution“.

1991 - 1992

gründet er weitere Architekturbüros in Bratislava und Prag. In der Malerei folgt nochmals eine zehnjährige Pause. Er lebt und arbeitet nun in Österreich, Tschechien und in der Slowakei.

1996

eröffnet er in Prag 1, Jáchymova Gasse, seine eigene „Galerie M“, die er im Jahr 2000 wieder verkauft.

2004

beendet er die Tätigkeit als Architekt und widmet sich ausschließlich der Malerei. Zwischen 2002 - 2004 übermalt er beinahe alle Arbeiten aus den Jahren 1985 - 1989. Verlegung des ständigen Wohnsitzes in die Slowakei. Seither malt er ohne Unterbrechung und stellt laufend an zahlreichen Orten aus.

« **Autoportrét**
Autoportrait
olej, plátno
Öl auf Leinwand
50 × 40 cm
2008

Z programu
Galerie M v Praze
Aus dem Programm
der Galerie M in Prag

Výstava ›
Ausstellung
J. Šerých, 1996
zleva: J. Mezřický,
J. Šerých, J. Karbaš

Výstava ››
Ausstellung
A. Born, 1996
zleva: E. Vyklický,
L. Smoljak, A. Born,
J. Karbaš, J. Mezřický

Výstavy | Ausstellungen

Výstava ›
Ausstellung
M. Horníček, 1997
zleva: M. Horníček,
Pavel Dostál

Výstava ››
Ausstellung
M. Horníček, 1997
zleva: Stella Zázvorková,
prof. F. Dvořák

1963 Městská knihovna Hodonín
1967 Galerie Griechenbeisl, Wien
1967 Amelungia CV Verbindung, Wien
1967 Museum Athenée, Ženeva
1968 Galerie 107, Innsbruck
1968 Neufeld Galerie, Lustenau
1971 Galerie Peithner-Lichtenfels, Wien
1986 Galerie Flora Wegis, Luzern,
1986 Galerie Altesee, Nendeln, Švýcarsko
Galerie Kurze, Gütersloh
Galerie Nievergelt, Zürich
1988 Gallery Campanille Capponi, Chicago
2004 Štúdio L+S, Bratislava
2006 RVS Studené, Most pri Bratislave
2006 Café Gallery, Bratislava
2006 Kis galéria, Komárno
2006 Regionální muzeum, Kolín
2006 Café Gallery, Bratislava
2006 Galéria na náměstí, Topolčany

2007 Csemadok, Komárno
2007 Galéria A. M. Bazovského, Trenčín
2007 Mestské kultúrne stredisko, Fontána,
Piešťany
2007 Café an der Ecke, Bratislava
2008 Dom umenia, Piešťany
2009 Rakúske kultúrne centrum v Bratislave
2009 Galerie „U anjela“, Kežmarok
2009 Dom umenia, Piešťany
2009 Galéria umelcov Spiša,
Spišská Nová Ves
2009 Komise Evropské unie, Brusel
2009 Umelecká beseda, Bratislava

Z programu
Galerie M v Praze
Aus dem Programm
der Galerie M in Prag

Výstava ›
Ausstellung
J. Mežřícký, 1996
zleva: bratr Václav,
L. Voleník, J. Mežřícký

Účasti na kolektivních výstavách | Ausstellungenbeteikigungen

- 1963** Dům Pánů z Kunštátu, Brno
- 1967** Secession, „Der blaue Reiter“
Wien
- 1967** 18. Österreichische Jugendkultur-woche,
Innsbruck
- 1967** Hietzing, Konzilkirche, Wien
- 1968** Kirche in Oberwarth
- 2007** Galéria Ardan, Bratislava
- 2007** Pálffyho Palác, Bratislava
- 2008** Umelecká beseda, Bratislava
- 2008** Muzeum J. A. Komenského,
Uherský Brod

Symposia | Symposien

- 2008** Držková
- 2008** Mierovo /Castel pension/
- 2009** Horní Blatná
- 2009** Brezno

**Večirek s Milanem Lasicou
Abend mit Milan Lasica
1996**

zleva: M. Lasica,
K. Mrázová, J. Mezřícký

**Večirek s Júliusem Satinským
Abend mit Július Satinský
1996**

zleva: J. Satinský,
K. Mrázová, J. Mezřícký

**Výstava
Ausstellung
Rakúské kultúrne centrum,
Bratislava
2009**

zleva: B. Bachratý,
K. Mrázová, M. Mokráňová,
S. Ranitzky, J. Mezřícký

Za laskavou podporu děkuji firmě

C.S.BITUNOVA

Texty | Texte

Bohumír Bachratý, Alena Hejlová, Jana Liptáková, Václav Mezřický, Teodor Münz, Kristian Sottriffer

Překlad | Übersetzung

PhDr. Jaroslav Stahl, Jiří Mezřický, Natália Schneider

Korektura slovenských textů | Korrektur der Slowakischen Texte

PhDr. Katarína Vrablicová

Korektura německých textů | Korrektur der Deutschen Texte

Karin Bachman, Natália Schneider

Layout

Design friendly, s. r. o. – Peter Bližnák

Fotografie | Photographien

Design friendly, s. r. o. – Peter Bližnák, P. Procházka (str. 7, 167), Martin Malý (str. 164 – 167), archiv autora

Die Abfolge der Binder Jirkas ist eine sehr lebendige. Vorgänge, die in großen, reich differenzierten Formen zusammengeschlossen werden, wechseln mit in ein dramatisches Dunkel eingebetteten Szenen. Die Darstellung räumlicher Geschehnisse kulminiert in einigen Bildern. Wenn Jirka nicht davor zurückschreckt, die ihm gegebenen Möglichkeiten einer neuen Überprüfung zu unterziehen, wird noch viel von ihm zu erwarten sein. Schon jetzt bereichert er mit seinen Bildern die in diesem Land entstehende Kunst um einen neuartigen Akzent.

Různorodost Jirkových děl je velmi pestrá. Příběhy tvořící skupinu s velkými, bohatě diferencovanými formami přechází do dramatické temnoty uložených imaginárních scén. Spodobnění prostorových pohybů a tajemných událostí kulminují ve dvou ze čtrnácti obrazů. Pokud se Jirka nezalekne, jemu daných možností podrobit nové zkoušce, můžeme od něho ještě mnohé očekávat. Již nyní svými obrazy obohacuje v této zemi vznikající umění o nový akcent.

- *Die Presse. 4. Februar 1967*

Bohumír Bachratý, CSc., PhDr.
kunsthistorik, vysokoškolský učitel
Kunsthistoriker, Hochschullehrer

Alena Hejlová, PhDr.
kunsthistorička, pracovníčka Galerie M. A. Bazovského v Trenčine
Mitarbeiterin der o.g. Galerie

Jana Liptáková, Mgr.
dramaturgička, spisovatelka
Dramaturgin, Schriftstellerin

Václav Mezřický, Doc. JUDr.
vysokoškolský učitel, naposledy Generální sekretář Ústavního soudu ČR
Hochschullehrer, zuletzt Generalsekretär des Verfassungsgerichtshofes

Teodor Münz, PhDr.
vysokoškolský učitel, filozof
Hochschullehrer, Philosoph

Kristian Sotriřer
rakouský kunsthistorik, teoretik umění, publicista
österreichischer Kunsthistoriker, Kunsttheoretiker, Publizist